

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Igehirdetésünk és az „Erdélyi Protestáns Predikátori Társ”

Összes egyházi lapjaink cikkei, a melyek a mi bajainkkal vesződnek és keresik az orvosszereket ama komoly gondolkozásra készítő, szomorú sorvadás ellen, mely egyházunk testén rágódik, egyházi és valláserkölcsi életünk dekadenciájának okai között első helyen szerepeltetik korunk anyagi irányát, a materializmus talaján nőtt s csak reális elveken alapuló életét, mely romboló, folyton csak romboló hatalmát teljes nagyságában érezteti a valláserkölcsi élet mezőjén épen úgy, mint az irodalomban, tudományban és művészetben.

És tényleg úgy látom a világ e félreeső zúgában is, hogy a modern embernek vallásos meggyőződése nincs. Hitvallása: a hasznos imádása. Mig egyfelől keresztesháborukra boldogítani ma képtelenség; másfelől könnyen beleugrik a másik végletbe, a vallási villongásba; de ide is nem a hit, nem a meggyőződés vezet, hanem a boszu, a pénz s így lesz nála a vallás egy modus vivendi.

Nemkevésbé az etikai elvek is. Hiszen a tisztalelkűség ma: gyávaság; a szorgalom stérbesség; a pontosság: pedantéria; a kötelesség: nyűg. A kétkedő ellentmondás férgé ott rágódik a családi élet fájának gyökerén is. A házasságkötés: pénzügyi manipuláció. A szív vonzalma: felesleges teher. Hirdetik a szabad szerelmet. Dicsőimnuszokat zengedeznek rá.

Regény- és színműírók gombamódra szaporodó műveikben az élet szemérembénítő jeleneteit megbotránkoztató módon, egész leplezetlenül állítják a nagy közönség elé, mert ez tetszik, mert ezt jól megfizetik.

A spekulatív módszerekkel dolgozó tudományok mellett a materializmus talaján új tudományok sarjai nőttek, az anyagi jólétre törekvés szárnyai alatt és szolgálatában.

Es jóllehet tudjuk, hogy ezek a korszel-

lem átalakulásának természetes következményei; hogy az emberiség életében gyakran érvényesült az az axioma, miszerint valahányszor az ember csak a földieket kereste, mindig a megfelelő arányban feledkezett meg az égről és viszont és jóllehet nem feleedtük el azt, a mit nagy diákkorunkban tanultunk a görög filozofiáról, a midőn annak hanyatlása korában fellépett a skeptikus irány, hogy t. i. a szkepszis nem lehetett s nem lehet a filozofiának utolsó szava s épen úgy nem lehet a materializmus sem az embervilág élet-, szellem- és eszme harczaiban az utolsó megállapodás, mert bomlasztó uralma csak addig tart és tarthat neki is, a míg a végletek határát átlépve egy újabb és esztelen túlzással halálosan meg nem sebzi önmagát: mindamellett a sociologusok, filantropok, morálisták, pszeichiátrák, filozofusok, theologusok, szóval azok, a kik meg nem szűnnek komolyan keresni az orvosságot a beteg világ számára, felveszik a harcot ellene; felveszik részint pozitíve, részint negatíve, régi, megrongált alapjaik erősítésével, tatarozgatásával.

Mellőzve egyebeket szólok magunkról, egyházunkról, mely akárcsak egy, a kialakulás stádiumában levő égitest, forrong, küzd magában. Régi viszonyai jobbra megváltoztak, egyik-másik bomladozik, multjának jellemét kiálló, komor romnak festik.

Magaslatain az órállók trombitája zeng; vezető, hivatott egyéniségei ajkáról fel-feltör a kiáltás: értsük meg az idők jeleit! Védekezzünk! Építsünk! Legalább restauráljunk! Előre! Utánam! És foly a munka. Ertekezletek alakulnak. Női-, ifjúsági-, sat. egyesületek, diakonissza intézmények születnek, felolvasások, összejövetelek, gyűlések és így tovább egymást érik. Biztatjuk, buzdítjuk egymást, hogy az egyháziasságot felébresszük, a protestáns hittudatot erősítsük, a vallásos buzgóságot föllendítsük, az erkölcsi romlottságot regeneráljuk. Jó irányban haladunk-e? Tehe-

tünk-e ennél többet, vagy nem? Koronázza-e siker a fáradozást? És milyen mértékben? — Sokkal kisebb ember vagyok, semhogy ezek fölött ítéletet mondhassak. „A mi munkánkat mércevel felmérni nem lehet, s a lelkek növekvését singgel kimutatni“ (Kenessey Béla „Lelk. avatási beszéd“ 1896.). Csak azt kérdelem: minő szerep jut e nagy reformáló munkában a lelkipásztornak? Kétségkívül nagy. Sőt a legnagyobb. Nem kevesebb, mint az egyház megingott, mellőzött alapjának megtartása. Ez az alap pedig a biblia, helyesebben az Isten ígéje, mely „kezdetben az Istenél vala,“ „Isten vala“ és „testé lett és lakozott miközöttünk“ (Ján. 1. 2. 14). A Krisztus. Így tanították ezt a reformátorok; így tanították és tanítják azt a hazai és külföldi theologusok; az utóbbiak közül Láng Henrik után olvastam: „a biblia egyetemes érdekessége egy elmúlt, ránk nézve idegen világban áll,“ holott — mondja tovább — „a mely nemzedék ezen könyvet a kezében tartja, soha sem eshetik a matérialismusnak áldozatul („Ker. dogm.“ 164. 165. l.).

Kire dobja a világ a kárhóztatás kövét, hogy biblia egyetemes érdekessége egy elmúlt, ránk nézve idegen világban áll? A lelkészre. Kit illet a vád, hogy az alap elveszítette jelentőségét; hogy az anyagelviség elleni küzdelmében csatát veszített? A lelkészt. Joggal-e? van-e alapja annak a sokat hangoztatott mondanak: miért menjek a templomba; mit tanulok ott egy sovány prédikációból?

Nálam okosabb emberek mondták, irták, hogy a mi prédikációink maholnap a fagy-pontig süllyednek alá; ha mind így, oda jutunk, a hová a német prédikátorok nem is olyan nagyon régen, a kikenél a Krisztus még legjobb posztókészítő is volt, csak Krisztus nem. Tisztelet a kivételeknek, de a mi prédikáció irodalmunk az utóbbi évtizedekben sok sovány terméket produkált, a melyeken absolute nem látszik meg a homiletika tartalmat illető főkövetelménye: a pap olyan prédikációt adjon, a melyből a lélek egész héten át táplálkozhat. Van anyag elég, de nem épít mind. Holott régi igazság: minden beszéd annyit ér, amennyit épít. Nagy hangú frázisokkal, üres bombasztokkal, „gyöngyharmattal, csalogánydallal“ nem építünk, pedig ha a lélek nem kap táplálékot, akkor keres magának: szektáskodik, asztalt tánczoltat, tallért taszigál, belesüllyed a babonába, a spiritizmusba, mert tévelyegnek, akik nem tudják az írásokat (Máté 22. 29.). Mi pedig elveszük jutalmunkat: jaj néktek, törvénytudóknak, mert elvetétek a tudományoknak kulcsát; ti magatok nem mentetek bé, sőt a kik béakartak menni, azokat is visszatartóztattátok“ (Luk. 11., 52.).

E tarthatatlan állapot szanálása, igehirdetésünk alásüllyedt színvonalának emelése lebegett azok szemei előtt, akik kérve-kérték

Nagy Károly szerkesztőnk, hogy indítsa meg a Préd-Tár folytatását pár kötettel. Nagy Károly meg is tette az indítványt a tartalomra, a formára és az anyagiakra nézve egyaránt; felhiva az érdeklődőket, hogy szóljanak hozzá a dologhoz. A mi a formai és anyagi oldalt illeti, ahhoz hozzászólott Péchy Árpád. Pár szóval alább érinteni fogom e kettőt én is, de előbb foglalkozom a tartalmi kérdéssel, mivel ez sokkal lényegesebb. Mik lennének felveendő a közlendők sorába?

Tagadhatlanul szükség van első sorban közönséges (vasárnapi), első rangú ünnepi (adventi, karácsoni, ujévi, böjtfővasárnapi, virágvasárnapi, nagypénteki, husvéti, áldozócsütörtöki, pünkösti); másodrangú ünnepi (ó-évi, iskolai, reform., kiemelkedőbb egyházi és nemzeti történeti eseményekre) és évszaki beszédekre. Szükség van szertartási beszédekre, ideértve a konfirmációkor mondandó beszédet is; szükség van továbbá alkalmi beszédekre (tűzvészkor, jégveréskor, stb.). És ez elsoroltak egészen kidolgozott beszédek lennének. Egészen kidolgozott beszédekre van szüksége mindig annak, aki a mióta a theológiának bucsut mondott, azóta soha sem irt még elvétve is — egy beszédet sem; erre szüksége van mindig annak, aki a templomban rendszeren olvasni szokta a prédikációt; erre szüksége van gyakran annak a törekvő papnak, a ki egy év leforgása alatt csak pár talpraesett beszédet tud készíteni, erre szüksége van nagy ritkán annak a jeles egyházi írónak is, a kit olykor-olykor a körülmények meggátolnak abban, hogy hétről-hétre egy derék prédikációt alkosson; ezt követeli a Préd. Tár anyagi oldala is és végül az irodalmi becsű művek szélesebb körben való hatása, fennmaradása is.

De föltétlenül fölveendő a közlendők közzé a prédikáció-vázlatok. És mivel a szertartási beszédek rendszeren rövidek; évszaki pedig legfeljebb négy kell; másodrangú ünnepeink száma sem nagy; alkalmi beszéd is alig szükségeltetik évente 3—4: tehát e vázlatok csak közönséges és elsőrangú ünnepi tartalommal bírók lennének. E vázlatok erős lökést adnának a beszédek aktuálisabbá tévése lehetőségének; másfelől fokoznák a munkakedvet azokban, a kikben megvan a törekvés a munkára; a kik nemcsak reprodukálni, de produkálni akarnak; a kikben kevesebb a a technikai ügyesség, mint a meglevő keret tartalommal való betöltésének képessége; a kik uralkodni szeretnek tárgyukon; mindennekfelett pedig a kik közvetlenségre, elevenességre életteljességre akarnak szert tenni ezáltal, míg a mások beszédének pusztá recitálása mellett soha sem lehet abban közvetlenség, elevenesség, életteljesség, bármennyire egyénítette is azt valaki.

(Vége következik.)

A Bethlen-kollegium Régi törvényei.

Irta: **Váró Ferencz** Bethlen-kollégiumi tanár.

Békefi Remig a M. Tud. Akadémiai Történeti Tud. Ertekezések XVIII. kötetében a marosvásárhelyi ev. ref. iskola XVII. századi törvényeit tette közé latin szövegökben s érdekesen világította, magyarázta meg. Történeti nyomokon helyesen fejt ki, hogy ezek a marosvásárhelyi törvények a gyulafehérvári iskolának voltak wittenbergi eredetű, de eddigelé még közvetlenül nem ismert régi törvényei, s hogy ugyancsak a gyulafehérvári iskolától vette át azokat némi változásokkal a szászvárosi régi schola is.

Nem régiben került elő Enyeden egy ivrét alaku kéziratkötet, protokollum, ócska børsarkán ezzel a kopott aranyos czimnyomással: Leges [Collegii] refor. [N.-Enye] dini. Ebben, első helyre iktatva megtaláljuk latin szövegben az eddig nem ismert gyulafehérvári Régi törvényeket.

Mikoriak lehetnek ezek a régi törvények?

Tudjuk, hogy Gyulafehérvárt 1565. előtt már és 1569-ben még van református iskola, melynek vezetésére Ramus Pétert hivatgatják. De ez időtájt az unitáriusok kezére kerül a vezetése és Bod szerint, később Ilosvai Benedek „volt az, a ki a gyulafehérvári iskolát, az antitri-nitáriusoktól által vétetődven a reformátusok kezében, ujonnan helyre állította; a melyben ő utána tanított amaz sokak előtt kedves Kassai Dávid Zsigmond 1584-ik eszt.”

Ilosvai Benedek 1558. július 7-én a wittenbergi egyetemre iratkozott vala be s ottan liberalium artium magister címet nyert. Föltehetjük, hogy a wittenbergi magyar bursa törvényeiből épen ő szerkesztette azokat a törvényeket a gyulafehérvári iskolának, melyek aztán itt életbelépven és megállandósulván, Bethlen idejében már mint régi törvények ismeretesek.

E törvények szövegétől az akadémiai Ertekezésekben ismertetett marosvásárhelyi — 1650. után használt — törvények szövege, könnyen érthetőleg, nem kevés eltérést mutat ugyan: tartalmi, elrendezésbeli és nyelvi különbségeket, a melyek nagyobb részint módosítások, alkalmazások, bővítések, okoskodások eredményei. Mindazáltal a gyulafehérvárinak eredetiben való lenyomatását itten fölöslegesnek tartom s a helyett fordításban adom a törvények velejét, a mint következik.

A kollégium régi törvényei. (Leges antiquae Collegii.)

I. Tanuló-társaságunk minden tagjától megköveteljük, hogy istenesen éljen és viselkedjék. II. Vallásosságát látassa kiki az egyház ünnepi és köznapi alkalmatosságain: istentiszteleteken, gyászszertartásokon, nyilvános tanításokon. Adott jelre mindnyájan tüstént rendben csendben vonuljanak a templomba. III. Ezt szeresse, ezt gyakorolja minden, s Isten dicsérésére ne is átalja megnyitni ajkát; hisz nem világi fejedelem előtt áll, hanem a mindenhatónak s őt szolgáló angyaloknak színe előtt. IV. Azért valóságos komolysággal, hozzánk illő magatartással, világi, sőt szennyes gondolatoktól menten, mások bántódása nélkül, végezze kiki ájtatosságát, hogy Istennek kedves legyen az, s botránkozásra, rendünk megrovására okot ne adjon. V. Künn való viselkedésünk is hivatásunkkal egyező, azaz szerény legyen és tiszta, mindenhol, s főleg a városban, hol mindenki itélőnk. Azért senki okkal-ok nélkül az iskolából ki a városra ne járkáljon, sehol, se hová főleg éjjelre; így bünt s gyanút is elkerül, a tanulásban is jobban halad. VI. Az iskolában nézzük mindig rendünk isteni célját. Leckét szorgalmasan járjunk, ismételjünk; stílusgyakorlatokra, latin beszédre, emlékezetünk gyakorlására (ez a három segíti előre a tanulót) folyton gondunk legyen. Mert a tanulónak magasabb rendeltetése elsajátítani az Istenről való ismereteket, derekas készségeket s a nyelveket, a melyek egyháznak, hazának hasznosak. VII. E végre tiszta, józan, kegyes élet — csak ez felel meg intézetünk szellemének; éjjeli dorbézolások, vad lárma, veszekedés, dulakodás, fegyvercsattogtatás, ocsmány abajgások, rendünk gyalázatára ne legyenek. Elkövetőiket Isten haragja s a rektornek elmaradhatatlan megtorlása fogja sújtani, ha kell, világi hatóság elé is hurcolják őket. VIII. Szeretet fűz minket egybe; eltávoztassuk a gyűlölködés ördögét. Sérelemért magának senki eleget ne vegyen, hanem forduljon a rektorhoz az intézetet zavaró viszályok

megelőzéséért. IX. Ki iskolánkba lép tanulni: nevét, utját, állapotját jelentse a rektornek s kötelezze magát törvényeink megtartására. A kik meg távoznak, tisztességgel bucsubeszédet mondjanak nyilvánosan. Évközben, fontos ok nélkül kilépni nem szabad. X. Ha kire gyermekek serdülők gondját bízták: ne feledjék, hogy az igyekezet, a melyet körülök kifejtének, Istennek tetsző. Azért szorgalmasan, hiven tanitgassák őket, fegyelmezésökben mértéket tartsanak, mindamelllett vigyázzanak, nehogy elnézésökkel tunyálkodásra adjanak nekik alkalmat. A rektor hire nélkül pedig egy deák se merjen valamely gyermeket gondviseletre elfogadni, magához édesgetni, vagy pedig tőle megválni. XI. Senkinek becsületét sérteni nem szabad; gáncsoskodást, rágalmazást, árulkodást, gunynévadást, megverselést s minden ilyest tiltunk. Másnak holmiját, ha csekélység is, eltulajdonítani nem szabad, sőt őrizni kötelesség. Ha ki e tilalmakat áthágja, annak majd megmutatjuk, hogy ez az intézet becsületes ifjak hajléka s nem gonoszoknak, romlottaknak menedéke; gyalázatosan kizárjuk őket. XII. Végre a gyermekek hazabocsátása egyszerre történjen; e részben senki önkényüleg ne tegyen; az elbocsátás a kellő időben a rektor tiszte. A temetésre vagy templomba menendőket a szobákban vissza ne tartsák. Kik ilyenekben magánosok érdekeit nézik: a közrendet s a rektor jogát sértik.

(Vége következik.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1903. jun. 18.

A balázsfalvi ehközség az iránti kérését, hogy templomépítésből eredett adósságának törlesztésére 10 éven át kiutalandó évi 300 korona segélyt nyerjen, — ig.-tanácsunk teljesíthetőnek nem találta.

Cseresy Odön balázsfalvi lelkész kérésére a kért mellékfoglalkozás engedélyeztetett.

Az ó-tordai egyházközség főgondnoki állásának betöltése iránt intézkedést tenni igazgatótanácsunk időszerűnek nem tartotta, mert emez egyház szervezetének a püspöki ehközségek jogviszonyainak rendezésével kapcsolatosan leendő átalakítására tervbe van véve, minél fogva az idei közgyűlés ide vonatkozó határozata bevárandó.

Biró Áron, felső-boldogfalvi lelkész aa. mellékfoglalkozása az e tekintetben fennálló szabállyal ellentétben állván, engedélyezhető nem volt.

Jóváhagyást nyert a marosvásárhelyi ehközség ama határozata, melylyel papi telkének 140 quadrát-méternyi területét hosszabb időre bérbe adta, valamint a szászvárosi kollégium amaz intézkedése, melyszerint a galaczi határban fekvő 50 holdnyi havasi birtokát igen előnyös föltételek mellett eladni határozta.

A borbereki és pánczélcehi ehközségek indokolt kérésére folytán megengedte ig.-tanácsunk, hogy papi állomásait a folyó év végéig betöltetlenül hagyhassák.

A bányai ágostai ehker. ama tervezete, mely az összes protestáns püspökök részére külön nyugdíjintézet megalapítását hozza javaslatba, — kiadatott véleményezésre a főt. Püspök aa. elnöklete alatt ki-nevezett bizottságnak.

A küllői ehmegye 19 lelkésze és 13 világi képviselője részéről kérelem érkezett be a kerületi közgyűléshez az iránt, hogy a kutylalvi ehközség már 1904. január 1-én kebeleztessék be a n.-enyedi ehmegyébe. Ig.-tanácsunk e kérést az őszi közgyűlés elé terjeszteni határozta, elutasítási javaslattal.

A magyar-macskási és bodonkúti társegyházak hívei között előfordult egyenetlenkedéseknek lehető békés uton leendő kiegyenlítésére illetékes esperes aa. fölhivatott.

A fülei egyházközség néhány hive által Kövér András esperes aa. ellen beadott panasz aseptalannak találtatván: elutasított.

Az erdélyi róm. kath. státus ig.-tanácsa megkeresést intézett hozzánk az iránt, hogy a székclységet fölötté nagymértékben terhelő eházi kepének állammegváltása tárgyában együttes lépéseket tegyünk a vallásügyi és pénzügyi miniszteriumoknál. Ig.-tanácsunk a megkeresés érdemi elintézése előtt kiadta azt a kebli jogügyi bizottságnak véleményezés végett.

Jóváhagyatott a nagyenyedi kollégium adásvevési szerződése, melylyel egyik emeletes házát 36,000 korona vételár mellett eladta.

Helyeslő tudomásul vette ig.-tanácsunk az udvarhelyi egyházmegye közgyűlésének intézkedését, mely szerint Menyhárt András lemondott, esperes aát, kiváló érdemeinek méltánylásául tiszteletbeli esperessé és örökös tanácsbíróvá választotta. Az egyházmegye javaslatára ig.-tanácsunk évi 200 korona honoráriumot utalt ki, az államsegélyi alapból, élethossziglan nevezett aa. részére.

A kisfülpösi egyházközség az iránti kérését, hogy továbbra is a görgényi egyházmegyében meghagyassék, elutasító javaslattal terjeszti ig.-tanácsunk az ősi közgyűlés elé.

A pákéli egyházközség vagyionkezelési szabályzatát tudomásul vette ig.-tanácsunk, de megerősítő záradékkal azt nem látta el azért, mert az ily egyházközségi szabályzatok érvényéhez az egyházmegyei hatóság megerősítésén kívül felsőbb jóváhagyás nem szükséges.

Szépkenyerü-szentmártoni egyházközségünk indokolt kérésére megengedte ig.-tanácsunk a kántori és tanítói állomások különválasztását.

A köbölkuti egyházközség papi házának építési költségeire kiutalta ig.-tanácsunk az egyházközség központi kezelés alatt álló 630 korona tanítói alapját és 800 korona regále tőkét, ez utóbbit visszahelyezés föltétele mellett.

Ugyancsak kiutaltatott az iklandi egyházközségnek egész templomépítési alapja, a folyamatba indult építkezés céljaira.

A vallásérelmi ügyek zsinati bizottsága közlebbi tájékozást óhajtván szerezni az erdélyrészi különböző hitvallásu lelkészek és egyházak állami dotatiojának mérve felől, eziránt ig.-tanácsunkat is megkereste. Minthogy azonban ig.-tanácsunk a már beszoigáltatott adatoknál többet beszerezni nem képes, ajánlatba hozta, hogy a szükséges további adatok a konventi elnökség utján közvetlenül a miniszteriumoktól szereztesse be.

A mezőörményesi körlelkészség szervezetére vonatkozó esperesi előterjesztést áttette ig.-tanácsunk föt. Püspök aához az ügy előkészítése végett.

A nagyenyedi egyházközség első lelkésze mellé egy ideiglenes segédlelkészi állomásnak, a brassói egyházközségbe pedig egy állandó káplánhitoktatói állomásnak szervezését engedélyezte ig.-tanácsunk, a vonatkozó díjlevelek megerősítése mellett.

Az egyházkerületi tisztviselők és theol. tanárok nyugdíjintézetéről szóló pénztári jelentésből megnyugvással vette tudomásul ig.-tanácsunk a nyugdíjalap fokozatos gyarapodását.

A marosi egyházmegye egyik lelkésze ellen indított fegyelmi ügyben bíróság delegálása válna szükségessé, emez ügy elintézésére igtanácsunk a nagyenyedi egyházmegyei bíróságot küldötte ki.

A Filep Péter-alapítvány gondnoksági elnöki állására a marosi egyházmegye és a marosvásárhelyi kollégium gondnokai közül senki sem vállalkozván,

ig.-tanácsunk ez állás ideiglenes betöltésére Ravasz János, marosi egyházmegyei esperes aát kérte föl.

A szászvárosi első papi állás betöltését kimondó határozat ellen indokolt felebbezés érkezvén be, ennek alapján elrendelte ig.-tanácsunk, hogy előbb az első papi szállás kérdése oldassék meg és csak azután tétessenek intézkedések az állomás betöltése iránt.

A templomépítés tulkiadásai miatt súlyos helyzetbe jutott völcsöki egyházközség segélyezésére 600 koronát meghaladó segélyösszeget folyósított ig.-tanácsunk ideiglenesen, az adósságok kamatainak fedezésére.

A Kovács Endre-alap ez évi kamata, a dési egyházmegyei esperes és föt. püspök aa. egybehangzó ajánlata alapján, Tunyogi Béla bádoki, Nagy József kérői, Soós Károly hagymásláposi és Daróczi Ferenc bodonkuti lelkészek között osztatott meg.

A földmivelésügyi miniszter ur értesítéséből örömmel vette tudomásul ig.-tanácsunk, hogy a karai, detreheimi és fehéregyházi állami birtokokra, kizárólag református telepéseket fog a miniszterium elhelyezni, valamint, hogy a marosludasi állami telepen is, a községi lakosság lélekszámáránya szerint, 106 család református és 35 család katolikus telepes nyer helyet.

A székclyudvarhelyi ev. ref. leányiskola államosítása tárgyában beadott előterjesztésre kimondotta ig.-tanácsunk, hogy az iskola lehetőleg megtartandó az egyház kebelében, minélfogva az egész ügyet visszaküldötte az egyházközséghez, újabb megfontolás végett.

A fogarasi egyház javára letett Bethlen Kata-alapítvány rendeltetése tekintetében megállapította ig.-tanácsunk, hogy az alapítvány kamatai kiadandók az ottani állami gymnasium jóelőmenetelű szegénysorsu és fogarasi illetőségű tanulóinak.

A szeretetházzal kapcsolatban létesítendő felsőbb leánynevelő intézet javára a gyűjtés közgyűlési határozat értelmében megindítandó lévén, ennek foganatosítására a szeretetház kebli tanácsa fölkérte.

A nagyenyedi tanít képző intézet ének- zene-tanítónői tanszékének betöltése, illetve a jelenleg ott működő tanár véglegesítése iránt előterjesztést fog intézni ig.-tanácsunk az egyházkerületi közgyűléshez.

Bemutattatott a vallás és közoktatási miniszter ama leirata, mely szerint tudomásul vette amaz intézkedésünket, mely szerint a vallástan, gymnasiumaink minden felekezetű tanulóinak, kizárólag csak magyar nyelven tanítható.

Tárgyaltattak és tudomásul vétettek a sepsiszentgyörgyi és zilahi gymnasiumok megvizsgálásáról szóló értekezleti jegyzőkönyvek.

A Pokoly József tanár által megírt „Az erdélyi ev. ref. egyházkerület története“ című munka átnézéséről föt. Püspök aa. dr. Kolozsváry Sándor és dr. Török István aaival együttesen jelentést tevén ennek alapján az igen hasznos munka kinyomatása elhatározatott, de egyidejűleg fölkérte a szerző arra, hogy egészítse ki munkáját az 1871. évi új szervezet életbeléptetéséig.

Végül a budapesti bérházak jövedelmezőségéről szóló jelentés örvendetes tudomásul vétele és más apróbb ügyek elintézése után, elnök aa. az ülést a tárgysorozat teljes kimerítése után, bezárta.

Tudósítások az egyházi élet köréből.

Egyházi értekezlet.

A kolozskalotai egyházmegye alsó köre *Lészay* Ferencz egyházmegyei gondnok szives meghívására *Magyar-Gorbón* június 24-én tartotta ez évi első egyházmegyei értekezletét. Bár nagyon lehangoló volt az a tény, hogy a meghívásra többen nemcsak hogy nem siettek legalább megjelenésükkel hálálni még a meghívónak irántunk számtalanszor megmutatott szeretetét, de némelyek még kimentésüket sem tartották szükségesnek: megis annak a 25 tagból álló kis csapatnak, mely a hitbuzgó ősök szellemével megtelt évszázados kastély árnyas fenyvesei alatt bontotta ki Krisztus zászlaját felejtethetetlen örömet adott a méltó utód nemes lelkének magyaros vendégszeretete, mint az értekezlet gazdag tárgysorozata. Az értekezletet *Deézsy* Gyula esperes magasan szárnyaló imája és *Biró* András elnök eszmékben gazdag beszéde nyitotta meg. Tárgyalás előtt indítványoztatott, hogy egyházmegyénkben hosszú időn keresztül hűséggel szolgált s velünk szeretetben összeforrott *Waller* József aait zalatnai új állásában üdvözöljük. Az indítvány örömmel elfogadtatott. *Csűrös* József titkári jelentése volt a tárgysorozat első tulajdonképeni pontja, amelyben gyönyörködte képét adta az egyházközségekben csaknem mindenütt megindult egyháztársadalmi munkának. A titkári jelentéshez *Nagy* Károly theologiai tanár szólott hozzá s elmondta, hogy az egyháztársadalmi munka felfogására nézve, úgy látja, nem egészen világos vélemények uralkodnak (Ez ugyan a titkári jelentésből nem látszott). Sokan azt hiszik, hogy a midőn a kerületi értekezlet a munkát megindította és bizonyos formát állapított meg, alapszabályokat dolgozott ki, ezt minden egyházközségben beállítandónak tervezte. Pedig a dolog úgy áll, hogy az a forma, az az alapszabály csak irányt jelöl, amelyben minden egyházközség úgy végzi a munkát, ahogy az az ő viszonyainak legmegfelelőbb. Itt kiemeli a patai lelkész egyháztársadalmi munkáját, (amelyre az értekezlet nyomban jegyzőkönyvi elismerésének is ad kifejezést), követendő például állítja fel s kijelenti, hogy az egyházkerületi értekezlet által proponált forma csak nagyobb gyülekezeteknek való. Majd ismét *Csűrös* József olvasta fel a „Vigságról” szóló mély pszichológiával megírt evangéliumi elmélkedését. Ezt *Nagy* Károly hamarosan le is foglalta lapunk számára tiszteletdíj 20 koronát ajánlva fel a Szeretetház részére, de egyszersmint annak az óhajának is adva kifejezést, hogy az ilyen értekezleteken inkább a gyakorlati étellel foglalkozó, mint elméleti kérdéseket tárgyaló felolvasásokat kellene tartani.

Ezután következett az értekezlet fénypontja, egy igazán kedves meglepetés *ifj. Lészay* Ferenczné ült a felolvasó asztalhoz, olyan méltósággal, mint egy királynő és olyan szerénységgel mint egy Krisztus lábainál ülő tanítvány. Mély benyomást tevő, bájos jelenség volt már magában megjelenése, de a külsőnél még sokkal mélyebb, maradandóbb nyomot hagyott lelkünkben erős hittel, tiszta lelkének szent elragadtatásával megírt tengeri utazása. Ugy éreztük, hogy álmot álmodunk, sóvárgott, boldogító, édes álmot! Ugy éreztük, hogy a Bethesda tavánál állunk betegen s az angyalt mi látjuk meg legelőször leszállani. Oh mily boldogok vagyunk, hogy nem volt álmot! Egy szebb jövő biztató, derült hajnalát nyitotta meg előttünk korunk e Lorántffy Zsuzsánája. Példájában zászlót bontott Erdély bércei között; minden magyar, minden kálvinista asszony előtt követendő zászlót, szívvérével megírt e szent jelszavakkal: a Krisztusért, egyházamért és hazámért!

Természetes, hogy e felolvasást is kikönyörögte azonnal szerkesztőnk, csekély tiszteletdíj 50 koronát ajánlva fel érte a kolozsvári monostori templom alap javára. A hatásnak — ezen kívül — egyik azonnali eredménye volt sajnálatunk kifejezése a felett, hogy gyűlésünk elején a buzgó ének elmaradt és az az örömmel elfogadott indítvány, mely szerint indítványozza az egyházmegye, hogy énekes könyvünk kicsiny, hordozható, zsebkönyv alakban is adassék ki. Az időszerű kérdések megvitatásában a *vadházasság és bapismus* elleni védekezés megbeszélése képezte a tengelyt. Az értekezletet befejező nagy ebédről nem is szólok. Azt mindenki tudja, hogy volt, hogy *Lészay*éknál volt, hogy felköszöntőkben hiány nem volt. Csak azt konstátálom, hogy a szeretetnek az a kapcsa, amely eddig is a *Lészay* családhoz fűzött bennünket, most még szorosabbá lett. Adjon Isten nekünk is, másfelé is sok ilyen értekezletet.

Méra.

Bácsy Gyula.

IRODALOM.

Előfizetési felhívás. Templomi könyörgések ünnep és vasárnap délutáni alkalmakra, midőn egyházi tanítás nem tartatik című munkára. — A gyakorlati élet nem egyszer sodor bennünket, lelkészeket, olyan helyzetbe, hogy egy-egy vagy vasárnap délutánján, hallgatóság hiánya folytán, legjobb akaratunk mellett sem hirdethetjük az ígét. Káté-, vagy bibliamagyarázatot nem tartatunk. Megtörténik az is, hogy halaszthatlan kötelesség szólít el bennünket hivatásunktól hirtelen s az istentisztelet vezetését és végzését kényteleuek vagyunk azokra bizni, a kik — bár nem hivatottak az igehirdetésre — szükségből bennünket helyettesíteni tartoznak (tanító, kántortanító vagy rektor); a kiktől tehát nem igen kívánhatunk mást, mint hogy — akadályoztatásunk esetén, a gyülekezetben előimádkozók legyenek. Ilyen esetekben azonban a szükséges imákat nem tudjuk az illetőknek kezökbe adni, mert ilyen esetekre írott imáink közforgalomba nincsenek. E szükséges kívánok segíteni, midőn a jelzett alkalmakra írott imáimat a fenti cím alatt sajtó alá bocsátom, — ha ugyan a megrendelők száma némi biztosítékot nyújt a nyomdai költségek fedezésére. Kérem azért azon lelkész-társaimat, kik e művet megrendelni óhajtják, szíveskedjenek ebbeli szándékukról engem mihamarabb értesíteni. — Esetleg szíveskedjenek az e részben érdekelt tanító és rektor urakkal jelen felhívásomat közölni, hogy így a nyomtatandó példányok száma iránt tájékozódhassam. A könyv 44 könyörgést fog tartalmazni, mintegy 12—15 nyomtatott iven. Előfizetési ára 3 korona 20 fillér. Megjelenés után 4 korona. Tisztelettel Tök (u. p. Zsám-bék), Farkas Sándor ev. ref. lelkész.

TÁRCZA.

Hitépítés a tengeren.

Tulságos nagy bátorságnak, szinte vakmerőségnek tűnhetik fel tisztelt hallgatóim előtt, hogy én, kinek ez első szerény kísérlete, mégis arra kérem Önöket, az egyházi szónoklat hivatott művelőit, engedjék meg, hogy az előadók között helyet foglaljak s elmondjam legutóbbi utazásunknak egyik kis epizódját, mely rendkívül mély hatást tett lelkemre, vallásos hitemre, meggyőződésemmre.

Eppen ez utóbbi tény késztet a szólásra s biztat

Felolvasatott a kolozskalotai egyházmegyei „Egyházi Értekezlet” gyűlésén.

azon reménnyel, hogy sikerülni fog figyelmüket pár pillanatra lekötni s érdeklődésüket felolvasásom tárgya iránt felébreszteni.

Messze-messze kell velem jönniök; itt kell hagynunk az ismerős tájakat, szeretett hegyeinket, virágzó réteinket, hogy egy nem kevésbé fenséges, Isten végtelen nagyságát épp úgy hirdető hatalmas alkotásában gyönyörködhesünk, a csoda szép tengerre.

Az ember talán soha sem érzi magát olyan parányinak a nagy mindenségben, talán sehol sincsen közelebb Istenéhez, mint a tengeren. Mindig szép a tenger, akár tükör sima és összefolyini látszik az éggel, akár haragos, a mikor a hullámképzette hegy hegyre tolul, az egész óriási víztömeg zúg, tajtékzik, az akadályhoz csapódó hullám megtörve fehér habbá lesz, majd millió és millió csöpre oszolva szét, esik vissza.

A Földközi- és Vöröstengert összekötő Suez csatornán haladtunk végig. Itt az emberi ész és kéz munkáját kell bámulnunk, de mivel ez nem lehet soha oly tökéletes, a hajók lassan, óvatosan haladnak át rajta, hogy a mesterséges partokat ne mossák le a hullámok.

Hajónk egy nagy angol hajó, mely Ausztrália és Anglia közt közlekedik; neve Oroya; hatalmas erős szerkezete már 50 év óta szeli a hullámokat; személyzete néhány százat számlál, az utasok minden kigondolható kényelemmel el vannak látva.

Utítársaink közt van egy Uj-Zealandi püspök a feleségével, kik szüleik s rokonaik látogatására mennek Londonba s hogy ez örömet magoknak megszerezhessek, 6 heti tengeri utat kellett tenniök.

Vasárnap délután szálltunk hajóra és este 8-kor hirül adják, hogy Istenisztelet lesz a hajón, nem akarunk mi is résztvenni?

A III. osztályu fedélzetre sietünk, hol összegyűlnek az utasok. A zárkozottnak ismert angolok, látva minket bátortalan idegeneket, pártfogásba vesznek; a püspök felesége — ki méltó társa férjének — maga mellé ültet s mindenkihez van egy nyájas szava, kedves mosolya. A legnagyobb egyszerűség uralkodik; hiúságnak itt nincs tere, mindnyájan egyformák vagyunk, a társadalmi válaszfalak itt nem léteznek, nincs ur és szegény matróz. Csak a nőket tisztelik meg azzal, hogy padokat állítanak össze számokra.

Az este sötét, körülöttünk a tenger moraja, felettünk a csillagos ég; néhány kicsiny lámpa veti világát, az egybegyűlt ájtatos seregbe.

A püspök, az anglikánok hivatalos ornátusában a középben áll, közel a matrózok kabinjához, melynek egyikében egy szegény beteg tüdőbajos matróz fekszik, a kinek napjai meg vannak számlálva, s a ki már csak arra vágyik, hogy hazáját elérhesse és legalább utolsó perceit övéi közt tölthesse. A püspök nyitott ajtaja mellett áll, hogy a sápadt beteg is halhassa őt.

Mindnyájan énekes könyvecskéket kapunk és azokból az egész gyülekezet, férfiak, nők kivétel nélkül mind énekelnek; az angol egyházi zene gyorsabb menetű a mienknél, megható és szép.

Utána ima következik, melyben a püspök Isten segítségét, oltalmát kéri a tengeren levők számára is. Ezután megint énekelnek s ennek végeztével a püspök

János evangéliuma 14-ik részének 23-ik versét véve alapul, egy gyönyörű megható predikációt mond; beszéde egyszerű, világos és tömör, erős meggyőződéssel áthatva; hallgatóit magával ragadja; elfelejtünk mindent a mi földi s lelkünk a magasba száll a mindenség Urához.

János evangéliuma 14-ik részének 23-ik verse a következő: »Felele Jézus és monda neki« »A ki engemet szeret, az én beszédemet megtartja.«

Tehát a választott tárgy is egyike a legszebbeknek, mert lehetne-e szebb valami a szeretetnél? Annál a szeretetnél, mely megfelelkezve önmagáról csak másokért munkálkodik, úgy a mint azt Jézus tanította és fenséges példával be is bizonyította. És Jézus e szavaival egy tündöklő szép világot tárt elénk: a szeretet világát. Azoknak, a kik beszédét, tanításait megtartják, megengedte, hogy szerethessék őt. Tudta, hogy ez az Isteni érzés az, a mely a világot összetartja, a mely adóját épp oly gazdaggá teszi, mint azt, ki abban részesül. Jézus azonban arra is tanított, hogy ellenségeinket is szeretnünk kell, és igaza van; mert igen könnyű jónak lenni azokhoz, a kiket szeretünk, hisz ez a legédesebb kötelesség, de jónak és elnézőnek lenni azokkal szemben, kiket szeretni nem tudunk, ez a keresztények legnemesebb és legnehezebb feladata.

A ki szerető szemekkel nézi a világot, a soha sem látja azt sötétnek, az mindenben talál szépet, jót, vigasztalót és ha mégis bánat, csalódás éri, akkor is keres mentséget, akkor sem itéli el végkép megbántóját.

És mi az, a mi a sors csapásai alatt erőt ad nekünk, mi az a mi fentart az összeroskadástól? ha nem a szeretet!

Mikor minden elveszett mi az életet becsessé teszi, mikor elveszítjük azt, kít legjobban szerettünk, forduljunk akkor is Istenhez. És ha bizunk benne, ha erősen hisszük, hogy ő a mi szerető, jó Atyánk, a kinek fáj a mi fájdalmunk, a ki nem büntetésből méri ránk a borzasztó csapást; ha nem hisszük azt, hogy mi vagyunk a föld legszerencsétlenebb teremtményei, hanem körülnézve azt látjuk, hogy mindenkinek vannak sötét napjai, és hányszor sokkal szánandóbbak nálunknál és ha igyekszünk a mások fájdalmát enyhíteni, a szenvedők könnyeit letörölni, saját terhünk is megkönnyebbül; de ezt megtenni csakis önzetlen szeretettel lehet, azzal az áldott szeretettel, a melyet az Isten irgalmassága a szívünkbe oltott, hogy életünket édessé, széppé tegye.

Ének zárja be az isteniszteletet s még nem hangzott el, mikor a püspök belép a beteghez, kinek arczán földöntuli fény ragyog; megfogja kezét, szelid, vigasztaló szavakat mond neki s nekünk, kik ezt látjuk köny lopódzik szemünkbe. Hiszen szép az is, mikor valaki szónoklattel ragadja el hallgatóit, de mennyivel többet ér, ha szavait tett követi, ha nem csak hirdeti a Jézus Krisztus tanait, de gyakorolja is azokat. S Istennek e szolgája hiven követte mestere példáját.

Meghatva távozunk; a tenger nyugodt, hajónk zajtalanul siklik tova s e méla csend úgy illik hangulatunkhoz. Elnézünk a végtelenbe s még soká elmélkedünk a hallottak és látottak felett.

M.-Gorbó.

Ifj. Lészay Ferenczné.

Iskola.

Értesítés.

A nagyváradai ev. ref. leányinternátusban a jövő 1903. -1904-ik isk. év folyamára leendő elhelyezés iránt a születési, iskolai, orvosi és újra ltási bizonyítvánnyal szabályszerűen ellátott kérvények az intézet igazgatónöje czimén a f. 1903. évi augusztus 1-1-ig nyújtandók be. A szervezési szabályzat értelmében felvehető az azon növendékek, a kik tanulmányaikat vagy a községi polgári leányiskolában, vagy a róm. kath. tanítónő vagy óvónő-képző intézetben végezni akarják. Az évnegyedes, vagy igazgatóbizottsági engedéllyel havi részletekben fizetendő ellátási díj a tiszántúli ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek és tanítók gyermekei részére 300 kor., más társadalmi állásu, vagy más egyházkerületben lakó ev. ref. és ág. hitv. gyermekeknek 400 s egyéb hitfelekezettűeknek pedig 500 kor., a melyhez kötelezett járulék gyanánt orvosi tiszteletdíj és mosatási költség fejében 30 kor. számítandó. A nyelv- és zeneoktatás külön díjazást igényel. Megjegyeztetik, hogy a fentebb kitett határidőn túl történő jelentkezések csak abban az esetben vehetők figyelembe, ha a kellő létszám még el nem éretett. Megkérésre az igazgatónő készséggel ad felvilágosítást.

Nagyvárad, 1903. június 29.

Az igazgató bizottság.

Különfélék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházi értekezletének III-ik rendes évi közgyűlése főtit. püspökünk jelenlétében tegnap és ma tartott Torda városában. A tordai egyházközség — miután ez alkalommal üdvözölte vendége gyanánt főtit. püspök urat, fényes fogadtatást rendezett számára. Az értekezlet az ünnepek lefolyásáról idő rövidsége miatt lapunk következő számában fogunk beszámolni. Addig is azonban mély sajnálattal regisztráljuk ama program változást, hogy az értekezlet világi elnöke, kiváló tudósa dr. gróf Kuun Géza betegsége miatt nem vehetett részt az értekezleten s így a magas színvonalu, mély tudásu értekezését Nagy Károly theol. tanár az értekezlet titkára olvasta fel nagy hatással. Elnökünk e kiváló értekezését lapunk közelebbi számában olvasóinkkal közölni fogjuk.

Az érettségi vizsgálat Nagy-Enyeden. Előállott írásbeli vizsgálatra 23 tanuló. Szóbelire 22. A 22 tanuló közül jelesen értek: Berde Sándor, Lőte Zoltán, Márton Izidor és Metes Péter. Jól érettek: Bartha Péter, Bauer Zsigmond, Bodoni László, Székely Győző, Tőkés József és Váró Zoltán. Két tanuló a német nyelvből, kettő a latin nyelvből 2 óra visszavetettet. Az érettek közt van Straub Jolán is, ki a Bethlen-kollégium első érett leánynövendéke.

Az országos ev. ref. tanáregyesület 2-ik r. közgyűlése Nagy-Enyeden. Nagyenyed városában gyűlt össze kongresszusra az országos ev. ref. tanáregyesület. A mult évi összejövetelüket Debreczenben tartották, a hol a református tanáregyesület megalakult. Erre a második gyűlésre az ország minden részéből érkeznek kiküldöttek, úgy hogy a résztvevők száma mintegy 200-ra tehető. — A vendégek nagy része június 28-án érkezett Nagyenyedre Kolozsvár felől. — Ekkor érkezett meg dr. Bartók György erdélyi református püspök, valamint az elnökség Dóczy Imre vezetésével. — A vendégeket a város nevében dr. Varró László polgármester fogadta abban a városban, mely Bethlen Gábor dicső multjának színhelye, eszméinek letéteményese. Az egész város polgárságának örömet tolmácsolja s szívből kívánja, hogy a vendégek Nagyenyeden kitűnően találják magukat, hogy majd kedves emléke-

ket vigyenek el magukkal. Este ismerkedési estély volt a Két Hattyu-szálló nyári étkező helyiségeiben, mely ismerkedési estélyen mintegy 150-en vettek részt. Hétfőn reggel rövid választmányi ülés volt. Utánna istentisztelet a ref. templomban, hol Zajzon János főgymn. vallástanár mondott emelkedett hangu, magas szárnyalásu imát. A közgyűlés az istentisztelet után kezdődött a kollegium disztermében. Dóczy Imre tartotta az elnöki megnyitót, fejtegetvén az egyesület létjogosultságának fontosságát s annak hatásait. Utánna Dr. Bartók György püspök üdvözölte meleg szavakkal a megjelenteket. Ugyancsak üdvözölte a vendégeket Gáspár János a Bethlen-kollegium előljárósága részéről. A főjegyző és pénztáros jelentését hallgatták meg, mely után dr. Nagy Zsigmond debreczeni kollegiumi tanár értekezett rendkívül széles alaposággal a holland középiskolázásról. Fejtegetése ott érte el tetőpontját, hol párhuzamot vont a magyar és holland viszonyok között. Lázár István enyedi tanár az alsófehérvármegyei magyar kálvinista népről olvasott fel etnográfiai tanulmányt. Tanulmánya sok tekintetben új mesgyn halad, új eszméket penget. Bizonyára feltűnést kelt a paedagogusok közt országszerte. Délután két óraker közébed volt a sétatér fedett táncz helyiségében. A következő toasztok hangzottak el: Bartók György dr. püspök a királyra, Dóczy Imre Kun Bertalanra és Bánffy Dezsőre, Gáspár János a vendégekre, Antal Géza pápai tanár Bánffy Dezsőre és dr. Bartók Györgyre, Szabó József debreczeni tanár a felekezeti egyetértésre, Molnár Sándor budapesti tanár a városra, Szász József alsófehérvármegyei alispán az elnökségre, Sinka Sándor debreczeni tanár a Bethlen-kollegium előljáróságára, Nagy Lajos enyedi igazgató a hatóságokra, Nagy Zsigmond debreczeni tanár a hadseregére, dr. Varró László enyedi polgármester a női vendégekre, Bálint János a tanárookra, Rácz Lajos sárospataki tanár Bartók Györgyre és Zeyk Dánielre s végül Zeyk Dániel főgondnok, Alsófehérvármegye főispánja az Országos tanáregyesület elnökségére

A budapesti ref. theol. akadémián folyó hó 18. és 19. napjain tartatták meg az évrzáró osztályvizsgálatok. A választmány tagjai közül résztvettek a vizsgálatokon és azok végeztével megtartott konferencián dr. Darányi Ignác főgondnok, Szilassy Aladár gondnok, Koncz Imre esperes, mint püspökhelyettes, Ádám Kálmán, Bocskor Lajos, Dányi Gábor és Mády Lajos esperesek. A vizsgálatok, mint pár év óta, most is hiányosak voltak, és pedig annak következtében, hogy a kápláni szolgálatra kibocsátott növendékek, a kiknek száma pedig elég nagy, most sem tettek vagy tehettek eleget kollokviumi kötelezettségeiknek s így a vizsgálatokról elmaradtak. Az esperesi kar indítványára a választmány meg is bizta ennek folytán a tanári kart azzal, hogy dolgozzon ki egy szigorubb tanulmányi rendet, a mely véget vessen ennek az elszomorító állapotnak. Azok az ifjak, a kik benn voltak az intézetben évközben, szorgalmuknak és előhaladásuknak örvedetes jeleit mutatták fel, a mit a választmány elismeréssel is konstataált. — Nehány fontosabb határozat után az ösztöndíjakat állapította meg a választmány, és végül az 1903/4—1905/6-ik tanévre az intézet igazgatójává Hamar Istvánt választotta meg a tanári kar.

Tízéves találkozó. A nagyenyedi Bethlen-főtanoda 1893. évben érettségit tett ifjai 1903. év június hó 28-én tízéves találkozást rendeztek, mely a főtanoda disztermében d. e. fél 11 óraker kezdődőleg következő ünnepélyes programmal ment végbe: 1. Imát mondott Hegyi Péter. 2. A megjelenteket üdvözölte Fogarasi Béla gimn. ig. tanár. 3. Ünnepi beszédet tartott Czeglédi Miklós d. 4. Ünnepi beszédre válaszolt Váró Ferencz gimn. tanár. 5. Záró beszédet mondott egyik iskolatárs. Délután 1 óraker társasébed volt a Két Hattyu szállodában. — A találkozó iskolatársak voltak: Czeglédi Miklós, Dohi Béla, Erdélyi Lajos, Gödri István, Hegyi Péter, Huszár Lajos,

Jancsó Ödön, Kovács Zoltán, Köntzei Gerő, Lázár Ottó, Molnár László, Müller Jenő, Nagy Kálmán, Nagy Pál, Pályi Jenő és Szacsva Sándor.

A gy.-fehérvári ev. ref. egyházmegye Egyházi Értekezlete f. hó 21-én tartotta ünnepélyes közgyűlését Zalatnán az ev. ref. templomban, Zeyk Gábor világi és dr. Elekes Viktor egyházi elnök vezetése mellett, akik mindketten magas szárnyalású beszédeket tartottak, az egyházi értekezlet magasrendű elhivatásáról, céljairól. Molnár Albert abrudbányai ev. ref. lelkész gondolatokban, eszmékben gazdag, magas színvonalú felolvasást tartott a sajtóról, a sajtóhoz való viszonyunkról, világos logicával fejtegetve, hogy mennyire életérdekünk a sajtóval minél solidarisabb szövetségbe lépünk, hogy a sajtóban érdekeink, eszményeink minél szélesebb alapon ismertetve, védve, terjesztve legyenek. — Végül indítványozta, hogy Értekezletünk a „Magyar Szó“ részvényeiből legalább egyet vásároljon. A felolvasás nagy tetszést aratott s indítvány egyhangulag elfogadtatott. Benedek Károly egyházi ért. titkár részletes jelentését terjesztette elő az Értekezlet egy évi működéséről, reámutatva mindazon mozgalmakra, intézményekre, melyek egyházi életünk, vallásosságunk intensivebbé tétele érdekében a múlt évben létesültek. Végül indítványozza, hogy Értekezletünk lépjen be a „Bethlen-kör“ alapítótagjai sorába. Indítvány egyhangulag elfogadtatott. Nagyban emelte az Értekezlet ünnepélyességét a zalatnai vegyes kar szép énekeivel. Az Értekezlet nagy és diszes férfi és hölgy közönség jelenlétében folyt le, remélhetőleg áldásos nyomokat hagyva maga után.

Egy magyar tanár kitüntetése. A debreczeni református főgimnázium egyik jeles tanárát, dr. Nagy Zsigmondot, ritka szép kitüntetés érte. Dr. Kuyper Ábrahám Hollandia miniszterelnöke, június 6-án kelt levelében arról értesítette, hogy Vilma, Hollandia királynője, a németalföldi kulturális viszonyok tanulmányozására 1000 korona államsegélyt utalt ki számára. — Ennek az államsegélynek érdekes története van. Ezelőtt 18 évvel dr. Nagy Zsigmond egyik hollandiai egyetemen töltött egy évet. Ez alatt az idő alatt tökéletesen megtanulta Hollandia nyelvét s ahogy hazajött, egyes előkelő németalföldi lapokkal állandó összeköttetést tartott fenn. Érdekes cikkeket írt a magyar közéletéről, a magyar társadalomról s cikkeinek tartalma általános feltűnést keltett.

Hitépítés a tengeren. E czímen tartott igen szép, mély vallásos lélekről tanuskodó felolvasást június 24-én Magyar-Gorbón tartott papi értekezleten őnagysága ifj. Lészay Ferenczné urhölgy. A felolvasást lapunk más helyén hozzuk. Itt csak fel akarjuk hívni olvasóink figyelmét reá. Mert lehetetlen, hogy ha minket, kik jelen voltunk s közvetlenül a felolvasó ajkairól hallottuk, annyira lebilincsel, lehetetlen, hogy olvasóink is — bár mi csak szürke betűk közvetítésével adhatjuk át — lelki gyönyörűséget ne találjanak benne. Első kísérletnek mondotta a felolvasónő művét. Ha a kezdet ilyen, akkor a folytatás elé a legnagyobb érdeklődéssel tekintünk, mert bizonyosra vesszük, hogy a folytatás méltó fog lenni a kezdethez. Bár volnának prot. hölgyeink között minél számosabban, a kik ily ragyogó talentumokkal segítenének munkálni egyházi életünk bajait, sietnének ébresztgetni szunnyadozó, alvó protestáns hittudatunkat, akkor talán hamarabb és nagyobb reménnyel tekinthetnénk e sötét, csak válságokat sejtő jövő elé.

Okt. 31-ike iskolai szabadnap. Wlassics Gyula kultuszminiszter, az egyházi főhatóságok megkeresésére 42.928/1892. sz. a kelt intézvényével arra utasította az állami és községi iskolák elöljáróságait, hogy mindazon helyeken, ahol a protestáns egyházak a reformáció emléknapját megünnepelik, az illetékes egyházi elöljáróságok egyházi megkeresésére október 31-ikét szabadnapul engedjék a protestáns növendékeknek. — Most már csak az egyházi hatóságokon van a sor, hogy okt. 31-ike ne csak iskolai szabadnap legyen, hanem kegyeletos emléknap is a protestáns tanulmányokra nézve.

Hivatalos rész.

2744—1903. sz.

KÖRLEVÉL

a nagytisztelottú esperes aaihoz és az ev. ref. iskolaszékek tisztelotes elnökéhez.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. évi 40174. szám alatt a következő körrendeletet intézte a közigazgatási bizottságokhoz, melyet tudomásvétel és megfélelő eljárás végett közlünk az érdekelt hatóságokkal:

„Az 1893. évi XXVI. t.c.z. alapján segélyezett községi és felekezeti iskolák tanítóinak második korpótlékát illetőleg az 1903. évi márczius 30-án 22291. sz. a. kelt körrendeletemből kifolyólag szerkesztett és egyes vármegyei közigazgatási bizottságok által már felterjesztett kimutatásokból tapasztaltam, hogy azok a fentidézett t.c.z. végrehajtása tárgyában az 1894. évi márczius 2-án 10000 szám alatt kelt rendelettel kiadott utasítás 24. §-ának 3 bekezdésében előírt feltételeknek nem felelnek meg, mert azokból nem tűnik ki az, hogy a közigazgatási bizottságok felhívták-e az illető iskolaszéket és felekezeti iskolai hatóságokat a tanítók második korpótlékának biztosítása iránt és hogy az egyes iskolafentartók mily mértékben képesek ezen korpótlékok viselésére.

Szükségesnek tartom ennél fogva pótlólag figyelmeztetni a közigazgatási bizottságot, hogy a jelzett iskolai tanítók második évötödös pótlékának biztosítása iránt az említett utasítás 24. §-ának 3-ik bekezdése értelmében az illető iskolaszéket, illetve felekezeti iskolai hatóságokat szabályszerűen és sürgősen hívja fel és utasítsa őket, a mennyiben az iskolafentartók a tanítók második korpótlékát sem egészen, sem pedig részben fedezni nem volnának képesek, megfelelő államsegélyért a közigazgatási bizottság útján hozzám folyamodjanak. Az iskola-fentartó szegénysége természetesen helyhatóságilag igazolandó.

Az iskolai tanítókat érintőleg, kik már az első évötödös pótlék fejében államsegélyt nyertek, ha annak kiutalványozása óta állandóan ugyanazon iskolánál működnek, a második korpótlék címén államsegélyért benyújtott kérvény ide fel nem terjesztendő, hanem csupán a mellékelt kimutatásban tüntetendő fel a szükséges adatok, ezen kimutatások pedig legkésőbb f. évi július hó végéig mutatandók be nálam.

A többi kérvény külön-külön jelentés kíséretében terjesztendő fel.

Kolozsvárt, 1903. június hó 22-én.

Becsek Lajos
h. elnök.

dr. Sárkány
tanügyi előadó.

2832- 1903. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik ev. ref. iskolaszékhez.

Az 1893. évi XXVI. t.c.z. értelmében 1904. évi január 1-től csesdés az 1893. évben már szolgálatban volt tanítók második évötödös korpótléka és az azóta rendes tanítói minőségben alkalmazott tanítók első évötödös korpótléka. E pótlékok kifizetésére minden iskolafentartót kötelez az idézett törvény, azonban fedezet hiányában az állam megfelelő segélye igénybe vehető. — Felhívjuk az iskolaszékeket, hogy az államsegély iránti kéréseket és a szükséges kimutatásokat az ev. ref. egyházközségi elöljáróságok útján a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz czímezve haladéktalanul terjesszék be a vármegyei közigazgatási bizottsághoz és folyó évi július hó 20-ig az ehmegeyi esperes aai útján jelentsék be ig.-tanácsunkhoz, hogy az ev. ref. népiskolák közül melyek fedezik az ötödös korpótlékokat az egyházi vagy iskolai pénztárból, melyek folyamodtak államsegélyért.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-tanácsától.
Kolozsvárt, 1903. június hó 29-én.

Becsek Lajos,
h. elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Elnöki megnyitó-felolvasás.

(Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi Egyházi-Értekezlet közgyűlésének, Tordán, 1903. július 1-én való megnyitására írta:
Dr. Gróf Kuun Géza v. b. t. t. stb. stb. világi elnök.

Tisztelt közgyűlés!

„Bölcs“ Leó („Előkészületek a háborura“ czimű műve XVIII. fejezetében) a moszlimokról így ír: „Midőn az istenség iránt jámboroknak teszik magukat, a látszólag istenfélők istenkáromlókká válnak, mert Krisztust, az igaz Istent és a világ megváltóját Istennek bátorzkodnak nevezni, mindazonáltal feltételezik azt, hogy minden rossz cselekedetnek Isten az okozója s állítják, hogy Isten, ki pedig a háborút akaró nemzeteket világgá szórja, a háborukban örömet találja; a maguk törvényeit áthághatatlanoknak tartják, testöket hizlalják, lelkeket lealjasítják.“¹ — Ennek a szövegnek értelme nem eléggé világos, de részben valótlan is, s a mi igaz benne, azon egy állításra szorítkozik, mely szerint minden jó és rossz Istentől jön s a Korán ezen állítását meg nem czáfolja a byzánti theologia, sőt nincsen olyan theologia az ég alatt és a földön, mely azt megczáfolni tudná. A ki a korai reggel harmatos fűvén jár s beteg lesz tőle, jogosan tesz-e, ha az üdítő harmatot bevádolja Isten törvényszéke előtt? A ki az éjjel sötétében az erdőben eltéved, vajjon perbe foghatja-e az éjjeli sötétséget vagy a fákat azért, hogy az onnan kivezető utat meg nem találta? A természetnek bárminő tüneményét, ha csak az egyes emberre való tekintettel szemléljük, a dolgok nagy összefüggésére nem nézünk, azon tünemény egészére s vég hatására nézt lehet-e helyes ítéletet hoznunk? — Ha a villámot kártékonynak tartjuk s egy ártalmas hatalom megnyilatkozásának, a gyermeknél helyesebben okoskodunk-e, ki azért, mert vigyázatlanságból fejét a falba ütötte, a falat személyesíti s róla rossz szándékot tételez fel? Minden, tehát az, a mit magunkra nézt jónak vagy rossznak tapasztalunk, egyaránt Istentől jön s imádságunkban azért mondjuk, hogy: „legyen meg a te akaratod miképen mennyben, azonképen e földön is,“ mert nem annak megadását kérjük Istentől, a mit magunkra nézt jónak tartunk s nem annak elhárítását tőlünk, a mitől félünk, hanem kérjük az isteni akarat teljesülését. Mulandók a földi javak s könnyen és gyakran távolítanak el Istentől, ezért mondja Jézus: „Szereztek magatoknak oly erszényeket, melyek meg nem avulnak és mennyországban elfogyhatatlan kincset, hova

a lopó nem mehet és holott a moly meg nem emésztheti. Mert a hol a ti kincsetek vagyon, ott léssen a ti szívetek is.“ A hitéletnek egyik legéltetőbb, legmelegebb sugára az Istenben vetett bizalom; tőle várjuk osztályrészünket az életben s az általunk itt műveltekről hozandó ítéletet a siron tul. Ez a bizalom a jövőre nézt reményt kelt szívében, várjuk a jónak folytatását a derült napokban, sorsunk jobbra fordultát a kedvezőtlen állapotban, a javulást a betegségek idejében, s ha a rossz még nem szűnik melőlünk s körülöttünk, várva várjuk a végleges szabadulást a halálban és a halál által. Ez a bizalom legfőbb vigasztalónk is, mert jól tudjuk, hogy a sötétet az borítja reánk, ki a világosságnak örök adója s ki a mikor akarja s jónak látja, életünk sötét egét felderitheti; tudjuk azt is, hogy a villongás szerzője a békének, s hogy a hangok sokféleségéből támad az összhang. Az sujt, a ki jutalmaz, büntet a kegyelmes. A ki itt életre ébresztett, földi életünknek határt is szab.

Az egymással váltakozó éj és nappal nélkül az életet e föld felületén képzelnünk sem tudjuk; a különböző hangoknak egymással való elegyedése nélkül nincs és nem lehet összhang. Van-e olyan egyoldalu igazság, a mely csupán büntet, de nem jutalmaz, vagy csak jutalmaz, de nem büntet s azért mégis méltányos igazság, már pedig az igazság csak méltányos lehet? Van-e oly súlymérték, a mely csak egy számot mutat s érzéketlen a súly növekedése vagy apadása iránt s ha van, a súlyok mérlegelésénél használható-e? Az ismételt büntetések s a végleges kegyelem közt van-e kiegyeztetetlen ellentét?

A fejlődés nagy törvénye mint cselekvő hatalom és különösen a lét-ujulás itt e földön, a palinogenesis nem-e az enyészettől veszi kezdetét? Ha a középszerű felett egy magasabb szempontra emelkedünk, a „rossz“ másként fog feltűnni előttünk mint rendesen, s ha jobban és közelebről vizsgálódunk, észre fogjuk venni, hogy a rossz voltaképen nem a nagy kültermészetben, vagy hogy a görög bölcsészek nyelvén szóljunk, a *physis*-ben, hanem a *thesis*-ben, a „voluntativ“ lélektanban létezik, az önzés és önző cselekedetek határai közt, hogy ez a vallás törvényeivel mit se törődő ember ténye, a jótól elforduló akaratnak káros eredménye. Ilyeténképen a „jó“ es a mi „rossz“-nak látszik, a nagy természetben egymástól el nem választhatók s egyszerűs mind annyira összefüggők, mint a pihenés a fáradsággal, a gyógyulás a betegséggel, az enyhülés az éhséggel és szomjjal és a többi correlativ fogalom. A lelki csendet úgy élvezzük igazán, ha azt megelőzte a nyugtalanság, s ha imádságainkban azt kérjük Istentől, hogy soha semmi se

¹ Lásd: A Magyar Honfoglalás kútfői (Budapest, 1900), 58—59 l. Vári Rezső fordításában.

nyugtalanítson, hogyan remélhetjük a lelki csend embernek adatott mértékét elérni! — A teremtett lények iránt nem testvériesen érez az, ki az állandó tiszta égboltot kívánja magának s kétségtelenül nem tudja, hogy mit kíván. Uram, ne úgy legyen, mint a hogy mi akarjuk, hanem legyen a te szent akaratod szerint. Az embert gyakran balgatag ohajok ostromolják, a csendes örömek helyett kívánja a zajos mulatságokat, a lelkiismeret igaz szava helyett a kétes értékű jó barátok hizelgő beszédjeit, hön óhajítja az általa boldognaktartott órák örökkévalóságát, s mikor minden elmúlik vele s körülötte, a legmulandóbb tartósságát kéri és kívánja. — Kívánjad a jó hír és a jó cselekedet tartósságát s azt, hogy a babér- és cserfakoszoru hamar el ne hervadjon, ezek elérhető vágyak; de ne kívánd a kérész hosszú életét, mert lehetetlent kívánsz. S mi az, mit a boldogság alatt értsz? az élet apró örömeinek végösszegét s lánczolatát, vagy valamely nagy örömmek gyors kitörését? Még azt is kérdezhettük, hogy vajjon életünk napjain ugyanegy dolog mind végig boldogíthat-e minket? Vajjon az ifju nem-e a küzdelmet kívánja? s meg is kapja, a mit kíván, ha más küzdelmet nem is, de a szenvedélyekkel valót minden bizonynyal; az öreg kívánja a nyugalmat, s ha más nyugalmat nem is kap, elnyeri a sir nyugalmát. A mi rettentette valamikor, lesz vágyainak netovábbja. Szép az est a munkával jól betöltött nap után; a tiszta lelkiismeret sugalatai oly édesen megnyugtatók, mint az est enyhe fuvalmai, a jövő élet reménye úgy fénylik, mint a csillagsereg s a jó cselekedetekre való visszaemlékezés a hold méla fényéhez hasonlóan világít s viraszt felettünk.

A valódi „rosz“ csak a bűn, a melynek nyomán nem jár bűnbánás, a többi „rosz“ csak látszólag az s egy talmudi tanító az ilyen rosztól azt szokta mondani: *ve zóth leihób* „ez is javamra van.“ Ha ezen szempontra tudunk emelkedni, a Korán theológiáját nem hibáztatjuk azért, ha a jót és látszólag roszt egyaránt Istentől származtatja, s a rossz elvokát nem egy külön személyesített hatalomban keresi, hanem az Istentől való eltávolításban, az emberi természet gonosz indulataiban, melyek elég gyakran arra valók, hogy a gonosz megtérhessen s erkölcsi javulása lehessen, tehát tökéletesbülés, mely minden fejlődésnek végcélja. Jézus a megtért bűnös bűnét megbocsátja s így szól: „Az egészséges emberek nem szükkölködnek orvos nélkül, hanem a betegek.“ *Jesaiás*-nak, az ó-testamentum legnagyobb profétájának könyvében Isten így szól az emberhez: „Ki a világosságot formáltam és a setétséget teremttem, békeséget szerzek és gonoszt teremtek: Én vagyok az Ur, ki mindezeket cselekszem!“¹

Hol kezdődik a javulás, hol kezdődik az erkölcs? Ezen nagyfontosságú kérdésre gróf *Goblet D'Alviella*² abban adja meg a választ, hogy az erkölcs kezdete az áldozatban állott s mert az áldozat a kezdetleges vallási életnek is egyik főtenyezője s már a történet előtti idők sirleletei közt is ott vannak a halottaknak felajánlott becses áldozati tárgyak, nyilvánvaló előttünk, hogy az erkölcs a vallásos érzésből eredt. Miért fosztotta volna meg magát a kezdetleges ember attól, a miye van, ha nem azért, hogy az emberfeletti hatalmak tetszéseit s kegyeit megmegnyerje, ép úgy mint ajándékokkal megnyerhette a földi nagyok pártfogását, kegyeit? Miért mondott volna le az ősember azon birtokról, mely az övé volt s a mely neki kedves, mindenekfelett értékes vala, valami olyanért, melyet csak idő múltán, a jövőben, talán csak a siron tul, nyerhet meg jutalmul,

¹ XLV. 7.

² „Des rapports Historiques entre la religion et la morale“ czimű felolvasásában, melyet a párizsi 1900-ik évi valóságkongressuson tartott.

ha a jutalmazó fölényről homályos érzés nem élt volna benne? — Az erkölcsi érzés bármily subtilis abstractiókra finomuljon, eredetileg vallásos érzés volt, bármit is mondjanak az ujkori moralisták, azok fejei, mesterei s azok közt gróf *Goblet D'Alviella* s azon sokak, kik a mesterek szavára esküsznek. Az áldozat feltételezi a személyi tekintélyt, a melyről *D'Alviella* gróf szintén szól idézett felolvasásában. Ez a hatalom, melynek tekintélyét a miveltség legalsóbb fokán élt emberek elismerték s rettegték: a halottak, az ősök szellemei, az animismus láthatlan lényei, a varázslók, jósok s a theismus tisztultabb fogalmi körében mindenek felett maga az istenség, a közbenjárók hozzá, az emanatiók, a próféták, a szentek, az istenség földi képviselői a hierarchia lépcsőjén s a lépcső emelkedő fokain.

A családi s társadalmi élet szintén a tekintélyen alapul, tehát itt is a vallásos érzés a kiindulás, az eredet s ezért van, hogy az árja népek első papjai a családfők voltak s a sémi népeknél is a patriárchák és seikhek voltak az istenisztelet első intézői s a moszlimok főpapjának *seikkul islam* elnevezésében az összetétel első része a törzsfőt jelenti. *Melkhisedek*, Salemnek királya, „a magasságos erős Istennek papja vala“ s mint ilyen Ábrámnak áldását adá.¹ Ha ilyen vallási tekintéllyel felruházott család és törzsfők nem lettek volna, a clánok és törzsek össze nem kapcsolódhattak volna, mert alárendeltség nélkül teljes egyenlőségben társadalmi szervezet nem alakulhat. Tehát az ethika ép úgy mint a sociologia a vallásos érzésből erednek, akármit mondjon ez ellen a bölcsészek, illetőleg moralisták és sociologusok egy jelentékeny része. És pedig az áldozat és a tekintély az a két tényező, melyek együtt alkotják az erkölcs őforrását, s a tekintély minden társadalmi rendnek alapelve s ha ez az alapelv elhanyaglik, a legkezdetlegesebb szervezet is széjjel hull s részei más egészekhez csatlakoznak a társadalmi élet azon vonzó erejénél fogva, mely a központban rejlik s ha alábbszáll a tekintély, gyengül a szervezet s feltűnedeznek a megbomlás biztos jelei.

De mily nagy a különbség az áldozatokban! A vallásos fogalmak s érzések tisztultával nem többé egészen égő áldozattal vagy *minhá*-val vagy a gyümölcs és gabona zsengeivel hitték az isteni irtalmat elnyerhetni, hanem törődött szívvel, mint *Joel* mondja s „szorongatott lélek“-kel s „megtört szív“-vel, mint a hogy az 51-dik zsoltár 19-ik v.-ben olvassuk. Az áldozatok emelkedő lépcsőjén a legmagasztosabb fokhoz a keresztény akkor jut el, a mikor szent megváltónk tanítása szerint Istent, mindnyájunk atyját „lélekben és igazságban“ imádja. A lélekben és igazságban való imádság alkotja a legteljesebb és legkételetesebb áldozatot, mert a véres vagy vértelen áldozatot hozva az áldozó nem tesz egyebet, mint megfosztja magát vagyona egy részétől s gyakran annak csupán feleslegétől s adja azt, a mi nélkül könnyen ellehet, nyújtja termése zsengeit s bizva várja a zsenge után következő javatermést, mely neki bőven kipótolja a hozott áldozatot s ha mind ezeket adta is, bűnei, melyeket elkövetett s a melyeknek elkövetésére annyira hajlandó, megmaradnak neki továbbra is s azok sulyából még egy parányi suly sem vétetett el tőle, mert nem öltötte le magáról a régi embert s nem öltötte magára a bűnbánás és kegyelem ereje által az új embert. Isten mindenhatóságát ugyan elismerte áldozathozatalával s ennyiben áldozata vallásos cselekedet, de a bűnök vádjától nem szabadult meg s a bűnre való vágytól sem s a vádat még sulyosítja azon nyilvánvaló tévedés, tévedése az áldozónak, mely szerint Isten örömét találhatná az áldozati illatban s a neki felajánlott áldozati tárgyakban, bármi nagy is legyen

¹ Mózes I. k., XIV. f. 18—19.

azoknak száma és értéke. A ki lélekben és igazságban imádja Istent, a bűnről mond le s szíve elszakad a valótlanoktól és csalárdságtól. Az a legvalószínűbb áldozó, ki lemond bűnös gyönyöreiről, szíve vétkei hajlandóságairól, mind azon tévedéseiről, melyekben valaha örömet talált s ezen áldozatok árán elnyeri a megújulást s az örök életet. A ki magát ilyeténképen feláldozza, magát megváltja a büntől s az örök haláltól. Az örök életnek ezen áldozat által való elérhetése szent vallásunknak lényegéből való lényeg s annak legmagasabb eszménye a Jézus megváltó halála a keresztnél, a mikor a teljesen ártatlan a bűnös világért feláldozza magát s ennek a legfőbb áldozatnak mérhetetlen jutalmát mások kapják s abban mindenki részesedhetik, aki bűneit bánja és szánja, azokról töredelmesen vallomást teszen s tőlük szabadulni kíván visszavonhatatlanul és örökre. A vallás, mely a főhatalomnak hozandó áldozatban gyökeredzik, emelkedése ezen legmagasabb tetején, a fény sugarzóttan, ragyog elő teljes tündöklésében; az egyes erények itt érik el tetőpontjukat, u. m. Istennek szeretete, az Istenben vetett teljes bizodalom, az igazságnak szeretete, a győzelme iránt vi-seltető törhetetlen remény, az emberszeretet, mert ebben rejlik az új tan. Midőn *Salesi Ferencz* a gályatömlöczben magát rabul adta a rabok egyikének felhasználására, megváltónkat utánozta, annak lépett fényes nyomaiba. A tömlöcznek gyötrelmei közt a szent vallásnak ezen hőse lelkének tisztaságával s szavainak meggyőző erejével rabtársait a bűnnek salakjától megtisztítani igyekezett. Az a ki a bűnnek s halálnak hatalmát megtörte, az emberi nemet ujja teremtette, azt örök igaz tanításával, élete példájával a halálból támasztotta fel. Üdv neked jó pásztor, Istennek ama ártatlan báránya, a kitől az üdvösség vagon, fenséges megváltónk és urunk, térjen örök dicsőség, hála és magasztalás szent nevedre! Ne csak ajkainkon hordozzuk szent beszédeit, hanem azokat véssük mélyen szívébe s azok szerint éljünk mindenha! Kérjük Istentől az erőt, hogy Jézus-hoz közelednünk lehessen. Ime nyilván látjuk, hogy Jézus volt a legnagyobb áldozó s ha hozzá közeledni akarunk és hogyne akarnánk, buzgón kérnünk kell Istentől, hogy a Szent Lélek ereje által bennünk is felbressze az áldozatra kész lelket s azt mindenkor ébren tartsa. Mondjunk le tehát mind azokról, a melyek a bűn örvényébe sodornak, de még az olyanokról is mondjunk le, melyek a jó és üdvös dolgok mivelésére rendelt időt másra fordítják s azt mivelik, hogy életünk napjainak gyarapodása ne arra szolgáljon, hogy a tökéletesség útján előmenetelünk legyen s hogy majdan valamikor kénytelenek legyünk azt mondani: Uram adtál időt a jóra, de mi azt elvesztettük. Már a gyermek is még inkább az ifju mennyi visszahozhatlan órát veszít el tétlenségben, elmulasztásban azoknak, melyekre nagy szüksége lett volna, megtevésével olyanoknak, melyek kárára voltak. Boldog az a gyermek, ki érzi, tudja, minő kincset bir imádságában Istenhez és szülei örökös szeretetében s boldogan hallgat szavukra. Anyja mosolyára mosolyog s mosolygásával anyja arczára is mosolyt derít. Az ifju mennyi drága órát hagy felhasználatlanul; ott járt a valódi öröme kertjében s nem onnan szakította virágjait, ott járt a kimeríthetetlen aranybánya közelében s tovább ment a bányalidérczek nyomán a vélt és képzelt kincsek után. Uram! tedd, hogy szívének mindenkoron feléd irányuljon! A valódi öröme kertje a te kerted, virágjait te nyújtod, a kimeríthetetlen aranybánya a te bányád, kincseit te öntöd; e kincsektől a tévelyek lidérczei vezetnek el, ezekhez a buzgó fohások vezetnek, mert az üdvös dolgokat Isten megadja a kérőknek, ha buzgók fohásaik.

Azon nemzedékek, melyek Jézus után követ-

keztek, ha hitben, reményben és szeretetben fényes nyomaiba lépnek, boldogok lehetnek volna, a mennyiben ember e földön boldog lehet. De voltak-e ilyen nemzedékek? Nem-e mindig az egyes kegyes életűek és a kevés számú tünnt ki az évszázak folyamán? A propheták, a hitélet hősei, az igazságosok, mint a letarolt erdőben az egyes nagy fák, a megújuló erdő vezérlői már a távolból feltűntek s üdítő árnyuk messze elterjedt. A hitvallók és reformátorok korszaka mély vallásos érzésről tanuskodnak, de Isten országa még késik, bár közeledik s buzgó imáinkban kérjük eljövételét. Az erkölcsi miveltség, a szív miveltsége, az értelem felvilágosodása s mindenekfelett Isten kegyelme biztosan elhozzák, melyről majdan s bár minél előbb, állam, egyház, nyilvános élet, családi kör, tudomány és művészet fognak tanúságot tenni, mert az állam és egyház, tudomány, művészet és vallás ölelkezni fognak, a családi életben gyökeredző vallásos érzések a családi tüzhely áldott közelében s a köztevékenység küzdőmökjén meg fognak nyilatkozni. Szabadíts meg a gonosztól mi Atyánk, ki a mennyekben vagy! Üdvtelen állapot az, melyben az állam mit sem törődik az egyházzal s annak szent Megváltónk tudományán alapuló parancsaival; gonosz állapot az, melyben az emberek abban igyekeznek, hogy folyton folyvást ellentéteket támaszsanak tudomány, művészet s vallás közt, az igazat és szépet elválaszszák a jótól, a családi boldogságot az Isten iránti szertettől s hálától.

Legyünk mi is eszközei, a mennyire tudjuk s tehetjük, a vallásos érzés megerősítésének, élénkítésének és minél szélesebb körökben való elterjesztésének, hozzuk vissza a néphez a szent valláshoz való ragaszkodást, ott, a hol az onnan elköltözött s hozzuk vele vissza a gazdagok palotáiba, a szegények kunyhóiba a tiszta örömet, a zavartalant, a boldogságot, a mely nem a szerencse esélyeitől függ s ha mind ezt bármely kis mértékben visszahoznunk lehetett, üdvösen és hasznosan éltünk és munkálkodtunk az Ur szőlőjében, hova szent kegyelme mindnyájunkat, egyháziakat s világiakat munkára hívott meg Magasztaljuk Istennek szent nevét, a mig életünk tart, nem csak szóval, de neki tetsző cselekedetekkel. Így legyen!

Igehirdetésünk és az „Erdélyi Protestáns Prédikátori Tár“.

Nézetem szerint az imákat teljesen mellőzném a Préd. Tárból. Hogy Lukács Ödönt s másokat ne is említsek, ott van Révész Bálint. Van nála ima minden alkalomra; azoknál különbeket aligha írta valaki.

Hanem felvenném a bibliamagyarásokat. Mert, mig a prédikációban a textus nem egyszer az összefüggésből erőszakosan kiszakított vers, mottó; mig a prédikációban az analitikai, sinthetikai és analitiko synthetikai követelmények több ügyeletet kívánnak fordítani a szerkezetre, mint a tartalomra, sokszor ez utóbbi rovására, mig ma erről, holnap arról beszélve a prédikáció egységes felfogást nem adhat a bibliáról: addig a bibliamagyarások mind e csorbát kiköszörölnék. Ugy tapasztaltam rövid másfélvi paposkodásom alatt, hogy bibliamagyarások nélkül végtelen csekély eredménye van a prédikálásnak is.

Hiszen nagy igazság, hogy a templombéli prédikációkban előadatni szokott tudományoknak értelmét nem lehet jól felvenni, mikor az ember nem jártas a szentírásban, mert „a szorgalmatos és derekas olvasás teszi mind jobb-jobb izüvé az Istennek beszédét“ (Ostervald Fr. János: „Biblia Tárháza“ előszavából).

A prófétákról olvassuk a helvét. conf.-ban (269. l.)

hogy nemcsak „jövendőmondók voltak; de még irásokat is magyaráltak.“ Jézusról ismételtén olvasuk, hogy magyaráz „elkezdvén Mózesről és minden prófétáktól fogva“ (Luk. 4. 17—18; 24. 27.) Pál apostol is int, hogy magyarázni kell, a könnyebben s nehezebben érthető igazságokat (Gal. 6. 6; 1 kór. 3. 1—3); hogy „az irásnak magyarázatot meg ne utálják“ (I. Thess. 5. 20). Luther a prédikácziókat mind lényegét, mind feladatát az írásmagyarzásban látta; s e tekintetben addig ment, hogy némely szabad prédikáció helyett czélszerűbbnek látta felolvasásokat tartani a jó bibliai izü postillákból, a mint erről az „Unterricht der Visitatoren“ tanuskodik.

Hát néhai való jó prédikátoraink nagy hatásának titka miben állott? Egy Melius Péter, egy Alvinczi Péter, egy Tofeus Mihály jöllehet sok gyöngével bírtak, mert hol dogmatizáltak, hol polemizáltak, hol érzik rajtok a scholastika ize: azért nem szabdalták hiába a levegőget, hanem hatottak, mivel volt beszédökben bibeicitás és mivel magyaráltak az írást.

És ma, hogy állunk? Magyarázuk-é az írást? Tisztesség adassék a kivételeknek, de bizony ma is elmondhatná Ostervald: „még azok között is, a kiknek commendáltatik az irásnak olvasása, legtöbbek nem adják arra magukat reá“ (i. m. előszavából). — Hiszen száz egyházközség közül tizben sincs biblia-magyarázat vasárnap délután. Ha tehát sovány a prédikáció és nincs bibliamagyarázat, hogy várjunk akkor hitet? Mi módon higgyenek abban, a kiről nem halottak — kérdem Pál apostollal (Róm. 10. 14.) Ne feledjük, ha az iskola a gyermekek temploma, a templom a felnőttek iskolája; mely nem a retorikai fogások s holminemű szónoki figurák deklamálásának helye, hanem a melyet „a bölcsesség oskolájává kell tennünk, hogy taníttassék abban a nép Jézus boldogító tudományára“ (Bodola S. 1852-ben kibocsátott körrendeletéből, a Dinter-Wohlfarth újtest. magy. fordítása alkalmából). Mig némely prédikáció után elmondhatja a hallgató: a tiszt. ur olyan szépen beszélt, hogy egy szót sem értettem belőle; addig egy talpraesett bibliamagyarázat után így szólhat: „egyszer szólott az Isten“ s kétszer hallottam meg (Zsolt. 62. 12.) Gondoljuk meg, hogy jaj a pásztoroknak, a kik magokat legeltetik (Ezék. 34. 2—3); hogy „átok“, a ki az irással ellenkezőt hirdet, habár „mennyei angyal“ légyen is az (Gal. 1. 8.) Szóval, ha szűkölködünk jó prédikációkban, sokkal inkább korszerű bibliamagyarázatokban. Ezekre égető szükségünk van; elannyira, hogy ha tőlem függne, a Préd. Tár. tartalmának felerészét bibliamagyarázatokkal tölteném meg.

A mi már most a formai kérdést illeti, e tekintetben legmegielelőbbnek tartom a Péchy Árpád által javaslatba hozott, havi füzetes kiadást, a mely pl. márcziusban hozna áprilisra három egészen kidolgozott beszédet, két vázlatot, két bibliamagyarázatot és a fenmaradó helyen pár rövid szertartási, vagy esetleg egy alkalmi beszédet. Ha a „Prot. Pap“ 18—20 lapon hoz néha négy egészen kidolgozott beszéd mellett szertartási beszédet, imát, verset és még sok mindent, ugy a Préd. Társban hasonló terjedelemmel a fentebb említettek bizonyára elférnek.

És ha egy egészen kidolgozott beszéd írói honoráriuma lesz 10 korona; egy vázlaté 5 korona; egy bibliamagyarázata 10 korona; egy liturgiai beszédé 10 korona, akkor egy füzet írói honorárium czimen igényel 80 koronát és 12 füzet 960 koronát,

Prémiumot nem adnék. Akkor, midőn ingyen is dolgozhatnánk, elégséges az a pár korona s ha valaki megkapta azt, ne várjon még prémiumot is. Egy rókáról két bőrt nyuzni nem lehet. Ne mutassuk

legalább itt, hogy közöttünk is kísért az „ingyen nem dolgozunk“ elve.

Igaz, hogy így is tekintélyes összegről van szó, de e tekintetben csatlakozom Péchy Árpád indítványához, hogy t. i. az összes füzetek évi ára legyen 8 korona. Válogatott termékekért ennyit minden szegénységünk dacára is áldozhatunk évente.

De abban már nem értek egyet, hogy a kérdéses 8 koronát a mélt. Igazgató Tanács közbelépésére vonják be minden elkészítő. Ez nem lenne czélszerű. Legalább is egyelőre nem. Tételessék közé a Prot. Lapban a felhívás záros határidővel és ha oly lanyha lenne az érdeklődés, hogy a jelentkezőkre támaszkodva a Préd. Tárt nem lehetne megindítani, ám akkor keressék fel a mélt. Ig. Tanács a közbelépésre. De erre a'igha lesz szükség, mert ha négyszáz és egy néhány pap közül nem rendel meg 80 és egy néhány, ott van a theol. fakultás 80 és egy néhány növendéke, azok közül nem hiszem, hogy akadna egy is, a ki meg ne rendelné.

Külömben is egy ilyen tekintélyes egyházkerületnek, amilyen a mienk, egy ilyen vállalatot fenn kell tartania.

Molnár Imre,
bardóczi lelkész.

Az Országos Ev. Ref. Tanáregyesület II-ik közgyűlése Nagyenyeden.

E nagyszabású gyűlés külső lefolyásának képét az első napról, már lapunk mult száma ismertette. Kiegészítéül és folytatólagosan a második nap lefolyásáról még a következőket jegyezzük fel:

Dr. Bartók György püspökünk üdvözlő beszédében Dóczi elnöki megnyitója azon részből indult ki, mely református iskoláink nemzeti hivatásáról szólt. Kiemelte, hogy az iskolák diplomáink fundamentumából sarjadtak és azok árnyékában növekedtek s találtak mindig védelmet. Így lettek egymástól elválaszthatatlanok. És ennek így kell maradnia a jövőben is. Így lettek ezek a szellemi kulturának erős oszlopai, bástyák, a honnan a nemzeti szellem az idegen támadásokat mindig visszaverte, intézmények, melyekben a magyar nemzeti öntudat fátylaja mindig magasan lobogott. Jellegüket, irányukat évszázadokon keresztül a protestantizmus szelleme szabta meg, melynek fenn kell maradnia a jövőben is. Es fenn ama jellegzetes hivatásuknak is, hogy „ezek az intézetek hozták felszínre mindig a nép alsóbb rétegeiben elrejtve levő erőket.“ E munkában épen a nagy Bethlen kollégiuma vitte a vezető szerepet s kívánatos, hogy e régi nemes traditio, mely a nemzet szellemi népvándorlásának oly helyes irányítója volt s a mely nélkül ma e hazarészben alig volna magyar, ujra fokozottabb mértékben életre keljen s e gondolattal termékenyüljön meg minden ref. tanár szíve itt s ezt a törekvést vigye emlékül: Bethlen-kollégium örökségéből magával.

Dóczi Imre elnök válaszában kiemelte, hogy az egyesület maga is tudatában van egyházunk és iskoláink benső kapcsolatának s ezt nem lazítani, de szorosabbra fűzni: az egylet célja. Ha Perikles Athént Hellás képzőiskolájának nevezte — mondá — mi is elmondhatjuk, hogy az erdélyi ref. egyházkerület az egész magyar ref. egyetemes egyháznak a képzőiskolája, a melynek fejlettségét mi mint még eszményt állítjuk magunk elébe. Jötünk ide szellemet tanulni, történeti tanulságokat meríteni, ihletet szívni s boldognak mondjuk magunkat, hogy épen ezen intézet falai közt kívánhatjuk, hogy ez egyh. kerület s ez ősi kollegiumot, Erdély legnagyobb fejedelmének hagyományát, a mi gondviselőnk, Isten sokáig, örökké virágoztassa.

A Lázár István tanár felolvasása Alsófehér megye magyar s főleg református népéről, a néplelek psychológiája szempontjából igen szomorú statisztikát adott e nép rohamos eloláhosodásáról. Bárha meghallanák e ténynek óriási vádját minden illetékes tényező és sietnének a segítségél!

Az első nap a vendégek mulattatására s a Bethlen-szobor javára fényes műsoros-estély volt enyedi szerzők műveiből, fényes bizonyosságát szolgáltatta a sokoldalú szellemi kincsnek, mivel Enyed dicsekedhetik.

Második nap elsőnek *Kabai* Sándor debreczeni tanár tartott előadást a nyugdíj-törvény revíziójáról. Határozati javaslatát, az igazgató pótlékának a nyugdíjba való beszámítása kivételével, de megtoldva azzal, hogy a theol. tanárok bevétele is sürgettesék, elfogadták a konventhez és miniszterhez való felterjesztésre. — Aztán *Imre* Sándor kolozsvári tanár olvasott fel a ref. tanárok gyakorlati előképzéséről. A nehéz kérdést sok oldalról megvilágítva, nehézségeit nagy körültekintéssel eloszlatni igyekezve tárgyalta a fontos ügyet. Javaslatát lényegükben el is fogadták. — Halász Zsigmond budapesti torna- és vívó-tanár „A vivás középiskoláinkban“ czímen a férfias torna e fajtájának kötelezővé tétele mellett foglalt állást.

A szakosztályok közül csak a tanítóképezdei tanárok tartottak értekezletet még. Sem a theologiai, sem a jogtanárok nem voltak akkora számmal jelen, hogy értekezhetek volna. — *Hegedűs* Zsigmond enyedi kép. tanár „Az állami tanító- és tanítónőképezők tantervéről“ olvasott fel, a minek alapján megállapodtak azon módosításokra nézve, melyeket felekezeti intézeteink szempontjából az állami tanterven eszközölni kívárnak s kapcsolatosan el is határozták eme módosítási kívánalmaknak az egyetemes tanügyi bizottság útján, az egyetemes konventhez leendő felterjesztését.

A közgyűlés az egyház és tanügy terén szerzett érdemeik elismerésül tiszteleti tagokul választotta meg *br. Bánffy* Dezső főgondnokot és *dr. Bartók* György püspököt. — A választmány kiegészített és elhatározott, hogy jövőre a közgyűlésen tartott felolvasásokat ivenként 25—30 kor. honoráriumban részesíti. — Azon indítvány, hogy a minisztertől bár a nyári két hónapra felekezeti tanárok számára is kedvezményes vasuti jegy eszközöltessek nem fogadtatott el, mert az államiakkal egyenlő kedvezményből nem tartja méltónak lealkudni.

Pályázat hirdetése határozottatott el a ref. középiskolák számára irandó ének- és ének-elméleti tankönyvre. — A jövő közgyűlés helyéül Pápa állapított meg a kölcsönös üdvözlések után a tartalmas közgyűlés ezzel véget ért.

y.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Értekezlete III. közgyűlése Tordán.

Fényes volt, külsőleg talán még impozánsabb, mint a megelőzők, hatásában messze kiható s tartalomban értékes e közgyűlés. Értekezletünk három éves élete fényesen igazolta, hogy szükség volt megalkotására. Hivatalos testületeink gyűlései Kolozsvárt, igazában nem érintik, nem hozzák mozgásba népünket a vidéken. De értekezleti vándor-gyűléseink igazán egyházunk nép-ünnepei, a hová hivatalos és jogosult mindenki, ki egyházát, vallását szereti s büszkölködni kíván annak felvirágoztatása körül. Itt dobbannak igazán össze a szívek, itt ébred az önérzet, büszkeség a felett, hogy evang. szerint reformáltak vagyunk, itt látjuk, hogy még mindig a legnépesebb, leg-hatalmasabb magyar egyház vagyunk e bércek közt, a világosság fáklyavivői, a hitszabadság harcosai, a magyarság védbástyája. Sokan — lehet — kifogásolják a külső fényt, a zajos ünnepeket s ezek helyett mélyebb benső munkát kívánnak. Helyesen. Csak hogy véleményünk szerint — nem ezek *helyett*, hanem ezek *mellett*. Mert e külső ünnepeknek megvan a maguk, semmi által sem pótolható hatásuk. Erőnk, lelkesedésünk, egyházunk megbecsülését mutatják s közelebb hoznak az élet más irányu munkáival s tanítanak kölcsönös megbecsülésre. S ez, ha valahol úgy *most* és *Erdély*-ben különösen szükséges. Az intenzív munkásság úgy sem a közgyűlésnek, hanem a választmánynak, az egyh. megyei Értekezletnek, a lelkészek és tagok mindennapi munkásságának feladata.

E szempontból a tordai gyűlés fényesen megfelelt feladatának. Lelkészeink, világi uraink költséget, fáradságot nem kimélve, népünk nem tekintve a sürgős dologidőre nagy számmal vettek részt az ünnepélyeken; Torda városa pedig, hagyományaihoz hiven impozáns fogadta-

tatásban részesítette vendégeit, utódait azoknak az egyházi és világi protestánsoknak, a kik az egész világot megelőzve, háromszáz év előtt ugyanezen város falai között proklamálták a teljes lelkiismereti szabadságot, a vallások egyenlőségét és szabad gyakorlatát. E szellem még ma is megvan a hétvallásu, de református többségű városban s bár félt, hogy a felekezeti türelmetlenség harcza itt is megindítatik, sőt már nyomai érezhetők is — el kell ismernünk, hogy e napokon udvarias előzékenységgel vett részt minden felekezet ünnepléseinken.

Örömünk teljességéből csak az hiányzott, hogy két legkiválóbb világi vezetőnk: *Br. Bánffy* Dezső vil. védnökünk és *dr. grf. Kuan* Géza vil. elnökünk, az első elfoglaltsága, a második betegsége miatt nem lehettek személyesen jelen. De ott voltak lélekben, munkájukban s e lélek érezte hatását gyülekezetünkön.

Utazás és fogadtatás.

Az elnökség június 30-án délután 2 óra 27 perczkor indult Nagyenyedről, dr. Bartók György erdélyi ref. püspök, az értekezlet egyházi védnöke vezetése alatt. Minden állomáson sokan csatlakoztak az elnökséghez az értekezlet tagjai közül. Aranyos-Gyéresre négy óraker érkezett meg a vonat, akkorra már több mint száz főre szaporodott a társaság. Aranyos-Gyéresen a tordai rendezőség nevében egy 15 tagu bizottság fogadta a vendégeket. Gróf Bethlen Bálint egyházmegyei főgondnok az enyedi egyházmegye nevében üdvözölte dr. Bartók Györgyöt és kíséretét, mire dr. Bartók György püspök rövid beszéddel felelt.

Ezután mindannyian kocsira ültek, hogy a Tordáig vezető nyolcz kilométernyi utat a gyönyörű tájékon keresztül kocsin tegyék meg. Hatalmas kocsisor indult meg a gyéresi állomásról. Elöl hatalmas lovasbandérium árvalányhajas süvegekkel, zászlókkal, az ifjú gr. Bethlen Gábor (Bálint fia) vezetése alatt. Utánna egy kilométernél hosszabban kigyózó sorban nyolczvan kocsin az érkező vendégek. A legelső négyesfogaton dr. Bartók György és gróf Bethlen Bálint főgondnok ültek.

Aranyos-Gyéresen a lelkészlak előtt Bartha Lajos ref. lelkész a gyéresi egyház nevében harangúzgás közben üdvözölte a vendégeket és püspököt, kinnek a lelkész kis leánya gyönyörű csokrot nyújtott át. Ar.-Polyán határszélén Bertalan József lelkész tordai üdvözlőletet, Torda város határán dr. Betegh Miklós Torda-Aranyosmegye alispánja a vármegye nevében, az aranyosi hidnál pedig Csongovai Domokos h.-polgármester fogadta az értekezlet tagjait. A kocsik mozsárdurrogás közt vonultak be a csinosan felbogozott városba, ahol az utcákon lelkesen éljenző tömeg hullámozott. A főtéren kapu állott, ahol Dulló János rendező-bizottsági elnök a tordai ev. ref. egyházak nevében tartott üdvözlő beszédet.

Az elszállásolási biztosok ezután szállásaikra vezették a vendégeket.

Este nyolcz óraker diszes fáklyászenével lepte meg az elnökséget a rendezőség. A főtéren keresztül a fáklyavivők menete 150-nél több fáklyával a püspök lakása elé vonult, ahol Lovassy Andor vm. főjegyző intézett üdvözlő beszédet dr. Bartók püspökhöz, aki erre felelve, meghatóttan mondott a tordainknak köszönetet, akik a lelkesedés és magyaros vendégszeretet ilyen impozáns megnyilatkozásával fogadták a közéjük érkezőket.

Kilencz óraker a „Korona“-szálloda éttermében ismerkedési estélyre gyűltek össze a jelenlevők, a hol pohárköszöntők is szép számmal hangzottak el. A fogadtatás, az elszállásolás a legnagyobb rendben folyt le, mely jórészt a helybeli intelligenciából alakult rendező-bizottság érdeme: Bizottsági elnökök voltak: Intéző-bizottság elnöke: Dulló János városi árv. elnök. Közébd-rendező bizottság elnöke: Fogarasi József tanácsos. Estélyrendező bizottság elnöke: Sipos Béla bankhivatalnok. Elszállásoló-bizottság elnöke: Ferenczi Ferencz alkapitány voltak.

Alkalmi istentisztelet az ó-tordai templomban.

Julius 1-én rövid választmányi gyűlés után fél 10 óraker istentisztelettel vette kezdetét a Tordán lefolyt fényes ünnepek sorozata.

Délelőtt féltíz óraker Nagy Mózes lelkésznel gyülekeztek a palástos papok és a nagy közönség, innen vonultak át a püspökhöz s vele az évszázadok zivatarait kiálott ódon református templomba. Az értekezlet elnöksége Deési Gyula egyh. elnök, Nagy Károly egyh. és Sándor

József vil. titkárok, dr. Boér Elek vil. jegyző, Jancsó Sándor felolvasó, a szószék mellett elhelyezett emelvényen felállított zöld asztal körül foglalt helyett; — Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla egyh. ker. főjegyző és Füzy Sándor ótordai ev. ref. lelkész társaságában a vörös bársonnyal borított papizékben ült. A templom falai virágfüzérékkel, koszorúkkal, zöld galyakkal borítva, az alacsony boltozatos nyílású karnatokat pedig díszes hölgyközönség virágos kalapjai tették színesekké. A völgyeket pedig sűrű tömegben lepték el a lelkészek, az értekezlet tagjai, a hivatalos testületek képviselői s a tordai intelligencia. A gyűlésen résztvettek névsorát a kiadandó Évkönyv fogja tartalmazni s így attól most eltekintünk.

Az istentiszteletet gyülekezeti ének nyitotta meg, hol örömmel jegyezzük meg, miszerint az egész templomozás alatt mind gyülekezeti énekek énekeltek s hogy Tordán még tudják is, éneklük is hiveink azokat. Hanem Énekes-könyvek — különösen a vendégek számára nem igen voltak.

Ezután Füzy Sándor ó-tordai lelkész lépett a szószékre, tartalmában és formában egyként gyönyörű imádságban kérve az Ur segedelmét — az egyház építés munkájára.

Az egész gyűlés fénypontja a Püspök ur egyházi beszéde következett ezután. Textusa az Emmansba menő tanítványoknak a Mesterhez intézett kérése volt: „Maradj velünk, mert immár esteledik . . .” Alapgondolata, hogy ugy az egyéni vallásosság, mint az egyház élete és hatása attól függ, hogy mennyire forr össze a megdicsőült, az élő Krisztussal. Az esteledésnek sok jele látszik: hitelenség, bűn, kétség, közöny, babonás vakhit, emberi bölcsesség és uralom: ha boldog reggelt akarunk élni, kérjük a Mestert: „Maradj velünk!” A megkapó szépségekben gazdag, mély tartalom és nemes hevű beszéd egészen magával ragadta a közönséget s annak minden felekezeti tagját, tiszteletet szerezve egyházunknak és püspökének egyaránt.

Diszülés.

Ennek a beszédnek a benyomása alatt vette kezdetét az istentiszteletet nyomban követő diszülés.

Deési Gyula esperes, az értekezlet elnöke, az öröm és fájdalom vegyes érzelmeivel üdvözli a jelenlevőket. Örömmel a lelkes fogadtatás és nagy érdeklődés tapasztalatára, fájdalommal amiatt, hogy az értekezlet dísz, büszkesége, lelkes vezetője, szeretetünkkel övezett világi elnöke dr. gróf Kuun Géza ónagyméltósága gyengülése miatt az értekezleten részt nem vehet, de elküldötte szokásos mély tudást és vallásosságot lehellő beszédét, melyet Nagy Károly titkár fog felolvasni.

Kérve a jó Istent, hogy gyengélkedő elnökünknek mihamarább visszaadja teljes egészségét, a maga részéről csak pár szót akar mondani értekezletünkről. Az egyház szellemi életének fellendülésére irányuló törekvéseknek a gyümölcsei az ilyen egyházi értekezlet. Örömmel jöttünk ide, — mondotta — ebbe a városba, ahol a vallásos türelem szellemét három évszázad óta őrzik. Itt a mi munkánk, a mi törekvésünk nem lesz hasztalan. Nem anyagi javakért jöttünk, nem anyagi célokért, hanem szent eszme terjesztéséért és munkálásáért. Rákóczi „Istenért, Hazáért, Szabadságért” jeligét viselő zászlója a mi zászlónk is, jeligeje a mi jeligenk is. Ezalatt a zászlóért, ezzel az imádsággal ajkunkon folytatjuk küzdelmünket, melynek ha Krisztus hitét hordozzuk magunkkal, nem maradhat el sikere. Az értekezletet megnyitja.

Nagy Károly theol. tanár, e. titkár ezután a távollevő dr. gr. Kuun Géának, az értekezlet világi elnökének elnöki beszédét olvasta fel, mely költői fordulatokban, gondolatokban gazdagon lebilincselte a hallgatóság figyelmét.

Kuun Géza grófnak e mélyen vallásos elmeűttatását lapunk mai számában szerencsések vagyunk közölni olvasóink épülésére, mint fogjuk általában a többit is.

Sándor József meleg szavakban méltatja dr. gr. Kuun Géza érdemeit. Indítványára az értekezlet táviratilag üdvözi kitűnő világi elnökét.

Jancsó Sándor nagyenyedi ev. ref. lelkész „Torda és a reformáció” cím alatt felolvasást tartott Torda alapítását, fejlődési rendjét nagy történelmi tudással vázolta, azután bőven kiterjeszkedett a reformáció korszakára. — Torda ebben az időben a felekezeti türelemnek és egyetértésnek példányképét nyújtotta. Ez a szellem uralkodik ma is, reméljük, hogy ez fog uralkodni ezentúl is.

Ezután Nagy Károly, az idő előhaladottsága okán

a titkári jelentés a tárgyaló ülésre, tétetvén át, ismerteti lelkes és meggyőző szavakkal az Értekezlet célját, eszközeit és szervezetét s meleg hangon kér pártfogást számára, mely főleg tagokul való jelentkezés és a „Vasárnap” cz. lap (ára évi 4 kor. Szerkeszti: Vajda Ferencz Sz.-Udvarhely) és népies kiadványok pártolása által történhetik. Most tünt ki igazán, hogy sokan sem az Értekezlet céljával, sem pártfogása módjával nem voltak ismerősök; de most tömegesen kilátásba helyezték a pártfogást, melyre bizony, nagy szükség is van.

Deési Gyula végezetül dr. Bartók Györgyöt üdvözölte, megköszönvén neki, hogy az értekezletet jelenlétével megtisztelte.

Ezzel a diszgyűlés véget ért. Szép és lélekemelő jelenet volt, a mikor bucsuzóul az egész gyülekezet felállva, együttesen énekelte a magyar Himnuszt.

A diszgyűlés után küldöttségek tisztelegtek dr. Bartók György püspök lakásán, Nagy Miklósnál. Az „Erzsébet” jótékony nőegylet, a város, vármegye, katolikus hitközség, görög-katolikus, unitárius, ág. hitv. evangélikus, zsidó hitközségek, pénzügyigazgatóság, törvényszék, járásbíró és az ev. ref. egyháztanács küldöttéi követték egymásután sorra.

Délután 2 óraker 450 terítékű közebed volt a „Korona” szállodában, a melyen az értekezlet tagjain kívül az egész város közönsége résztvett.

A hivatalos felköszöntők sorrendje ez alkalommal a következő volt: A királyt felköszöntötte gróf Bethlen Géza főispán, a püspökre pohárköszöntőt dr. Betegh Miklós alispán és Füzy Sándor ev. ref. lelkész mondott; dr. gróf Kuun Géza és a többi főgondnokokra: dr. Bartók György, a főispánra Kenessey Béla, az esperesekre gróf Bethlen Bálint, a megyére Deési Gyula, a vendégekre dr. Vertán Endre, a felekezetekre Nagy Károly, a városra Jancsó Sándor, az egyházker. értekezlet tagjaira Lovassy Andor, a tordai ref. egyházakra Jancsó Lajos mondtak felköszöntőket. A tárgyaló ülésről jövő számunkban folytatjuk tudósításunkat.

y.

ISKOLA.

Értesítés az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásáról az 1903—1904. tanévre vonatkozólag.

1. Az 1903—1904-ik tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 13-án vasárnap d. e. 11 óraker lesz a fakultás épületének disztermében. A rendes előadások szeptember 14-én kezdődnek.

2. A felvételért való folyamodványok érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával, vagy leczkekönyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal és családi értesítővel felszerelten és a fakultás igazgatóságához czimzetten *folyo évi augusztus hó 24-ig* küldendők be. — Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe.

A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája.

A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után 8 nap alatt értesítettnek folyamodványaik miként történt elintézéséről.

A volt növendékeknek, a mennyiben nem jótéteményesek, elég csak levélben jelentkezniök.

Az állami jótéteményes bölcsészethallgatóknak évről-évre kell folyamodniok, a 2. pontban jelölt módon szerelve fel folyamodványaikat s azokat a Nagyméltóságu Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter urhoz intézetten a fakultás igazgatóságához kell beküldeniök.

A ki azonban *augusztus 24-ig* nem jelentkezik, vagy nem folyamodik, eltávozottnak tekintve, helye mással töltetik be.

8. A jövő 1903—1904-ki tanévre a fakultás mélt. Elöljárósága a *theologus ifjak* felvételét illetőleg ki-mondotta, hogy a *hittanhallgatók* közül a *stipendiumban részesülők* csak a 160—100 korona díjfizetők közé *vehetők fel*, míg a *többiek* — *valamint az ujonnan*

elentkezők is — a 160—50 kor. fizetők közé. „Jeles“ érettségi bizonyítvánnyal jelentkező theol. ifjak már azonnal vagy ösztöndíjra, vagy teljesen ingyenesen vehetők fel.

A theologus ifjakért — a kötelező tárgyak után az első félévben az egyetemi tandíjat a fakultás fizeti; a beiktatási díjat (10 kor.) azonban nem.

A hittanhallgatók részére tizenöt —200—200 koronás és egy 180 korona ösztöndíj, továbbá a legáció jótéteménye helyeztetik kilátásba.

4. A bölcsészethallgatók közül azokra nézve, kik eddig 300 kor. kedvezményes díjfizetés mellett voltak az internátus tagjai, ez a 300 kor. kedvezményes díjfizetés fenntartatik; ellenben az *ujonnan be-lépők csak 400 korona* rendes díjfizetése mellett vehetők fel. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szept., január és április) kell fizetni.

A beiratás alkalmával a konviktusi és internátusi díjnak első harmada feltétlenül befizetendő s csak később, indokolt kérelemre engedélyezhető az igazgató havonkénti fizetést; de ekkor is csak ama feltétel mellett, ha a díjak a hó első napján befizettetnek, mert különben a jótétemény a hátrálékosoktól elvonatik.

5. A beiratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 20 korona beiratkozási, felszerelési, könyvtári sat. díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek nem adatik; végül az intézeti törvények 1 példányát tartozik megvenni (40 fill).

6. Az internátusba az 1903—1904-ik tanévtől kezdve az egyházkerületi gyűlés határozatából összesen 120 ifju vétetik föl és pedig 80 theologus és 40 tanárjelölt. Az ifjak kettős és négyes szobákban nyerne elhelyezést s a megjelölt díjakért lakást (fűtés-sel) és reggeli, ebéd- és vacsorából álló étkezést kapnak.

Az ágyak matráczzal, vánkossal és pokrócczal fel lévén szerelve, külön ágynemű hozása nem szükséges; de megengedtetik.

7. A beiratások a jövő tanévre szept. 10 - 12-ik napjain lesznek.

8. A bennlakásra felvett ifjak szeptember 10-étől kezdve jöhetnek.

A tápintézetben a főzés szept. 10-én kezdődik. Szeptember 9-ike előtt senki bennlakást és szept. 10-ike előtt senki kosztot az intézetben nem kaphat még külön kérelemre sem.

9. A *theologiai alap- és lelkéssképesítő vizsgák* (kápláni és papi vizsgák) szeptember 7. 8. és 9. napjain fognak megtartatni és pedig akként, hogy szept. 7—8-án az első és második lelkéssképesítő, 9-én az alapvizsga.

E vizsgákra a jelöltek szeptember 6-án, illetőleg az alapvizsgát teendők szeptember 8-án tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányaikat (indexeiket, illetőleg első papi vizsgai és szolgálati bizonyítványukat) bemutatni és a képesítő vizsgák jelöltjei vizsgadíj czimén személyenként 10—10 koronát s a kiállítandó bizonyítványért külön 5 koronát lefizetni.

10. A *javitó- és pótvizsgálatok* a beiratások ideje alatt, szept. 10—12, napjain lesznek. Az ezen napokon a szigorlatokat elmulasztók csak a tanári kartól külön kért és teljesen indokolt kérelemre nyert engedély mellett tehetnek később szigorlatot; de a kik szigorlataikat az első tanév végén indokolatlanul elmulasztották letenni, az új tanév első felében semmiféle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.

11. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Emke-tér 1-ső szám).

Kolozsvárt, 1903. július 6.

Kenessey Béla,
a theol. fakultás igazgatója.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen ily czimen tegyék meg: „**Ellenzék-nyomda**“ (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám). Távol létünkben is, de mindenkor ez a legczélszerűbb ut és mód, mert a lappéldányok raktára ott van.

Templomszentelés. Dr. Bartók György erd. reform püspök f. hó 12-én a küüllői egyházmegyéhez tartozó Magyar-Dellő község újraépített templomát fogja felavatni. A püspök délelőtt féltíz óraker vasuton érkezik Kerelő-Szentpálra, s onnan kocsin megy át Magyar-Dellőre. — A templomszentelési ünnepélyen az egyh.-megye felkérésére Nagy Károly kolozsvári theologiai tanár tart ünnepi beszédet.

Az élet figyelmeztetése. Idvezitőnk tudvalevőleg egyetlen egy bizonyítékra hivatkozott tanításai során: „A kinek szeme van a látásra „lássá!“ Mi sem mondunk többet, midőn az élet egy oly figyelmeztetésére hívjuk fel az érdekelt intézők gondoskodását, a melyet valóságos bűn meg nem látni és nem orvosolni. Az eset ez: Értekezleti közgyűlésünk második napján az új-tordai ebéd alatt egy jó kinézésű, szelid magaviseletű, ugy 14—15 éves serdülő ifju, kezében egy gyűjtő-könyvvel és egyik kollégiumunk igazgatójának ajánló sorai-val, melyben nem emberbarátok támogatásába ajánlja az ifjut, ki tanulmányok és tapasztalatok gyűjtésére járja be Erdélyt, jelent meg és hivatkozással arra, hogy ő teljesen árva reform. tanuló, ki miután a IV. gimn. osztályt végezte, most már — mert különben eddig jeles bizonyítványában most a tárgyak egy részéből csak jó osztályzatot kapott, — ingyenesként tanulmányait tovább nem folytathatván adományokat gyűjtött jövő évi költségei fedezésére. — Hogy mily vegyes érzelmeket keltett az eset a jelenvaltában, arról nem szólok. De egyhangú volt az a vélemény, hogy még sincsen jól az ugy, hogy mig kollégiu-mainkban garmadával neveltetnek az idegen vallásuak, a zsidó stréberek és oláh ágítátorok, nemcsak hogy a mieinkkel egy költségen, hanem nem egy helyt stipendiumokon is: addig a teljesen árva ref. ifju könyöradományokat legyen kénytelen gyűjteni, hogy iskolai s konviktusi díjait a mi kollégiu-mainkban fizethesse. Örvendünk, hogy tanáraink épen Püspökünk szájából hallhatták most Enyeden, hogy kollégiu-maink egyik jellegzetes hivatása, hogy „felszínre hozzák a nép alsóbb rétegeiben elrejtve levő erőket.“ — Hát értsük meg a szót, lássuk meg az élet figyelmeztetését! „A kinek van szeme a látásra — lássa és a kinek van füle a hallásra — hallja!“

Esküvő. Dr. Vályi Gábor egyetemi ny. r. tanár, igazg.-tanácsosunk és theol. fakultásunk főgondnoka e hó 4-én tartotta esküvőjét id. Gidófalvi István ny. miniszteri tanácsos kedves leányával *Mathild*-dal. Derék, buzgó főgondnokunknak annyi megpróbáltatás után adjon Isten boldog családi életet. — Szívünkéből fakad szerencsekívánatunk.

Tíz éves találkozó. A Bethlen-kollégium 1893-ban érettségizett ifjai 1903. évi június hó 28-án 10 és fél óraker tíz éves találkozózt rendeztek a főtanoda disztermében. Imát mondott Hegyi Péter, a megjelenteket szives szavakban üdvözölte Fogarasi Béla gimn. igazgató, ünnepi beszédet dr. Czeglédi Miklós tartott, melyben hálás szívvel méltatta a Bethlen-kollégiumnak hazai közművelődésünk ügyében szerzett érdemeit. — Az ünnepi beszédre Váró Ferencz tanár válaszolt megható szép beszédben. — Az ünnepély bezárása után d. u. 1 óraker vidám hangulatu társas ebéd volt a „Két Hattyu“ vendéglőben. — A találkozózn részt vettek: Czeglédi Miklós kovásznai ügyvéd, dr. Erdélyi Lajos káransebesi albiró, Hegyi Péter ref. lelkész nejével, Jancsó Odón marosujvári orvos, dr. Kovács Zoltán gyulafehérvári törvényszéki jegyző nejével, dr. Kőnczei Gerő zágoni orvos, dr. Lázár Ottó kincstári fogalmazó Budapesten, Molnár László nagyenyedi adóhivatalnok, dr. Müller Jenő ügyvéd Nagyenyeden, Nagy Pál szolgabíró Nagyenyeden. — Elmaradásukat kimentették: Huszár Lajos, Nagy Kálmán, Pályi Jenő, Szacsva Sándor, Tar Gábor. Tizenöt év multára új találkozózt állapítottak meg.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Elnöki megnyitó.

Az Egyházi Értekezlet közgyűlésén Tordán 1903. jul. 1-én elmondotta: **Deési Gyula** esperes, egyh. elnök.

Tisztelt Értekezlet!

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Az öröm és fájdalom vegyes érzései között üdvözlöm a tisztelt Értekezletet és a mélyen tisztelt Hallgatóságot. Örömmel üdvözlöm, mert hiszen az a szíves fogadtatás, mely részünkre jutott, e szent helyre összesereglettek nagy száma, kezeskednek arról, hogy szívesen látott vendégek vagyunk és mégis fájdalommal, mert nincsen közöttünk az a nagyérdemű férfiú, kit ilyen alkalmakkor megszoktunk élünkön látni.

Alig 48 órával ezelőtt jutott értesemre, hogy nagyérdemű, nagy tudományu, szeretettel és tisztelettel övedzett diszelnökünk dr. gróf Kuun Géza ónagyméltósága gyengélkedése miatt értekezletünkön meg nem jelenhetik s így nekem, az erőtlennek jutott a kiváló szerencse, hogy jelen értekezletet egy pár szóval megnyissam, tanácskozásait vezessem, a lelkemben élő jóakarattal ugyan, de bizonynyal nem azzal a kiváló buzgósággal s még kevésbé azzal a bölcsességgel, mely nagy elméjének gazdag tárházából, mint fénysugár árad.

Bölcsességének, sok és nagy tudásának gyöngyei most sem maradnak elrejtve előttünk, mert a mai alkalomra írott megnyitójából, mely egész terjedelmében felfog olvastatni, gazdagíthatjuk lelkünket, értelmünket.

Ugy vélem, hogy mindnyájunk óhajának adok kifejezést, midőn e helyen is kérem a kegyelem Istenét, óvja, őrizze, védje, diszelnökünk drága életét, erejét, hogy még sokáig lehessen büszkeségünk, dicsekedésünk.

És most eleget téve az őszinte szeretet, nagyrabecsülés és a hálaérzet sugalta szép kötelességünknek csak egy pár rövid perczig óhajtom igénybe venni nagybecsű figyelmüket és türelmüket.

Tisztelt Értekezlet!

Mélyen tisztelt Hallgatóság!

A letűnt századok, évezredek küzdelme, mikként egyik tudósunk mondja, azt a mély gondolatot hagyta örökségbe nekünk, hogy mindaz, a mit az ember alkot, államban, társadalomban, egyházi életben, tudományban, művészetben és iparban folytonos fejlődés alatt áll s e folytonos fejlődés újabb meg újabb erőforrásoknak megújítását teszi szükségessé.

Nemzet, állam és társadalom maga az egyház is, csak úgy fejlődhetnek életképesen, ha az idők

szükségeihez mérten újabb és újabb forrásokat nyitnak meg elérendő céljaink megvalósítására.

Mit tesznek e tekintetben más intézmények, e helyen nem lehet célom annak fejtegetése, de hogy az egyháznak, ha magasztos hivatását be akarja tölteni újabb erőforrások után kell kutatnia, azt mindnyájan tudjuk, érezzük. Letűnt az az idő, melyben a száraz hittételek uralma foglalta le a lelkeket s bár ma is ezek határolják a különböző felekezetek közti viszonyokat, a keresztyénség nem hittételek után óhajtozik, de áldást, életet, erőt kér az egyháztól és vallástól, erőt, mely a mai anyagi iránykorban az élet küzdelmei és bajai között meghasonlott szívét kibékítse, háborgó lelkét megnyugtassa s képessé tegye őt az élet kötelességeinek eszményi feldolgozására, a küzdelmeknek hittel való legyőzésére.

A protestáns egyház s ezek között a mi református anyaszentegyházunk is, a maga életképességének minden időben, mint ugyanazon írónk mondja az által adta jelét, hogy a századoknak, amelyekben élt üterét megérezte s a jobb emberiség törekvéseinek munkásává szegődött.

E törekvéseknek gyümölcsei az ilyen egyházkerületi értekezletek is, melyet ez alkalommal szíves meghívásra nemes Torda város és az ó- és új-tordai ref. egyházak kebelében tarthatunk meg. Hálás köszönettel vettük a meghívást, örömmel jöttünk ide, mert hiszük, hogy munkálkodásunk nem lesz, nem lehet terméketlen annak a városnak kebelén, melynek falai között több mint három és félszázaddal ezelőtt proklamáltatott európai földrészünkön először az emberi lélek elidegeníthetetlen joga, a vallási és lelkiismereti szabadság és amely város azóta e szent hagyományok emléke alatt mindég ott állott a nemzeti kultúra a polgári és lelki szabadság szolgálatában.

Midőn ide jöttünk kezeinkben nem hoztunk sem gyilkoló sem romboló fegyvert. Fegyverünk a szívünkben van s ez a Krisztusi szeretet, melyről maga mondá: »Uj parancsot adok nektek, hogy egymást szeressétek.«

Nem jöttünk hódítani, sem földi javakért harcolni, célunk, hogy erőt, hitet adjunk, mely életre keltse az alvó lelkeket s gazdaggá tegye a sziveket az Ur Jézus Krisztus szeretetében, [Isten országának építésére. Nem jöttünk gyűlölséget, bosszút hirdetni s testvéri jobbot nyujtunk mindazoknak, kik bár hitünknek nem sorsossai, de jóakarattal kísérik törekvéseinket, mert nem csak ajkainkról elszálló szó, de szívünkben gyökeret vert érzés a messiási ige »Békesség nektek.« Építői, védelmezői, megvédői óhajtunk lenni anyaszentegyházunk falainak, ezek között törvényadta

jogainknak és a lelkiszabadság drága kincsének. De ha megtámadtatunk, fölemeljük ennek ormain hitünknek erős oszlopát, mely hirdesse: »eddig és ne tovább.«

Nehéz, de szép a küzdelem és szent a cél, melynek munkálására egybesereglettünk és ha küzdelmeinkhez, munkákhoz elhozza a tudós az ő tudományát, a tudatlan szívének jó érzését, az öreg hosszú életének tapasztalatait az ifju lelkesültségét, a gazdag aranyait, a szegény filléreit, a férfi akaratának erejét és a nő a női szív csodákat tevő szeretetét s hozzunk mindnyájan a szent munkához Krisztusban vetett élő hitet, győzelmünk el nem marad, mert a hit ama diadalom, mely meggyőzi a világot.

Tisztelt Értekezlet!

Mélyen tisztelt Hallgatóság!

A napokban ünnepeltük az ország minden részében II-ik Rákóczy Ferencz nagy szabadságharczának 200 éves emlékezetét. Bár ünnepelné meg minden község, mert jaj annak a nemzetnek, mely megszűnik emlékezni a nagy időkre és nagy emberekre. Azon a zászlón, melyet a hőselkü fejedelem, a polgári és lelki szabadságnak eme nagy mátyurja kibontott, e hármás jelige állott: »Istenért, Hazáért, Szabadságért«. E zászló a mi anyaszentegyházunknak is lobogója és a hármás jelige a mi keblünknek mindennapi imája.

E zászló alatt imával ajkainkon fel tehát, munkára fel s boldog lesz a haza s ebben oly sokat szenvedett anyaszentegyházunk. Velünk lesz az Isten s ha Isten velünk, kicsoda ellenünk!

Az egyházkerületi értekezletet ismételt szives üdvözlésem mellett megnyitom.

Dr. Kovács Ödön emlékezete.

Elmondta a nagyevü tudós tanár siremlékének leleplezése alkalmával 1902. május 22-én Sándor János ev. ref. esperes.

Hét éve már, hogy roncsolt testét eltemettük, megsirattuk; hét év óta porlik az agy, mely századok, nemzedékek ismeret- és gondolatkincseinek jó berendezett tárháza, emelkedett világnézet, józan bölcselkedés műhelye vala és porlik a nemesen érző szív, melyben Isten szeretete lakozott.

Ez volt dr. Kovács Ödön!? Nem! Nem a por, melyet e sirdomb takar, mely a porból elvétetett, mely nem különbözik más halandók poraitól. Hanem az a kiváló szellem, mely — mint sas a nap felé — szabadon és merészen szárnyalt az Igazság fényforrásához, hogy élvezze és terjessze az igaz világosságot; az a mély vallásos érzület, mely minden előítéleten, lélek- és életnélkülivé vált üres tantételeken felülemelkedve, ott kereste és ismerte meg Istent, a hol megtalálható és embernek megismerhető: a természet változhatatlan örök szép rendjében az embernek vele született vallásos tehetékében és mindenekfölött amaz eszményileg tökéletes emberben Jézus Krisztusban, kiben megtestesült az isteni szeretet és láthatóvá lett Isten a földön.

Kovács Ödön felismerte az istenemberben az emberiség példányképét, megváltóját, üdvözítőjét. Átlátott a hamis fénykörön, melybe álbölcselkedés, korlátolt felfogás, kegyes rajongás, önérdek burkolta valódi alakját; a történelem és helyes írásmagyarázat tiszta világításánál ismerte fel Jézus isteni személyét; s meghajlott az ő nagysága előtt, mint Pál, mikor a damascusi mezőben környül vette a mennyei világosság; mint Péter, mikor szent elragadtatásban ily vallomást tett: »Te vagy Uram ama Krisztus, az élő Istennek fia!«

Kovács Ödön megértette Jézus ama szavait: »Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok!« S nemcsak magát, de másokat is igyekezett felemelni

az ember által elérhető tökélyre. A tanítás és nevelés feladatául, főcéljául tekintette kifejtteni az egész embert. A vallásos életet az ember szent, nemes és nemesítő, elengedhetetlen tulajdonának tekintette, és azt a szellem más irányu fejlődése által nemcsak hogy veszélyeztetve nem látta, sőt tökélyesbülését várta tőle.

Egyik főtenyező volt a magyarországi protest. egyület megalakításában (1871.), melynek bevallott célja: »a vallás-erkölcsi életet Jézus szellemében és az összes művelődéssel összhangzásban megújítani.«

Tartalmas, maradandó becsü czikkek és kötetek örökítik e cél érdekében kifejtett munkásságát.

Megértette és hiven követte Üdvözítőnk tanácsát: »Munkálkodjatok, míg nappal van!« — Sok élő szívek őrzik hálás kegyelettel az ő fáradhatatlan, bölcs, üdvös célú munkálkodásának emlékét. Őrzi a család, az önfeláldozással szeretett nő, a szerető gondtal, jövőbe látó bölcsességgel növelt gyermekek. Őrzi Nagyenyed városa és ennek társadalma, melynek anyagi és szellemi gyarapodását célzó üdvös mozgalmaknak főtenyezője, vagy éppen kezdeményezője volt. Őrzi Alsóiehérmegye, melynek közéletében a legkiválóbb vezérférfiak közt foglalt helyet. Őrzi a nagyenyedi egyházmegye, az erdélyi egyh. kerület igazgató-tanácsának közgyűléseinek, az egyetemes konvent és zsinatnak jegyzőkönyvei, tanuságot tevén ama széles körü ismeretekről, alapos tájékozottságról, meggyőződésen alapuló igazságérzetről, a szenvedélyek által nem zavart nyugodt érvelésekről, a haza és egyház iránti lángoló szeretetről, melyekkel Kovács Ödön résztvett a tárgyalásokban, határozatok hozatalában.

Emlékét őrzi a Bethlen-főiskola, nem a jelenlegi, hanem az, a mivé ő akarta tenni e főiskolát, az az egyetemi színvonalon álló, theol. akadémiával kiegészített és betetözött tanintézet, melynek két és fél évtizeden át ő volt éltető lelke, mely az ő és rokon szellemü derék tanártársai vezetése alatt szép fejlődésnek, virágzásnak indult. Már-már egyik legerősebb vára volt magyar földön az Isten ismeretére vezető észszerű vallástudomány ápolásának. Hová fejlődhetett volna és hol állana most, ha a végére mehetetlen isteni bölcseségnek az lett volna akarata, a mi Kovács Ödönnek?!

De jöttek az ellenséges támadások, rést törtek a falakon. A védőknek sikerült egy-egy merész rohamot diadalmasan visszaverni. Ám azért nem élvezhették háborítatlanul a béke és nyugalom áldásait. Míg egyik kezükben vakoló kanált, másik kezükben fegyvert tartottak. Feladatuk vala a munka és küzdelem. Kovács Ödön mindkettőből kivette az orosz-lánrészt, annyival inkább, mert a hős bajtársak egyenkint elhullának, s neki azok helyett is kellett munkálni és küzdeni. Végre csak egyedül maradt, erőben, reményben megfogyatkozva, de nem adva ki kezéből a zászlót utolsó lehelletéig. Az a zászló borult reá szemfödél gyanánt. A Bethlen-főtanoda theol. szeminaryuma vele együtt mult ki. A hős védő a védett erősség romjai alá temetkezett. Nem első eset a történelemben. De nem a siker és nem a diadal a hősök érdemének mértéke. Egy Szondy György, egy Zrinyi Miklós, bár elbukának; a honszeretet és önfeláldozás dicső példányképei maradnak örökre.

A tragikum főnsége dicsőség fényével veszi körül a küzdelemben elbukott Kovács Ödön emlékét. Megtanulhatjuk s a késő nemzedék is megtanulhatja tőle: mikép kell nemesen, lankadatlan kitartással küzdeni a jog és igazság védelmében, mikép kell önzetlenül, önfeláldozással szeretni hazánkat és anyaszentegyházunkat.

Es ti, erdélyi egyházkerületünk papságának legderekabbjai! honnan vettétek a világosságot, melyet terjesztetek, a tudományt, a józan bölcsességet, mely-

lyel vizsgáljátok az Istennek mélységeit, észre és szivrehatólag hirditek az örök élet beszédét? Honnan vettétek az igazság kutatásának, mélyebb megismerésének vágyát, a munkakedvét, kötelességérzetét, az eszmény kultuszát? Nemde annak ajkairól, annak életéből, akinek porait ez emlékkő jelzi? Az ő szelleme él és munkál bennetek. Ti vagytok az ő emlékei. Drága örökségnek jutottatok birtokába: az ő szellemét nektek adta, mint Krisztus a tanítványoknak. Ez az örökség gazdaggá tesz titeket, hogy ti is gazdagítsátok azokat, kiknek gondját rátok bízta Isten. Midőn e kincscsel sáfárkodtok, bizonyosságot tesztek Kovács Ödönről, ki hű szolgálja vala Istennek s kinek Isten örök életet adott.

És most hulljon le a lepel ez emlékoszlopról, melyet a kegyelet emelt Kovács Ödön porai felett!

Te hideg, érzéketlen kő, hirdessed évek hosszú során a kegyeletes tiszteletet és szeretetet, melylyel élő szívek őrzik Kovács Ödön emlékét, mely — hitünk szerint — túlél tégedet!

Örökkévaló Isten, Atyánk a Jézusban! A sirhalmok és emlékkövek azt hirdetik nekünk, hogy az ember egyéni élete e földön elmúlik, mint a mezei virág és a hajnali álom; hogy „elmúlik e világ és annak dicsőség”. De szent fiad által kijelentetted nekünk, hogy „aki a te akaratodat cselekedti, örökké megmarad”.

Ime, a te szolgádnak sem adtál változhatatlan erősséget, neki is le kellett fizetnie a halandóság adóját; rokonszenves alakja, melyben őt ismertük, megszerettük, eltűnt szemeink elől. De a te akaratodat cselekedte ő; hiven elvégezte a munkát, melyet reá bízta, sokakat az igazság ismeretére vezérelt, abban fáradozott, hogy megismerjen s másokkal is megismertessen téged és akit elbocsátottál, az Ur Jézus Krisztust. Ezért örök élete van neki.

Halhatatlan szelleme él az általa terjesztett világosságban, az általa hirdetett örök igazságokban az általa hozzád vezérelt szívekben.

Áldott légy, Atyánk! hogy őt nekünk adtad, hitnek értelemnek, bölcseségnek lelkével felruháztad és az igazság rettenthetetlen bajnokává avattad.

Ne engedd, oh Atyánk! hogy elhagyjon minket az ő szelleme. Hadd világítsa meg előttünk a hozzád vezető utakat; hadd lelkesítsen minket az ő példája: élni munkálni, küzdeni az igazság diadaláért.

Te adtad nekünk e hazát, te alapítottad meg országodat amaz örök szegletkövön, mely a Jézus Krisztus, aki világosságul jött e világra. Oh áldd meg hazánk minden nyelvű és felekezetű fiait, hogy inkább szeressék a világosságot, mint a sötétséget, hogy közös főpásztorukat ismerjék fel abban, aki által atyai véghetetlen szereteted nyilvánvaló lett a földön; s az ő vezérlete alatt, őt követve, éljenek együtt szeretetben, békességben; szeressék a hazát, tiszteljék ennek atyját, a koronás királyt; építsék a te országodat, imádván téged lélekben és igazságban.

Szent fiad a Jézus Krisztus által kérünk, hallgass meg minket. Amen!

Sylvester Domokos és Molnár Albert emlékezete.*

(Folytatás.)

Egyéniségüknek és közéleti működésüknek jellemzését merjem-e megkísérteni én, ki az elsőben apósomat, a másodikban legszeretettebb barátaim egyikét gyászolom? Kell, hogy tegyem. Nemcsak a megemlékezés valamicsodás teljessége kívánja ezt, hanem az is, hogy a hozzájuk való benső viszonyom lehetővé teszi sok oly vonásuk kidomborítását, me-

lyeket mások talán kevésbé ismerhettek, jellemezhetnének. A tulásoktól pedig meg fog óvni irántuk való szeretetem, emléküik iránti tiszteletem.

Egyéniségük közös főjellemvonása az a ritka *szeretetremléltőség*, mely lelki jóságukon alapult s a melynek az volt a következménye, hogy személyes ellenségük igazában nem volt. Születésükben nyert isteni ajándék volt ez mindkettőnél, de egyéni jellemükben különfélekép nyilvánult. Sylvesternél kedvező körülmények közt zavartalanul fejlődve, lelke mélyéből fakadó s egész egyéniségét besugárzó vídamságban jelentkezett, mely önkénytelenül és észrevétlenül átragadt a vele érintkezőkre s egész társaságra is. Jóságos arcán állandó derű, ajkai körül folyton játszó mosoly, bizalmat adó és bizalmat keltő gyermekded őszinteség, teljesen hijjával korunk rafinírozott számításán nyugvó külső udvariaskodásának. S mert természetének áldása volt ez: a természetességet szerette mindenben. Innen a természethez való nagy vonzalma és szeretete is. A virág, a róza, a fenyves, az erdő gondjainak tárgya, sétáinak tere; a természeti hasonlatok predikációiban szemléltetésének mindig találó, mindig nagyhatású eszközei. Gyöngédsége, figyelme, tapintata, mintha a természettől tanult s a természeteket tisztelő, méltányoló szeretetéből folyt volna. Az embert is úgy nézte, úgy becsülte a milyen: alapjában mindenkit jónak tart; az emberek hibáit, gyarlóságait, vétkeit, bűneit érthető s bár nem helyeselhető, de kimagyarázható természeti defectusoknak tekinti, a melyeknek erkölcsi megítélésében azért mindig elnéző, sokszor talán tulságosan is. A gyermek az ő természetes őszinteségében, naivságában határtalan szeretetének tárgya; sajátjai sokszor, különösen hajlőbb korában, nem egyszer a nevelői bölcsesség rovására dédelgetettek. Mint költői lélek a közvetlen hatások embere, mi meglátszik egyéniségének gyorsan hullámzó, változó érzelm nyilvánulásaiban is. Nem volt késedelmes a haragra és fellobbanásokra, de a fenyegető felhők, ha nem is dörgés, ám mindig villámok nélkül multak el s kedély-egének derűjét haragtartás, bosszuvágy soha sem borították el. Kész volt mindig a bocsánatra s a maga részére még övétől is készséggel kérte azt, csakhogy az összhang minél hamarabb helyreálljon. A boldogult Nagy Péter püspök egyszer „lyukas zsebbel született”-nek mondta s valóban gazdasági elvek hijján a pénzzel bánni nem tudván, azt apró szeszélyek s kedvtelések eszközéül bőven felhasználva, szép jövedelme daczára is anyagiakban mindig szűkölködött. De ez jókedvére csak pillanatnyi árnyakat vont s röktön feledve volt, ha könyvei közé vonulhatott vissza, vagy társaságban — különösen szellemes női ismerősei közt — szórakozhatott, hol finom s szellemes viccei és pajzán anekdotái miatt különösen kedvelt volt. — A multat s emlékeit különös kegyelettel ápolta, gondozta; innen tanulmányaiban a történelem s különösen a hazai história iránti előszeretete, életében pedig a faj s különösen rokon szeretetnek, gyermeki kegyeletnek s baráti vonzalomnak ritka nemes s a kolle-giális ápolásának követésre méltó példája.

Molnár Albertben sem hiányzott a nemes lélek derűje, de ez ha ifjúsága éveiben tulcsapongó volt: a kiforrott férfi-években meglátszott rajta, hogy a leviharzott ég mosolygása. — Olyan volt ez, mint a milyennek Lang H. festi a keresztyén jellem vídamságát, „a melynek alapja mindig az a komolyság, a mely a második makarizmából (Máté V. 3. (szűrődik le.” Férfi-jellemének alapvonása mégis komoly, valóságos és bölcsészeti mélység, mely csak a társadalmi érintkezés formái közt ad helyet a csendes, komoly vídamságnak. Mindenütt meglátszik rajta a figyelmezés hatása, ereje. Lelke nem érzéketlen s szemei meglátják ugyan a természet báját, pompáját, fenség-

* Az első részét lásd: Erd. Prot. Lap 18-ik számában.

gét is, — de azért ő főként lelki szemeivel néz, a szellemi világ folyásában, csodáiban gyönyörködik s főleg ennek egyéni nyilvánulásait vizsgálja. Innen elmélkedő, elmcregnő természete. Ismeri az emberi szívek mélyén hullámzó vágyakat, ösztönöket, számol az egyéniségekkel s bár nincs őszinteség hijján, szereti úgy vezetni — ha nagyobb kerülővel is — az embereket, hogy azok látszólag maguktól jöjjenek arra reá, a mire ő vezetni akarja. Az eszményi igaz, jó és szép tökéletes harmóniájában élve, félve kerül a tökéletelenséget és gondosan elzárja a világ szene elől a mi még csak forrásban, kialakulóban van. — Innen a tartózkodás gondolatainak közlésében épen úgy, mint tökéletességre nem vitt munkáinak rejtegetése az idegen szemek elől. A folyamatok alakulásaiban mindenütt éles szemmel látja meg a benne rejlő jót és igazat: innen ítéleteinek körülményessége és szelidsége; de viszont ebben van magyarázata annak is, hogy mindig talál új szempontokat, melyekkel, ha kell, a régieket háttérbe szorítani, megkerülni, tudja. Innen, hogy ítéleteiben sokkal erősebb, megbízhatóbb ott, hol az elvekről, theoretikus szempontokról van szó, mint ott a hol a dolgok gyakorlati megvalósulásban jelentkeznek.

Közéleti munkássága mindkettőt első sorban az anyaszentegyházhoz kötötte. Részt vettek a kormányzati munkában is s bár kevésbé vezérlő szerepben, de eredményes tevékenységgel. Meggyőződésüket állták, de a viharokat kerülték. Hivatásuk inkább a békeség munkálására utalta s egyházkerületünk szomorú belső harczaiban tevőleges részt nem vettek.

(Vége következik).

A Bethlen-kollegium régi törvényei.

Irta: Váró Ferencz Bethlen-kollégiumi tanár.

(Folytatás és vége.)

Az áthágók büntetési. I. Engedelem nélkül és tisztességtelenül künn éjszakázók elsőben két, másodsor három negyedrészt illetményüket veszítik; harmadizben kizáratnak, ha csak a rektor méltányosság gyakorlásának nem látja helyét. Ugyanaz a büntetésök az iskola kerítésén átmászóknak. Nemkülönben az álkulcsossal bebocsátottaknak s bebocsátóknak. II. Részegen itt a városban, akár másutt közhelyen (de nem a templomban) okádó 50 dénárt veszítsen s a társaságot megkövesse. Ki benn az iskolában vét, 25 dénárt vesz s az iskolaszék előtt vezekel. Ha pedig a templomban: gyalázatosan kicsapjuk. III. Karének mulasztásért köznapon 3, ünnepen 5 dénár. IV. Nagy temetés mulasztásért 3, kisebbért 2 pénz vesztes. V. Iskolai tendóket senkinek sem szabad csak immelámmal folytatnia. Mulasztások birsága: cgy-egy leczke 2, készülés 3, ismétlés 4, magyar stýlgyakorlás 2, fordítás 5 dénár a mulasztótól. Esti ima mulasztásért, ha tanuló, 2, ha előimádkozó 4 dénárt, elkésésért 1 dénárt fizessen. Ébresztés mulasztásért 5 dén., vitatkozás mulasztásért az ellenvető 6, a ráfelelő 25 dénárt. VI. Sajna, a latin beszéd gyakorlását elhanyagolják; elrendeljük azért, hogy bizonyos napokon s órákban kiki latinul beszélgessen. Minden egyes vétségért félpénz bírság fizetendő. A ki engedetlen s makacs módon, komoly ok nélkül fecseg magyarul — megfelelően bünhődik. VII. Tanítója engedelmével kimenő, de időn túl maradozó a késedelem arányában bünhődik. VIII. A vidéki s künlakó gyermekeket senki elvállalni, s a kit elvállalt, azt elhagyni ne merje a rektor rendelete és hire-tudta nélkül. Birsága 10 dénár s tanítványát veszti. IX. A szabályszerűen elvállalt tanítványokat kiki tőle telhetőleg szorgalmasan és istenesen oktassa; Miatyánkat, Hiszekegyet, Tíz parancsolatot, Asztaláldást, Hálaadást s más ilyen gyermeki áhitatgyakorlásokat, szintugy a vasárnapi evangéliumok magyarázását is el ne mulasztja. A vásottakat, rakoncátlanokodókat, kit-kit testi-lelki alkata szerint, korbácsolja meg. Ki másképp jár el, megfelelően bünhődjék. X. Tolvajlás, rablás, gyújtogatás, szemtelen éneklések, zenés mulatozások, másokat tanulásukban zavaró féktelen zajgások, kertek fosztogatása, éjjeli tivornyák

főleg künlakókkal, az iskolai épületek rongálása, a városban való kószalások (miknek kárát oly sokszor tapasztalók), tilalmasak. Méltó büntetésük mulhatatlanul kijár. XI. A ki társára, józanon, vagy mámorosan, kivont karddal, töltött, felvont puskával, vagy más fegyverrel támad: megveszszözve kicsapassék. XII. Szintugy az is, a ki más fegyverre, páros viadalra hív; a kihivott is, ha kiáll; de ha a kihívónak a szilajságát szelid bánással lecsillapítja: magunk és pártfogóink becsülését nyeri meg. Minden káromlást tiltunk, mindenekfelett az Istennek káromlását (ámbar katonáknál közönséges). Ha kinek csak nyelve kisikamlott rá: első izben 25 dénár a birsága, s a rektort és iskolát nyilvánosan megkövesse; harmadizben kimélet nélkül gyalázattal kicsapjuk. XIV. A kölcsönös szeretet megmaradásáért kinek-kinek a hivatala szerint őt megillető tisztelet megadassék mindenkítől. Bölcsen mondják: magát becsüli meg, ki másit így becsül. XV. Mindezek a szabályok pedig kivétel nélkül szólanak mindenkinek, s ki nem vonhatja magát alólok senki, akár vándor diák, akár iskolánk polgára, akár tanulmányait gyarapító tanítóvendég.

A Szénior kötelességei. I. A Szénior hű gondját viseli mindennek, a mi az intézet épségére, javára, becsületére czéloz. Erre, Ellenőr társával együtt, esküvel, kézadással kötelezi magát, az iskolai gyülekezeti előtt, a rektornak s növendékeknek. II Mindenki az iskolában illő tisztelettel tartozik a Széniornak. A ki neki, főleg a közjóra czélzó dolgokban ellene szegül, azt a rektor, a tényhez mérten, szigoruan fenytíti. III. A Szénior a közös javak kezelésében, Istennek s maga lelkiismeretének javlását még inkább, mint a rektorét s a társaságét nyerte meg hűségével és gondosságával, igazságos és méltányos legyen a közpénzek kezelésében és kiosztásában, minden személyválogatás nélkül, utasításon túl is. IV. Szigoruan a szabályok értelmében, minden kedvezés nélkül rójon büntetéseket. Maga is becsülje az intézet tagjait. Este a kaput bezárassa, s kulcsát magához vévén, a rektor hirengedelme nélkül senki kedvéért meg ne nyitassa. V. Ha megessék (Isten mentsen?) hogy ő és társa, tudva hűtlenséget követnének el, s magukat nem tisztázhatnák, méltó gyalázattal, szigoruan ienyítve, váljanak tőlünk. VI. A birságokat a növendékek s a birságoltak közhasznára a Szénior és az Ellenőr hajtsák fel s egyenlően osszák ki.

Az Ellenőr kötelességei. I. Az Ellenőr is hűségos legyen, miként a Szénior, vagy aztán hagyja el állását. II. Neki kötelessége a kisérétének-krajczárokat (temetéseken való részvétel díjai) szorgosan, hiven megszámlálni s pontos jegyzésbe véve, a Széniorhoz közpénztárra adni. III. Számbavenni a nagy temetésekben az énekkarban hiányzókat. Távollétében jegyezheti őket a Szeres (Economus) is. IV. Kötelessége a karban működőket s a Szereseket pontosan számon tartani. A mely diák rendesen később jelen meg az énekkarban, vagy a gyászmenetben, fillért vagy krajczárt, késedelme szerint fizet. V. A bucus diákokat (peregrinantes) is számon tartván: a ki három napon túl van távol, napjára egy-egy krajczárt, a ki hét napon túl, az hetenként tíz-tíz dénárt veszítsen.

A Szeres kötelességei. I. Imára csengetéskor s ima végeztével a hiányzókat pontosan fölírni, belakatozni a kaput, s a künmaradtok nevét a Széniornak pontosan megvinni. II. Hajnali három-négy óra tájban fölkelésre csengetni. De jól vigyázzon az időre, nehogy éjféltkor, vagy napköltekor, vagy egyáltalán ne csengessen. Birsága meg van írva fennebb. III. Köztanításokról fontos ok nélkül hiányzókat neveit is ő viszi meg. IV. Gyászmenetekkor is ő rendezi a gyerekeket, s vigyáz, hogy ne zajongjanak, hanem komoly tisztességgel énekeljenek. Végül, szokott módon, szerdán s szombaton, az iskola telkét s udvarát jól megsöpörtesse. Ha elmulasztja, 6 dénárt veszti. IV. Hivatalát szombatnapon, beszédét elmondva, adja át. Mulasztás birsága 16 dénár.

A Fűrkésző kötelessége. A harminczkét laktató énekmondás helyeit a Fűrkészők szorgosan, hiven kiszemeljék; gondjuk legyen, hogy az osztályt, a melyet vezetnek, a városiak meg ne csufolják, s ne kelljen éhen vezetniök haza. Hanyagnak, mulyának birsága először 8, másodsor 16 dénár, hamadsor még több.

Toldalék. A közös javak és főleg a havi adományok hiteles kezelői s kiosztói a régi hagyomány szerint erre választott Szénior és az Ellenőr. Fáradozásuk bére ez: a Szénioré régi hagyomány szerint a havi osztalékok huszadrésze; ha bort ad el: huszada az övé; szabadjában áll akár magának mennie ki *Kelnekre*, a dézma felhaj-

tására, akár másokkal végeztetnie, de hiven. A jutalékbor seprője azonban, a köztársaike is, az egyeseké is, magát a Szeres kiosztót illeti fáradságáért. Az Ellenőrnek pedig, nagyon fontos okból, adjuk a rossz pénzeket. A polyva, aljgabona a dézmálóké legyen.

Igy kormányzódott a gyulafehérvári schola. Ilosvai Benedek rektorsága óta talán egy fél századig, beleértve a Bethlen Gábor fejedelemsége korát.

Magyar protestáns fiókegyház alakítása Kudzsiron.

Egy nevezetes és nagyfontosságú egyházi esemény krónikájának legyen szabad egy kis helyet kérnünk e becses lap hasábjain. — Ha általában örömmel tölt el ref. egyházunk minden életnyilatkozata, bizonyosan kétszeres örömet érzünk a magyar református egyház kulturális missiójának olyan diadalain, mikor egy-egy exponált vidék protestáns magyarságát olvasztja élő közösségbe s tartja meg protestantizmusnak és magyar hazafiságnak.

A szászvárosi anyaegyháznak régtől fogva gondja volt a kudzsiri szórványra, s hogy a virágzó kincstári vasgyár munkásai között mind több református hívünk találkozott, az utóbbi években mind jobban foglalkozott a gondolattal, hogy a viszonyokhoz képest valamilyen önállóságra emelje a gyülekezetet. Jelenlegi második lelkészünk, Baczó Mózes, különös gondja s odaadása tárgyává tette e gondolatot s mikor gyakori, rendszeres istentiszteletek és a vasgyári iskola növendékeinek nyújtott vallásoktatás útján, tulfelől pedig a vasgyár protestáns főnöke, Bergh Tivadar bányatanácsossal való előkészítés útján eléggé éretnek látta a kérdést, a presbyterium örömmel határozta el a kudzsiri szórvány életének biztosítását s rendezését. — E hó 5-én a presbyterium s egyházközség számos tagjának testvéri érdeklődése mellett folyt le a kudzsiri szórvány fiókegyházzá alakulása.

Impozáns kocsisor vitte a szászvárosi egyháztagokat a 28 kmnyire fekvő gyártelepre, hol a főnökkel élén, a a gyár protestáns tisztikara várta az érkezőket. Tíz óraker a vasgyári iskola tágas termében, az istentisztelet rendezés helyén, ünnepi istentiszteletre gyűlt csaknem egész prot. közönsége Kudzsirnak, hol Tankó Béla Kun-kollég. vallástanárnak imája a Makkai Dániel szászvárosi kántor gyönyörű éneke után Baczó Mózes lelkész a mustármag öröksépségű parabolája alapján, előkészítette a lelkeket az ünnepélyes perczre, egy új mustármag elültetésének hatására. — Istentisztelet után gyűléssé alakult a hívek örvendező sereg s lelkesülten csatlakozott Baczó Mózes lelkész emelkedett előterjesztéséhez, mely az ecclesia hő óhajának adott kifejezést, hogy a magyar protestáns hívők — közel száz ref., néhány evang. és unitárius — a szászvárosi ref. anyaegyház fiókegyházává alakulnak és egyhanguan s lelkesült örömmel választották meg gondnokunknak Nagys. Bergh Tivadar bányatanácsost, presbytereknek Höntsch Szilárd, Mészáros József, Bihari Ödön, dr. Csepelyi Albert, Kovács Gusztáv, Konnerth Károly urakat, s egyházfinak Klein Ferenczet. Még Tokaji Aladár Kun-koll. tanár, egyh. pénztáros jelentette be az ecclesia vagyonszállás állapotát, Baczó Mózes 400 koronás alapítványát s mintegy 25 koronára gyűlt perselypénzt, mely ez alkalommal örvendetes gyarapodással nőtt többre. — Aztán, Bergh Tivadar gondnok a maga és tisztársai nevében megköszönve a beléjük helyezett bizalmat s Baczó lelkésznek odaadó fáradozásaiért s az anyaegyház jóindulatáért köszönetet mondva, emelkedett hangulatban oszlott el a közönség, hogy a vidám banketten találkozzék. — A barátságos lakomán a község színét-javát egyesítette a magyar kultúra ünnepét megbecsülni tudó s szerető hazafias érzés, s a pohárköszöntőkben egy-egy közös ideálban való egyesülés gondolata nyert ünnepi kifejezést. — Bergh Tivadarnak, mint házigazdának ó Felségére mondott lelkes köszöntője után Baczó Mózes köszöntötte fel püspökünket, kinek a gyűlésből üdvözlő sürgönyt küldött az új egyház az új gondnokot Balogh József szászvárosi járásbíró, az egyházat s tisztikarát Simon Ferencz Kun-koll. igazgató köszöntötte fel. — Jól esett hallanunk, hogy a magyar szellemért való küzdelemben a róm. kath. plebános s az állami iskola kath. igazgatója is, szívesen látott segítőtárs gyanánt üdvözölték a magyarság új szilárdságát s buzgó munkásait. A kedélyes lakoma, melynek de-

rűjét hölgyek részvétele is emelte, kedves folytatást nyert a vasgyár pompás parkjában, hol a főnök ur és neje kifogyhatatlan szívességgel s leleményességgel látták el nagyszámu vendégeiket — csak Szászvárosról mintegy 30-an vettek részt az ünnepségben — s így nem csoda, ha a késő este még együtt találta a társaságot.

Egy feledhetetlen nap emlékével, s a mi nemesebb: egy drága hivatásu magocska elvetésében való részvétel felemelő tudatával zárta be a napot Szászváros és Kudzsir egyaránt. Nőjjön is a kicsiy mag, míg kaphat gazdag gyümölcsöket, a munkások keze nyomán, az Ur kegyelméből.
Egy jelenvolt.

Papbeiktatás Zalathnán.

Eredményeiben messzekiható, gyönyörű szép napja volt a zalathnai ev. ref. egyházközségnek június 21-én. Esztendőnk óta üresedésben levő papi állását végre sikerült betöltenie Waller József volt mákói derék lelkészszel. Az egész zalathnai magyarság, sőt idegen ajku polgártársaink is élükön derék lelkészükkel, Montani gör. kath. esperessel, lelkesedéssel, ünnepi díszben várták, nemzeti színű lobogók alatt a reggeli vonattal érkező lelkészt. A rendezőbizottság 2 tekintélyes tagja, Csánky József szobrásztanár, kőipariskolai igazgató és Vas József gondnok, Fencsig jöttek az érkezők elébe, gazdag villásreggelivel fogadva őket. A zalathnai vasuti állomásnál már jóval az érkezés előtt összesereglett Zalathna közönsége, élén zenekarral, bandériummal. Alighogy berobogott a vonat, a zenekar rázendített a Rákóczi-ra, a közönség pedig hatalmas éljenzésben tört ki. Waller József lelkész családjával, dr. Elekes esperes, Zeyk Gábor főgondnok, Nemes Sámuel kir. törv. elnök, tanácsbíró, Benedek Károly egyhm. főjegyző, alvinczi lelkész, Sebestyén Ferencz és Bartók Dénes lelkészek társaságában érkezett, Molnár Károly kir. főerdész, egyhm. képviselő üdvözölte, csinosan, szellemesen, talpraesetten az érkezőt, aki Csánky igazgató fehérhás kis leánykájától csokrot is kapva, könnyekig meghatóttan választott. Aztán a zalathnai iparosok színejavából alakult fényes bandériummal élén megindult az ev. ref. templom felé a menet.

A kis város nemzetiszínű lobogódíszben uszott, a ref. templom virág és zöldgaly köntösbe volt öltözve, homlokán: „Isten hozott“, belül „Isten vezéreljen“ feliratot viselve. A sok virágdisz, s nemzeti színű lobogótól alig látszottak meg a templom falai, padozata zöld levekkel, rózsaszirmokkal vala tele hintve, Kolonics szakiskolai tanár müizlését, vezetőkezét dicsérve.

A templomban ott láttuk valamenynyi helyi hivatali élükön főnökeikkel, ott láttuk az áll. kőipari szakiskolai növendékeket, tanárkart élén Csánky József derék igazgatóval, a polgári leányiskolai növendékeket, tanáraikkal, Király Miklós lelkes igazgatójukkal. A bányatanácsot, a bányakapitányságot, Montani gör. kath. főesperest stb. stb.

Sallak Istvánné művészi orgonakiséréte mellett az ezen alkalomra létesült vegyeskar, melyben résztvettek: Domokos Józsefné sósvári főbányahivatali főnökné, Kovács Tinka és Szontagh Mariska kisaszszonyok, Knop Venczel tanár, Érsek Gábor és Schweiger Jenő urak, gyönyörű szépen énekelt, dr. Elekes Viktor esperes magas szárnyalásu imát és beiktató beszédet mondott. Waller új lelkész szép hasonlatokban gazdag, vonzó népszerű tanítással foglalta el hivatalát, melyet megkapó közvetlenséggel, mély hatást gyakorolva, adott elő.

Az ünnepély a himnusz éneklésével ért véget.

Délután 1 óraker 300 terítékű közebed volt, melyen résztvett Zalathna minden számbavehető egyéne, igazolva itt is, hogy a különböző felekezetek, különböző

nyelvű polgárok szép egyetértésben, békességben élnek és idegen ajku polgártársaink oly hazafias vezetővel dicsekednek, mint Montani gör. kath. főesperes.

A szebbnél-szebb pohárköszöntőkben sem volt hiány. Elekes esperes a királyra, Nemes törv.-széki elnök dr. Bartók Györgyre a kiváló püspökre, akinek üdvözlő sürgöny is küldetett, Csia főmérnök az új papa, Csánky szobrásztanár Elekes esperesre, Zeyk Gábor a zalathnai egyház felvirágzására, Waller új lelkes Zalathna város felvirágzására, Molnár főerdész a vendégekre, Benedek Károly a rendezőbizottságra, különösen Molnár Károly és Csánky Józsefre, Csiky róm. kath. főesperes a felekezeti közti békére, Montani gör. kath. főesperes szép hazafias beszédben a kölcsönös szeretetre, Benedek Károly Zalathna bájos szép flórájára a zalathnai hölgyekre üritettek poharat.

E szép napért elismerés illeti Molnár Károly Csánky József, Vas Mózes, Kolonics Lajos rendező urakat. Vajha mindig az a szép egyetértés, testvéri szeretet, békesség szelleme hatná át az egykor oly sokat szenvedett Zalathna vezetőit, polgárságát, minő e sokáig emlékezetes szép napon tapasztalánk nagy-lelkű örömmel.

B. K.

TÁRCZA.

Az uj-tordai bankett.*

— Hős költemény. —

Oh Apolló, kendd meg a lantomat hájjal
S ékesítsd fel hurját mezei virággal,
Te meg öreg Bachus ereszd meg a csapat,
Hogy méltón dicsérjem a letűnt nagy napot
És azt, ki e napon nóbelspitzet kapott:
A sok vidám czivilít és szomjazó papot.

Nagy napra virradt fel Ó-Torda, Uj-Torda,
Sok jeles vendég jött egymásután. sorba,
Nem darázs dereku, bőjtőlő pápisták,
Hanem vastagnyaku talpas kálvinisták.
Először emlitem Bartók György püspököt,
A kit megfüstölénk a falaink között,
Mivel fáklyászenét kapott a főpásztor
És ez okból lett ő füstös egy néhányszor.
Volt nagy zsviőzás és diadalivek,
Melyen át nem mentek se püspök, se hivek.
Volt nagy értekezlet Ó-Tordán, meg bankett,
Melytől gyomorgörcsöt kapott volna Hamlet.
Sok volt a dikció, de kevés az étel,
Node földolog a haszon és bevétel;
Este uri koncert, táncmulatság aztán,
Vigan repült a slepp, a frakk és a kaftán.
Hanem a lakzinak sava és a borsa
Az volt, mit produkált másodnap Uj-Torda
Ily menu nem terem mindenik bokorba
Ide hallgassatok elmondom én sorba:
Finom gulyás leves és tordai pörccsős,
Dicső kürtőskalács, mandulától görcsös,
Sajt, fekete kávé, savanyuviz, jó bor,
(Nyalta is a bajsztát Fogarasy sógor.)
A konyhán Uj-Torda asszonynépe forgott
S ők művelték ezt a lucullusi dolgot.
Szarka Jenőné a gulyást kavargatta

Savát és a borsát pompásan megadta,
Zalányi Györgyné a nagy lábashoz kapott
S pörccsősre süttött egy néhai malacot;
Bocz Mózesné asszony a tűz mellett állott
És vigan forgatta a kürtőskalácsot,
Pethő Miklósné a tálalásban művész,
(Hej de Pethő mégis sovány, mint a fűrés.)
Fogarasy József hites társa sorba
Járt és nézte valjon nem esik-e csorba?
Dehogyan esett lelkem, hogy is esett volna,
Hisz akkor a lantom egy kukkot se szólna.
Nem faczér pinczerek szolgáltak fel ottan,
Hanem szép leányok, kikért a szív dobban.
Uj-Torda virági, fészlő rózsabimbók,
Aranyos tündérek, szelek szárnyán ringók.
Nem sorolom őket névszerint fel, sorba,
Csak azt mondom, büszke lehet rájuk Torda.

Nade szól a zene, muzsikál Csikai
És a bandájához tartozó csikai.
Gyül a vendégsereg, gróf Bethlen s a püspök,
Láttára égnek áll a sok papi üstök;
Ott van Vertán Endre, Tordának követe,
A ki obstrukciót itten nem követe.
Mellette hü társa: Egerházy Iajos,
Szembe Kenessey, a ki gyomorhajos,
Ki a nagy étvágytól kapva kinzó görcsöt,
Pink pilula helyett, megette a pörccsöt.
Arrább Dulló János városi tanácsos,
Kivel vitatkozni nem igen tanácsos,
Mivel hü mameluk a jó, öreg Dulló
S elve régi, avas, mint a székely turó.
Itten Betegh Jenő, ottan Gruber Jóska,
Virul, mint a mezőn a felmagzott sóska.
Ott van Gyéres papja, a bus Bartha Lajos,
Ki ütőjét vesztve, e napon nem zajos.
De csitt! Ácsi cigány! Feláll Vajda Dani,
S poharát emelve, kezd eként szólani:
Uraim! Ó-Tordán nagy az inség s nyomor,
Mert üresen maradt sok polgári gyomor;
Itt pókokká lettünk és kigömbölyödtünk,
Horpasz, éhes ember egy sincsen közöttünk,
Még Egerházy is kidagadt luftballon,
S én engedvén egyet a csatos szijamon,
Éltetem Uj-Tordát és Uj-Torda papját,
Áldja meg az Isten a püspökfalatját.
Morázsárgyú dördült e szavakra nyomba
És a cigánybanda esett egy halomba.
Csikai Gyurinak elszakadt a hurja,
Reszketett a bőgős, asztal alá bujva
És a klarinétos, usgyé, vessd el magad!
Nagy hirtelenséggel a csür mellé szaladt,
Mert a nagy-idaí veszedelem óta,
Czigánynak az ágyu nem kellemes nóta.
Nagy sokára aztán nyugalom lett ujra
S figyelni kezdtek egy csupaszképü urra.
Kolozsvár papjára: Irsayra, a ki
Vidám dikcióját merészen vágta ki.
Éltette a holdat, meg a naplementét,
A tücsköt, bogarat s doktor Vertán Endrét.
Nagy lett erre a kedv és a riadalom,
Erőt vett az ital vénen, fiatalon.
S hogy a nap leszállott, oszlott a vendégség.
A nagy dáridóból távozott a népség,
És bár a mulatság volt uri és fain,
Éjfél tájban csend lett Uj-Torda utcáin;
Csak a holdvilágnál, ott a bánya táján,
Busult Csürös Jóska s Ebergényi Kálmán.

* E kedves verset a tordai »Aranyosvidék«-ből vettük át, melynek számára Lovassy Andor vm. főjegyző, lapszerkesztő írta. — Ugy véljük, lapunk karakterével sem összeegyeztethetetlen, hogy tordai közgyűlésünk kedélyes oldala is megörökíttessék. Kedves lesz ez különösen azoknak, kik személyesen résztvettek az »uj-tordai bankett«-en.

IRODALOM.

A mi hitünk és prédikálásunk. *Protestáns egyházi szónoklatok. Irtá: Vásárhelyi Zsigmond.* Ára négy korona. Megrendelhető kizárólag a szerzőnél: Szamos-Ujlakon. Szatmár megyében, u. p. Czégény-Dányád.

Örömmel adunk hírt Vásárhelyi Zsigmond ez újabban mdgjelent beszédgyűjteményéről, melyet valóban nyereségnek mondhatunk prédikáció-irodalmunkra, mert azt *tartalmilag* gazdagítja. — Vásárhelyi Zsigmond igen kiváló írói tehetség, a miről fényes bizonysgot tesz ez újabb könyvének is minden beszéde, mint tett már ezelőtt egy decenniummal a „*Bibliai képek*,” melyet a sajtó osztatlan elismeréssel fogadott.

Később a könyvet bővebb ismertetéssel és kritikával méltatjuk, most — őszintén ajánlva a megvételre — csak felhívjuk rá a figyelmet, jelezve tájékoztatásul, hogy 173. oldalon 25 beszédet tartalmaz; előszó gyanánt pedig igen becses tanulmányt ad: „A dispositio őselmélete, a régibb és újabb ellenáramlatok” czimen. — A beszéd sorozat a választott alapigék és az ezekben gyökerező tárgyak szerint a következő:

- I. „Isten képe hordozói. (Közönséges. I. Móz. XXXIII. 10.).
- II. „Erős hadakozók és szegletes próféták.” (Közönséges. II. Kir. V. 5—7.).
- III. „A próféta jutalma.” (Közönséges. II. Kir. V. 8.).
- IV. „János ereje.” (Adventi. Ján. I. 19. 28. Máté III. 4.) V. „A hitetlenek hite.” (Adventi beszéd-vázlat. Máté XIV. 2.).
- VI. „Közeledjünk, mert közel vagyunk.” (Adventi. Németből, W. Ziethe után. Phil. IV. 7.).
- VII. „Jézus születésének igaz ünneplése.” (Karácsonyi vázlat. Luk. II. 14.).
- VIII. „Az urnak világossága körülveszen minket.” (Karácsony másodiknapján. Németből, W. Ziethe-től. Tit. III. 4—7.).
- IX. „Az itélet.” (Az év utolsó vasárnapján. Ján. III. 18—21.).
- X. „A világegyetem vallástétele.” (Ujévi. Zsolt. L. 6. Zsolt. XIX. 3. 4. és Zsolt. LXXXIX. 6.).
- „A gondviselés.” (Közönséges. Jób. XI. 7—9.).
- XII. „Jézus helye a földön.” (Közönséges. Máté VIII. 34.).
- XIII. „Csodatevő volt.” (Közönséges. Ján. II. 11.).
- XIV. „Az emberiség állásfoglalása.” (Virágvasárnap. Máté XXI. 9.).
- XV. „Mikor az erkölcsbirák zsoldból élnek.” (Nagy-pénteki. Ján. XVIII. 20—23.).
- XVI. „Feltámadott.” (Husvét. Luk. XXIV. 5—6.).
- XVII. „Mikor ment és mikor nem ment menyországba?” (Áldozó-csütörtökön. Cselk. I. 8—9.).
- XVIII. „Pünköszt az Ur hatalmának kijelentése, a hit és meggyőződés ünnepe.” (Pünkösdi tanítás. Csel. I. 8.).
- XIX. „A második templom.” (Pünkösdi másodiknapján. Agg. II. 3. 6. 7.).
- XX. „A lelki tanítók.” (Közönséges. II. Tim. IV. 3.).
- XXI. „Engedelmeskedjétek!” (Őszi tanítás. I. Móz. VII. 24.).
- XXII. „A kivándorlók.” (Közönséges. Luk. XV. 11. 24.).
- XXIII. „Magánosan a pusztában.” (Közönséges. Mát. IV. 8. 9.).
- XXIV. „Az utolsó hideg.” (Téli. Ján. XVIII. 18.).
- XXV. „Erőnk feletti ut.” (Beköszöntő. I. Kir. XIX. 7.).

ISKOLA.

Értesítés. A tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület *eperjesi* kollégiumának *jogakadémiáján* az 1903—1904. tanévre a beiratások f. évi szeptember 1-től 12-ig eszközlendők; az előadások pedig *szeptember 16-án* veszik kezdetüket. Utólagos felvételnek szept. 13—15. napjain dékáni-, azután pedig tanári-kari engedéllyel lehet helye. Azok az egyéves önkéntesek, a kik tényleges katonai szolgálatukat folyó évi szeptember hó végén fejezik be október 1—8. napjain iratkozhatnak be. — A vizsgálatok határideje szept. 1-től 15-ig terjed. — *Jegyzet.* A jogakadémiai hallgatók általában részesülhetnek a kollégium kebelében fennálló tápintézet kedvezményeiben (az erre nézve megállapított díjak a következők: ebéd és vacsoráért az I. félévben — szept. 1. — decz. végéig — 50 k., a II. félévben — jan. 1. — június végéig — 74 korona; csak ebédért az I. félévben 32 k., a II. félévben 46 kor.). Az erre érdemesek igényt tarthatnak a kollégium által évenként kiosztatni szokott ösztöndíjakra; valamint a szegénysorsuak tandíjmentességre, tápintézeti-díj elengedésre s a jelentékeny alaptókéval rendelkező „Jogász segélyegylet” támogatására számíthatnak. A jogakadémiai ifjúsági-, valamint a kollégiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére fog állani. Midennemű felvilágosításokkal szívesen szolgál Eperjesen, 1903. május havában a *jogakadémia igazgatósága*.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen **ily czimen tegyék meg: „Ellenzék-nyomda” (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám).** Távol létünkben is, de mindenkor ez a legcélszerűbb ut és mód, mert a lappéldányok raktára ott van.

Esperes választás. Az udvarhelyi egyházmegyében — mint a „Vasárnap”-ból olvassuk — e hó 8-án tartott meg a választás a Menyhárt András lemondásával megüresedett esperesi székre. — A két derék jelölt ifj. Péter Károly alsósófalvi lelkész és eddigi főjegyző és Vajda Ferencz sz.-udvarhelyi lelkész közül 44 contra 37 szavazattal az előbbi nyerte el a többséget. Az így megüresült főjegyzőség, mint más forrásból értesülünk, Vajda Ferencznek egyhangulag felajánlatott, de miután ő nem fogadta el, a választás során Csia Kálmán etédi lelkész választott meg Lajos János bögözi pappal szemben. — Erős, de nemes volt az alkotmányos küzdelem s a kölcsönös tisztelet, melylyel a jelöltek és pártok egymás iránt viseltetnek, biztosítéka, hogy a jó béke és egyetértés továbbra is fennmarad ez egyházmegyénkben, melyre annak különös szüksége is van, hogy folytathassa azt a gyönyörű munkát társadalmi téren is, melylyel az Egyházi-Értekezletben példakép jár elől az egész kerületben. Az új tisztikarnak Isten adjon erőt s kegyelmet nagy feladatai végzésére.

Hank Lajos, zilahi kereskedő, a zilahi Westelényi-kollégium egykori növendéke, a szegény-aulók élelmezési alapja javára 20,000 korona alapítványi összeget hagyományozott. — E szép alapítvány, mely egy munkás élet gyümölcse, nemcsak az adományozó nemes szívűségét hirdeti, hanem arról is bizonysgot teszen, hogy a zilahi kollégium, midőn Hank Lajoshoz hasonló, a kollégium iránt szívében kegyelettel viseltető, áldozatra kész tanítványokat nevel, — hiven tölti be nevelői tisztét.

Alkalmilag tilos a mértékletességi egylet. Egyik faluban — írja az E—k. — nagyon elterjedt az iszákosság. A község református lelkésze hónapokon keresztül beszélt a hívek lelkére s rábirta őket, hogy mindenféle szeszcs italtól tartózkodva, mértékletességi egyletet alakítsanak. Az egylet meg is alakult. Megszerkesztették az alapszabályokat, melyben a tagokra nézve kötelezőleg vétetett fel a szeszcs italoktól való tartózkodás. Az alapszabályokat azonban a belügyminiszter nem erősítette meg és pedig azzal az indokolással, hogy nem engedi meg oly egyesület alakulását, a mely a szeszcs italokból befolyó állami adót csökkenteni törekszik. Ugy-e derék?!

A Rákócziak temploma. Szerencs város történelmi nevezetességű ősrégi templomát mostanában restaurálták és tegnap avatták fel újra. A templom ezelőtt 700 évvel épült. Eleinte a katolikusoké volt és csak később lett református templommá. Benne van a Rákóczi-dinasztia megalapítójának II. Rákóczi Zsigmondnak a sirja, a mely fölé fiai 1618-ban márvány-mauzoleumot építettek. A szabadságharc alatt a templomban járt honvédtisztek szépen faragott hamvuderba helyezték el az ekkor még koporsó nélkül porladó hamvakat. — A fölvatás nagy ünnepség keretében ment végbe. A szertartást Hézszer Emil tályai és Igaz Józset szerencsi ref. lelkészek végezték.

Felhívás előfizetésre.

A „Vasárnap” képes, családi heti újság előfizetésére és terjesztésére kérjük anyaszentegyházunk minden tagját.

A „Vasárnap” egyedül az istenigéjét hirdeti és így

legbiztosabb utmutatója a mennyei életnek, forrása a lelki üdvösségnek.

A „*Vasárnap*“ egyetlen czélja az, hogy minden emberi érdektől menten az igazság, a hit és szeretet erejével református egyházunkat építse, minden családban.

A „*Vasárnap*“ hasznos olvasmányokat, igaz történeteket közöl az életből és egyházunk multjából, melyek üres óráinkban a legkellemesebb szórakozást nyújtják.

A „*Vasárnap*“ gazdag és hű tüköre a hazai és külföldi eseményeknek.

A „*Vasárnap*“ munkásságra, takarékosagra, józanságra, Isten-, ember- és hazaszeretetre szoktat; dolgaidban hasznos tanácsokat ad. Egyetlen fegyver, mely kiüzi szivedből a bünt, házadból a szegénységet.

A „*Vasárnap*“ előfizetése a hátralevő félfévre 2 korona, negyedévre 1 kor. Előfizetési pénzek Becsek D. Fia könyvnyomdájában küldendők, Székely-Udvarhelyre, Arpád-utca 3. sz.

A „*Vasárnap*“ szerkesztősége.

HIVATALOS RÉSZ.

2987—1903. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik kollégium méltóságos t. előljáróságának.

1902. évi egyházkerületi közgyűlésünk 74. számú 2. p. alatt kelt határozatára, mely szerint a gymnasiumainkba a beiratkozásra a szabályszerű és hirdetés útján, (t. i. a hivatalos lapban) az egyházkerület összes lelkészeivel közlendő határnapokig jelentkezett ujonjövő és osztályismétlő tanulók között első sorban az ev. ref. vallású növendékek veendőik fel s csak utánuk a más felekezetűek, felhívjuk a méltóságos t. előljáróság figyelmét.

Kolozsvárt, 1903. július hó 14-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány,
tanügyi előadó.

681—1903. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a dési egyházmegyébe kebelezett koltó-katalini egyházközség iskolájánál ürességben levő tanítónői állásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Természetben lakás, vagy 200 korona. 2. Az egyház pénztárából 20 korona. 3. Államsegély 780 korona.

Kötelességei: az iskolaszék által kijelölt osztályokat a tanterv szerint vezetni.

Kellőn felszerelt folyamodványok augusztus 20-ig nt. Pap István esperes afiához S. M. Berkesz u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolozsvárt, 1903. július 10.

Dr. Bartók György,
püspök.

703—1903.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett tuncsi ev. ref. kántortanítói állásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás gazdasági épületekkel, udvarral, kerttel. 1. Kézpénz fizetés tandíj czimen 30 kor. 2. Kézpénz fizetés fapénz czimen 24 kor. 3. Kepe értéke, természetben fizetve 289 kor. 22 fill. 4. Patroczinium értéke 36 korona. 5. 6 hold és 121 □ öl szántó és 433 □ öl kaszáló haszonbéri évi jövedelme 120 kor. 6. Munkatétel értéke 12 kor. 7. Államsegély 406 korona, összes javadalom: 917 kor. 22 fill.

Kötelességek: 1. A vasár- ünnep- és hétköznapi istentiszteleten és temetésekénél az énekvezetés orgonakisérettel. 2. Hat osztályu osztatlan elemi népiskola vezetése. 3. Egyházi énektanítás. 4. Lelkész akadályoztatása esetén teljes istentisztelet tartása.

Pályázati határidő 1903. aug. 15.

Folyamodványok nt. Csekme Ferencz esperes urhoz küldendők. Gernyeszeg, u. p. Sáromberke. Kolozsvár, 1903. július hó 13.

Dr. Bartók György,
püspök.

103- 1903. sz.

KÉRELEM.

Május hó 28-án kelt 81—1903. sz. alatt megkerestem az összes erdélyrészi ref. paptársamat, hogy a tüzbiztosítási adatokat, legyenek szivesek velem közölni. Azonban még vagy 200 paptársam nem küldötte el. Tisztelettel kérem ezen késedelmező paptársaimat, legyenek szivesek mielőbb elküldeni azokat.

Mivel esetleg megkeresésem közül vagy egy el is tévedhetett a postán, azért itt újból felsorolom a kérdéseket.

1. Az egyházközség épületei mily összegre vannak biztosítva tüzkár ellen?

2. Az ehközség mennyi biztosítási díjat fizet évenként?

3. Az utóbbi 10 év alatt tüzkárért mennyi kártalanítást kapott az egyházközség?

Tervem egy statisztikai kimutatást készíteni és ennek alapján felvetni ama kérdést: „nem lenne-e czélszerű, ha az egyházkerület maga eszközölné a biztosítást.

Különösen a 3-ik kérdésre a feleletet nem lehet más uton beszerezni, ezért ismételtlen kérem az adatok megküldését.

Maros-Ludos, 1903. július 8.

Csulak Zsigmond
ref. lelkész.

Szám: 537—1903.

FIGYELMEZTETÉS.

A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegyébe kebelezett egyházközségeknek tiszteletes lelkészeit és sz. gondnokait e helyen is értesitem, hogy egyházmegyénk pénztárnoka, tiszteletes Waller József aa. egyházmegyénk kebeléből eltávozván, mindennemű egyházmegyei közpénzek az inaktelki lelkész aa. tiszteletes Bitai Kálmánhoz küldendők.

Az orsz. közalap és országos gyámint. járulékok, miként eddig, ugy ezután is hozzám küldetnek be.

Az egyházmegyei közpénzek nagymérvű hátráléka miatt, felhívom a hátrálékos egyházközségek t. előljáróságait, hogy a közpénzeket f. év szept. 15-ig, mint utolsó határidőig a pénztárnok aához küldjék be, mert ezen időn tul a kezemen átmenő járulékokból fogom levonni minden személyvágogatás nélkül.

Egyuttal egyszer s mindenkorra figyelmeztetem, hogy jövőre az egyházmegyei közpénzek befizetésének végső határidejéül minden év ápril 1-ét tűzöm ki. — E határidő be nem tartása esetében az előbb jelzett módon járok el, sőt a hol szükséges lesz, a polgári hatóság segédkezését veszem használatba.

Gyalu, 1903. július 13.

Deési Gyula,
ev. ref. esperes.

Felhívás lelkésztársaimhoz!

„*Konfirmációi Kátém,*“ mely népiskolák felső osztályaiban, polgári- és hasonfoku iskolákban tanuló növendékek vallásos oktatására bizonyult használhatónak: Stein János egyetemi könyvkereskedésében Kolozsvárt 1 koronáért kapható.

Tisztelettel felkérem lelkésztársaimat, hogy a jövő tanévre a jelzett iskolákban vezessék be kézi könyvgyanánt. Tegyenek vele kísérletet, s ha sikeresen taníthatónak ítélik, vegyék állandó használatba bár addig, a míg jobb és tökéletesebb kézi könyv forgalomba nem kerül,

Nagyenyeden, 1903. július havában.

Fancsó Sándar.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre

12 kor.

félévre

6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az Ur velünk marad.*

Luk. 24. 29. Maradj velünk; mert immár be esteledik és a nap lehanyatlott.

Jézus halála a tanítványokat mélyen megrendítette vala... Olyanokká lettek, mint a nyáj, melynek megverték pásztorát. Ott hagyva Jeruzsálemet, a vidéken keresnek menedéket. Kettő közülök Emmaus felé halad. Csak egy dolog érdekli őket s tartja fogva lelküket: a názárethi Jézus halála. — Egymás között egyébről sem beszélnek, csupán azokról a megrendítő eseményekről, „a melyek Jeruzsálemben lettek vala“ A fájdalom, mint sötét felhő ül arczukon, midőn egy ismeretlen utas mellettük terem s e szavakkal szakítja félbe őket; „Miféle beszédek ezek, a melyeket szóltok?

— „Hát egyedül csak te nem tudod-e — felelé keserű fájdalommal az egyik tanítvány — a melyek e napokon Jeruzsálemben történtek? — A ki hatalmas vala beszédben és cselekedetben Isten előtt és a község előtt: a papi fejedelmek és a mi fejedelmeink halálra kárhoztatták és megfeszítették a Názárethi Jézust, holott mi azt reméljük vala, hogy ő volna az a ki megszabadítaná Izraelt.“

„Óh ti balgatag és restszívű emberek azoknak elhívésére, melyeket a próféták szóltak — feddék őket az idegen — hát nem ezeket kellett-e szenvedni a Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségére?“

Aztán magyarázni kezdé mindazokat a dolgokat, a melyek Mózes és a próféták könyveiben a Krisztus felől „megirattak.“

Az idegen utas beszéde és tanítása mély benyomást tett a tanítványok lelkére. Új reményt merítették; új erőt nyertek. És a midőn Emmausba érve az idegen bucsút venni készül: a magukra hagyott tanítványok, mintegy esdekelve, e kéréssel fordulnak feléje:

„Maradj velünk, mert esteledik és a nap aláhanyatlott!“

Ime egy rövid történet, mely a két tanítvány és a feltámadott mester találkozását adja tudtunkra. Egy rövid utat a Golgothától Emmausig, melynek története az egész keresztyénség életének jelképét mutatja. — Mert a Krisztust keresztre feszítik ma is és mi megrendülve nézünk a jövő idők felé. Az emberi tudás és bölcselkedés hitetlen kevélysége, a világnak szerelme, a hatalom önzése az egyházban és az egyházon kívül ellene harczot vívnak ma is. Erőszak terjeszti ki uralmát; sötétség készül felütni sátorát;

* Az Egyházi Értekezlet közgyűlésén Tordán 1903. jul. 1-én elmondotta: dr. Bartók György, püspök.

ijjesztenek az éjszaka rémei és mégis, ha a szellemi élet napja aláhanyatlani készül: mi bizó reménnyel fordulunk feléje: „Maradj velünk, mert esteledik és a nap aláhanyatlott“.

A kinek a Dávid király roskadó sátorát kell vala megépíteni: az ember Fiának élete leáldozott. Halálában a századok reménye keserű csalódásra változott. Bura fordult a Sionnak öröme, mert a Jehova neve megcsufoltatott.

Ezek a tépő gondolatok, melyek a tanítványokat az Emmausi uton végig kísérték: sziveinkben két ezer év multán is visszhangot keltenek és a Krisztusra és a Krisztus anyaszentegyházára fordítják ellenállhatatlanul lelkünk tekintetét. Mert a harczot, melyben Jézus életét áldozta, ez a világ a Krisztus ellen tovább folytatja ma is. Mi is érezzük sziveinkben az Emmausi tanítványok kínzó fájdalmait. Mert az élet minden pontján ellenséges hatalmakba ütköznek szemünk. Emitt a kételkedés, amott a hitelenség támadnak kevélyen ellene. Itt az erősek, amott a gyengék lesznek pártütők. A ki egy hajszálat sem tud teremteni, a tehetetlen ember, mert magát erősnek képzele, elszakad Istentől és megtagadja őt. A ki szellemének erejével két ezer év óta uralkodik fölöttünk, a Krisztus kezéből ki akarja ragadni a hatalmat, hogy ő kormányozza a népek életét. A lángész a napba vágyik repülni és viaszból rak szárnyakat magának. Az ostoba hiu vakmerőséggel veti magát Phaeton szekerebe, de nincs ereje a Heliosz lovait féken tartani. Sorsa mind a kettőnek keserű csalódás és végpusztulás. Avagy a hajdankor nem e mesés alakjaihoz hasonlitanak-e mindazok, a kik saját erejükben bizakodva, perbe akarnak szállani azzal az örökkévaló hatalommal, ki a csillagoknak pályát jelölt és a tengereknek gátat vetett? Égő üszköt akarnak dobni a hitnek templomába, hogy lángba borítsák a Krisztus anyaszentegyházának kétezer éves épületét, hogy ennek tűzében hamuvá égessenek mindent, a mire a keresztyénség rá nyomta bélyegét.

Ebben az örületes harczban hallom az üldözött tanítványok esdő kiáltását: *Maradj velünk, mert esteledik és a nap aláhanyatlani készül.*

De nemcsak a lelki kevélység akar homályt vonni a Krisztus körül. Nemcsak a kétely és hitelenség vívnak harczot ellene. A lelkeken erőt vett a világ szerelme és a bűnös vágyak, a féktelen szenvedélyek is táborot ütnek a Krisztus ellen.

A hol van a ti kincsetek, ott lesz a ti szívetek. Egyszerre két urnak nem lehet szolgálni. Mert ha az egyiket szeretitek, úgy a másikat megvetitek; ha az egyikhez ragaszkodtok, úgy a másiktól elszakadtok. Egyszerre nem szolgálhattok Istennek és a Mammonnak — mondotta az Idvezítő. És a balgatag ember, bár szíve az örökkévaló után sóvárgott, Isten helyett mégis a Mammont választotta. Ah, mert az élet, a mely mulandó és rövid, örömeinek forrását nyitja meg nekünk, de a bűn örömeinkbe méregcseppeket kever és a ki szívének tisztaságát, lelkének ártatlanságát meg nem őrizi, az olyan az élet örömeinek forrásából kárhozatot merit. Avagy nem látjátok és halljátok-e a kétségbeesés jaj kiáltásait, midőn a bűn, mint egy rohanó ár, ragadja magát és sodorja kárhozatba a lelkeket? Minden óra új áldozatról beszél! Erőt vett rajtunk a testi vágy; hatalmába kerített a bűnös szenvedély! És mi kéjért és gyönyörért áruba bocsátjuk lelkünk összes kincseit, hogy fenékgig ürítsük a pohárt, melynek fenekén ott van az erkölcsi halál. Pál apostol megdöbbenően sötét képben rajzolja szemeink elé a testi vágyak, a nemtelen szenvedélyek retentő bűneit az egyesek és a népek erkölcsi életének ez undok fekélyeit.

Ah! az évszázak sötét éjjelében csak egyetlen fényugár világít felénk . . . *a Golgotha hegyén!* . . . Szemeinket a büntelen Isten ember megdicsőült alakjára emeljük és várva az újélet hajnalhasadását, az Emmausi tanítványokkal együtt könyörgünk: „*Maradj velünk, mert esteledik és a nap aláhanyatlott.*”

Mint az evangéliumnak hirdetője, mint a mi Urunknak, a Krisztusnak szolgálója állítottam elétek a *hitetlenséget* és a *bűnt*, melyek állandó harcot vívnek a Krisztus anyaszentegyháza ellen. *És az Egyház?* . . . A keresztyénség, mely a Krisztus nevével nevezte magát?! „*Péter! rajtad épitem fel az én anyaszentegyházamat! És a pokol kapui nem vesznek azon diadalmat*” — mondotta volt a Mester. Miért van mégis, hogy a *Krisztus egyháza* még sem bírja legyőzni azokat, a kik a hitetlenség és a bűn zászlója alá gyűjtik a népeket? Hová lett a kovász? És izét a só elvesztette-e? Romlásról és rothadástól mi fogja megóvni az erkölcsi életet?

Tegyük őszinte vallomást aai! A Mester művét tovább folytatni és mellette bizonyosságot tenni vala az Egyház feladata. Ég felé emelni a lelkeket és a szívekben lánggra gyújtani a *hitet!* Megfékezni a bűnös vágyat, a testi szenvedélyt és biztosítani a *Szeretet* uralmát. *Élni* és ha kell meg is *halni* az *igazságért!* Ah! Milyen magasztos cél és fenséges feladat. És mégis: vajjon az egyház a magasztos célhoz és fenséges feladathoz mindig hű maradott-e? A hitet mindig megőrizte-e? A szeretetet mindig megtartotta-e? A Mammon oltárain soha nem áldozott-e? Avagy nem vagyunk-e kénytelenek bevallani, hogy a keresztyénség hódító utját sokszor vérnyomok jelölik? A Krisztus szolgálói nem hitőknek erejével, nem a szeretet hatalmával, nem a megszentelődött élet felemelő példaadásával, hanem erőszaknak fegyvereivel, máglyával, börtönnel, kinpaddal akarták a lelkeket foglyul ejteni. Ne csodálkozzatok és ne méltatlankodjatok tehát, ha az egyház ellenségei a keresztyénség történetét idézik tanunak? Ha az Egyház a szabadság elé gátakat emel; ha guzsba köti a szellemet; ha a Krisztusból bálványt farag; ha az ember Fiát a legendák ködfátyolába takarja; ha békét hirdet és mégis kezében a harci kürt: vajjon nem kell-e természetesnek tartanunk, ha az Egyház ellenségeinek száma egyre nő és mind erősebb lesz a támadás, melyet ezeknek tábora nemcsak az Egyház ellen intéz, hanem a *Krisztus ellen* is? Ah! a keresztyénség a Krisztus nevével sokszor *visszaélt* és én megtudom érteni azt

az elkeseredést, mely az ugynevezett „*felvilágosodás*” apostolait az Egyház ellen harcra tüzei.

Nem egy *felekezetről* szólok aai! Én az *egész keresztyénségről*, az Egyházzal beszélek! Avagy melyik felekezetnek volna joga ekként szólani: *A Krisztushoz én mindig hű valék; az igazi keresztyénség én vagyok!*? Mindenik felekezet *igaz hitűnek* vallja magát; de hát az igazhitű egyháznak vajjon vannak-e *igazán hívő* tagjai? Tagjai, a kik valóban boldogok? Mert könyörületese . . . Mert szelídek és alázatosok. Mert éheznek és szomjuhozzák az igazságot! Mi büszkén valljuk magunkat *protestáns keresztyéneknek*, mert a történet lapjairól a mi Atyáinknak lángoló hite és buzgósa, szabadságszerelme és szent hűsége e templomban a vallásszabadság e szent földén is a dicsőségnek fényugárait lövelik felénk. De mit ér nekünk az elmúlt idők dicsőségének fényes ragyogása, ha mi a *hitben* gyengék, a *szeretetlenben* erőtelenek vagyunk? ha eszményekért lelkesedni, hazáért, egyházért áldozni nem tudunk, nem akarunk? Ha csupán földi jókat kergetünk, de az Urnak oltárára áldozatot soha sem viszünk? Ha Atyáink buzgósa, áldozatkészsége iskolát és templomot emelt: mi pedig egyikkel sem törődve, lassankint mint az oldott kéve olyanok leszünk? Ah! kicsoda gyűjtja új lángra szíveinkben a hitet, hogy világosságot lássanak a mi szemünk? — Kicsoda olt belénk szeretetet, hogy bekötözni tudjuk a sajtó sebeket?

Uram! maradj velünk, mert esteledik és a nap aláhanyatlott!

Szent könyvünk arról értesít, hogy a tanítványok meghívását az *idegen* elfogadta, betért hozzájuk és velük maradt. Mikor pedig asztalhoz ültek ez az ismeretlen idegen a kenyeret vévén megáldotta és megszégvén a tanítványoknak adta. És ime! az aggódó félelem egyszerre véget ér. A tanítványok szeméi hirtelen megnyílnak és megismerik a Mestert! Szíveikben új remény és új erő fakad. A halál az élet fölött nem vehet diadalmat!

Oh ezek az Emmausi tanítványok szerették a Mestert és hittek ő benne. A keresztnak halála egy pillanatra homályba borította az életet, de a hit áttört a kétségbeesés sötét éjjelét és a Golgotha a halál fölött diadalmat nyert élet megdicsőülésének fényében ragyog.

Kérdem tőletek: Ti is szeretitek-e a Krisztust? Ti is hisztek-e ő benne? Akkor ne féljétek, sőt bizzatok. Mert ő itt van köztetek, keresztyéket és beszélni akar veletek. Ez a világ hiába akarja megfeszíteni: *Ő örökre él!* Hiába szórja feléje a gunynak nyilait: *az ő dicsőségének napja soha le nem áldozik.* Ha az erkölcsi élet világában hitetlenség és babona, önző erőszak és bűnnek szolgasága akarja felütni a sötétség sátorát: kérjétek őt, miként az aggódó tanítványok tevék, és *Ő veletek marad.* Elüzi az éjszaka rémeit; az *élet napja új fényben ragyog* és sugaraiból számotokra *Ő az örökéletnek koszoruját fonja meg.*

Amen.

Dr. Bartók György.

Sylvester Domokos és Molnár Albert emlékezete.

(Folytatás és vége.)

A kathedra volt az ő igazi otthonuk. Korábban „az igehirdetés nagymesterei”-nek neveztem őket s azt hiszem méltán, mert legnagyobbak, mint egyházi szónokok voltak. — Jellemüknek és egyéniségüknek megfelelően elütő karakterrel ugyan, de egyformán nagyok s egyik mint másik Mester a maga nemében. Sylvester az elbájoló természetes egyszerűségben, Molnár a magával ragadó, bámulatba ejtő fenségben.

Sylvester predikációiban a keresztyén vallás a synoptikus evangéliumok nyelvén szól és köntösében jelenik meg, Molnárnál a János evangéliuma fenségében. — Sylvester mindent szemléltet, hasonlatok, képek, parabolák egymást követik nála a tárgyalt igazságok érzékeltetésére; Molnár lehetőleg mindent elvontta tesz, filozofiai elmélyedés útján eszmei magaslatra emel. Komoly előkészülettel dolgozik mind a kettő. Hallgatóit egyik sem untatja azzal — mint a közönséges predikátorok, — hogy műhelyük előkészítési munkáját tálalják fel; azt adják, a mi már kész, a bevégzett egészet, a melyben minden résznek, minden mondatnak meg van a maga feladata, jelentősége, s a szónok tudja, mit akar vele elérni — s el is éri. A tárgyhoz alkalmazkodik a nyelv. Sylvesternél szépen folyó, zengzetes, festői, — Molnárnál ünnepi, pathetikus, drámailag erős, vagy rapszodikus szakgatott; mindkettőnél numerikus, a legmagasabb költészeté prózában, mely semmi változtatást meg nem tűr.

Ezekhez simul az előadás. Így együtt tökéletes az egész. Sylvestert csak az utóbbi hat év óta hallottam predikálni. Imái a gyermekies megalázkodás, a legodaadóbb bizalom hangján oly egyszerűen és akkora bensőséggel szóltak, bajaink, gyötrődéseink, aggodalmaink és reményeink úgy szóltak meg ajkain, hogy lehetetlen volt vele nem imádkozni s főleg alkalmi és temetési imádságai mélyen megindítottak, az utóbbiak mindig kibékítettek, megnyugtattak. A szónok mintha mindent épen neked mondana személy szerint, oly bizalmas, oly barátságos, oly atyai a hangja, az arcza, a szeme járása. Ajkán mindig ott a jóakaratu mosoly, az atyai szeretet bizalma, barátsága; szeme hol fedd, hol megszegeyent, hol biztat. Tüzes villáma soha sincs, inkább szomorkodik, ha dorgálni kell, de mindjárt kiengesztelődik, ha ígéretedet vette a jóra s biztat, hogy előre csak, ne félj, nem olyan nehéz jónak lenni — az Istennel, az Isten által. E biztatás, e remény ébresztése s ez által az akarat munkára indítása a folytonos javulásra, nemesedésre, tökéletesedésre: ez volt predikációinak általános hatása.

Molnárt először a dr. Kovács Ödön 25 éves tanári jubileumán hallottam predikálni. Annak már 9 éve, de most is fülemben cseng a tanító életének megdicsőüléséről szóló himnusz. A költészet minden bájával ékeskedő volt e beszéd, mely a szellemi vetésről és aratásról szólt. Azóta több mint 20-szor hallhattam, de minden beszédében ugyanazon bölcsészeti mélység, vallásos áhitat és szárnyaló elragadtatás. Soha sem predikálta a törvény szigorát, hanem az evangélium kies mezőin legeltetett, hűs forrásánál itatott. Ellenszenvvel viseltetett az olyan predikációmodor ellen, mely az ember bűnösségét oly tulzott színekkel festi, mintha az Isten képéből való minden vonás letörültetett volna róla, mely, megutáltatja az emberrel önmagát. Voltak ugyan s sokszor megrázó színei a bűn és következményei rajzolásához is, de mint a festőnek csak arra valók, hogy a keresztyén élet napsütötte tetői annál aranyosabbaknak, kívánatosabbaknak tűnjenek fel az ellentétben. Mily felségesen tudta festeni a ker. élet méltóságát, gyönyörűségét, az isteniak megdicsőült életét már e földön. Előtte a vallás igazán nem ábránd, nemcsak tulvilági vágyakozás, de már a földi életnek is megszentelő hatalma volt. S hogy tudott lelkesedni érte! És mennyire lelkesíteni iránta!! — Könnyen férközött szívünkhöz s ha egyszer szárnyaira vett csak úgy ragadott a harmadik, a hetedik évig. Valósággal látta, gyönyörködött benne és élvezte a menyeknek országát. A helyzetnek, a viszonyoknak, a dolgoknak egy pár szóval való márkáns rajza vagy magyarázata után már szárnyalt velünk; szemei a végtelenbe néztek, ujjai komoly

méltósággal mutatták s arcza, hangja átváltozott láttára a mennyei jeleneteknek, melyeket festett. — Oda vitt a jó Isten trónusához; nem, — atyai keblére fektetett s mikor az emberi nyelv már nem volt képes többet mondani, a gyönyörtől csordulásig telt szív egy pár szóból álló fohással szenderült el az atyai karokban. Ki őt predikálni halotta, nem feledte el soha. Ah, azok a gyönyörűségei az Isten országának, melyeket ő tolmácsolt, mutatott meg, azok valóban elragadóak voltak s mi éreztük, hogy méltó egy egész élet küzdelmére, áldozatára azokat a magaslatokat bár csak megközelíthetni is. Ő mindig büszkékké tett mennyei hivatásunkra s ezzel aczélozta törekvésünk erejét.

Az egyházi szónoknál nem volt kisebb benne a theologus és professor, sőt azt mondom: azért volt oly nagy szónok és kiváló professor, mert nagy theologus volt. Meggyőződésem az, hogy egy teljesen kiforrott egységes élet- és világnézet nélkül, részlettudásainak minden gazdasága mellett sem lehet senki jó nevelő s így jó professor. Ez pedig csak theisztikus modern protestáns keresztyén alapon lehet egységes. Molnár Albert ezt bírta teljes mértékben. — A természeti világ rendjének, az erkölcsi világ és Isten országa oekonomiájának, vagy az üdv-, a hitéletnek egyetlen problémája sem volt, a mely ebben az ő világnézetében kielégítő megoldást nem nyert volna. Hogy e megoldások nagyban különböztek a hagyományos theologia elméleteitől...?! De hiszen ép' ennek köszönhetette, hogy a vallással hozzá tudott férközni a legmodernebb ember és a legnagyobb tudós lelkéhez is. Szónoki sikerei is csak innen lesznek megérthetők. De innen ritka nagy sikere, mint theol. tanárnak is. A gyakorlati theologia tanszékét töltötte be, a melyet némelyek a legkönnyebben, én a magam részéről a legnehezebben betölthetőnek állítok. Könnyű, ha külsőségeken épül fel, ha casuistikává lesz, a legnehezebb, ha tudományos mélységeken, vagy elveken építi fel a gyakorlati munkálkodás irányát, mikéntjét. A gyakorlati theologia a theol. tudományok virága, ebből érik az egyház, az Isten-országa építésének gyümölcse. A jó gyakorlati theol. tanárának exegetának, historikusnak, dogmatikusnak és etikusnak kell lennie s ezeken felül bölcsésznek, nagy pedagógusnak, aesthetikusnak élő hittel tele léleknek és Istentől ihletett szónoknak.

Molnár mindez volt és pedig nem közönséges mértékben. — Az ő kezében, az ő tárgyalása alatt a legkisebb és legjelentéktelenebbnek látszó kérdés is nagy jelentőségűvé vált, mert mindig a nagy elvi kérdésekkel való kapcsolatában mutatta fel, azokhoz való viszonyában ítélte meg. — Így mélyítette ő a casuistikus felületességet tanítványainál. A laikus előtt ez fontoskodásnak tünt fel, de az igazi tudóst ebben ismerte fel a hozzáértő. — E jellemvonását Molnár Albertnek nem tudom elég dicsérettel említeni és hangsúlyozni, főleg korunkban, a hol egyfelől a theologiai tudományos mélység — pedig bizony minálunk eddig is kevés volt belőle — kezd sajnálatos felületességnek helyet adni s az egyházépítés és nagy reform-törekvések is mindjobban az elvtelen kapkodás jellegét árulják el. Azért kell újra rámutatnom a Molnár Albert példájában arra s különösen: theologus ifjú-águnk figyelmét felhívnom arra, hogy senki sem lehet nagy pap és eredményes lelképásztor a nélkül, hogy nagy theologus ne legyen.

Hogy theologiai tudása mennyire a gyakorlati egyház- és hitépítés szolgálatában állt: arról felesleges bővebben szólnom. Lesz talán, ki megírja majd hazai ref. egyházunk e korbéli történetét; abban Molnárnak és törekvéseinek előkelő hely kell, hogy jusson. Én most csak a tényre mutatok rá: Értekezletünkre s annak munkaprogramjára, mely az ő

egyházépítési elvei alapján szervezkedett és állapított meg.

Mennyire nőttünk fel hozzá, azt az fogja majd megmutatni, hogy mennyire leszünk képesek céljait megvalósítani. Egy bizonyos s ez az, hogy a múlt és történeti szerves fejlődés jogosultságának oly mértékű elismerésén és felhasználásán alapszik, a mely egyedül fogja biztosítani, hogy a reformok új, forrásban levő bora szét ne vesse a szervezett egyház kereteinek régi tömlőjét. S ez nem kicsi dolog!

*

És ezzel végzem is. Azt mondtam, hogy Sylvester és Molnár alakjai legalkalmasabbak arra, hogy egyházunk utolsó 30 éves korszakát papságunk tükrében szemlélhessük. E korszaknak első felét — azt, hogy honnan jövünk? — inkább Sylvester; második felét pedig — azt, hogy merre tartunk? — inkább Molnár mutatja. — Nős, honnan jövünk?! Jövünk egy korszakból, a *vulgáris racionálizmus* azon sekélyes vizeiről, honnan a Sylvester hajója is elindult, hol sem a vallás igazi jelentősége és értéke — különösen az egyéni életre — kellőleg fel- és elismerve nem volt, hol ennél fogva a vallástudomány is ellentétes elemekből összetákolts siralmas quodlibet alakjában hívta ki a jelesebb elmék szánakozó mosolyát, vagy a feltámadás reménye nélkül sorvadó iránti részvétet, a hol legiennebb egyházunk, mint nemzeti, faji és alkotmányos életünk egyik véd-bástyája élvezett tekintélyt és tiszteletet. Onnan jövünk egy minden tiszteletre érdemes nemzedék derekas munkája árán és segítségével, keresztül azokon a mélyebb vizeken, hol a vallás a szabadelvű evangéliumi protestáns keresztyénség lényegének és értékének felismerése által újra nemes szívek kincse, törekvése, nagy elmék tanulmányainak méltó s büszke tárgya lett; onnan jöve keresztül e frissebb, üde hullámokon haladunk arra felé, a hol a diadalom int, mikor az evangéliumi tiszta vallásosságot öntudatos birtokává tesszük minden egyes embernek, a hol az egyéni vallásosság által új életerőt adunk a fáradt, a csüggedt embernek, mennyei célú tűzünk a kétségek hajjain hányatottaknak s ezek által egyéneiben fogjuk orvosolni ennek a beteg, sorvadó társadalomnak, hazánknak és nemzetünk halálos nyavalyáját, hol hit, tudás, erkölcs s az emberiség minden ideális java békében összelelkezik s lesz egy szent hallélujává az élő Istennek dicsőségére és üdve, boldogsága és boldogulása feltételévé és kezessévé az emberiségnek.

Haza felé — Isten országa felé tartunk anyaszentegyházunk hajójával s habár a vizek, mint a tengerbe ömlő folyamok hullámai, még sokáig megtartják különös karakterüket s egyikünk csolnaka ennek, a másiké annak erejével halad: végre mégis mindnyájan egy hajóhoz tartozunk, egy haza felé törekszünk s testvéri kézzel kell egymást segitenünk azoknak nyomdokain, bármerről jöttek is, de a Fővezér nyomában haladtak.

Ha az erősebbek kezéből kihullt a zászló, vegyük fel mi, a gyengébbek s a pihenni térteknek megadván az elismerést — küzdjünk tovább... tovább... a diadalomig!

Nagy Károly.

ISKOLA.

Internátus és konviktus a zilahi ev. református Wesselényi-kollégiumban.

A Wesselényi-kollégium ujonan és korszerűen rendezendő internátusa és konviktusa a folyó évi szept. havában nyílik meg. A jövő 1903/4. iskolai évre egyelőre 100, esetleg 120 tanulót veszünk fel. A kik az internátusba felvétetnek, azok, ha csak az ellenkezőre fontos ok nincsen, a konviktusnak is kötelezett tagjai. — Az interná-

tusba és konviktusba való felvételért írásban kell folyamodni az igazgatósághoz *augusztus hó 15-éig*. Később folyamodók kérvényei csak abban az esetben vétetnek figyelembe, ha az addig jelenkezőkkel az összes helyek be nem telnek.

Díjak a konviktusban: egész díj, 180 korona, 10 kisebb kedvezményes hely díja egyenként 120 korona, 10 nagyobb kedvezményes helyé 60 korona egy egész iskolai évre, melyért a tanulók a közbeeső szünidők kivételével naponként reggelit, ebédet és vacsorát kapnak. — A konviktus minden tagja fizet az evőeszközök használatáért egy évre 4 koronát.

Ingyenes helyre ez idő szerint ujonan belépő tanulók nem számíthatnak. Azok, a kik tavaly akár a millenárius alapítványból, akár az iskolai alapokból élmezési segélyben részesültek, a mennyiben *jó* magaviseletük és legalább általános *jó* előmenetelük, folyamodványukat szintén a kitűzött határidőig adják be a kollégium igazgatójához.

Kiseb vagy nagyobb kedvezményes helyeket szintén csak *jó* magaviseletű és *jó* előmenetelű tanulók nyerhetnek el.

Azok a vidéki tanulók, a kik „Rédiger Eszter,” vagy „Balogh Pál”-féle ösztöndíjat nyernek, az internátusnak és konviktusnak kötelezett tagjai s a mennyiben emez ösztöndíjuk nem lenne elég konviktusi és internátusi díjaik fedezésére, a különbözetet fizetni tartoznak.

Az internátusban, hol a felügyeletet két tanár gyakorolja, a fölveendő tanulók lakást, fűtést, világítást kapnak. — Díjak egész évre 46 korona, illetőleg 36 korona; amazért felső, emezért alsó (karikás) ágyat kap a tanuló. E díjakért a tanuló orvosi gondozásban is részesül, de a gyógyszerék árát a szülő fizetni tartozik; súlyos vagy ragályos betegség esetén azonban az internátusból a szülők költségén a kórházba vagy haza szállíttatnak.

Itt is van 18 ingyenes hely, a melyekre *jó* magaviseletű és legalább *jó* előmenetelű tanulók folyamodhatnak, 6 koronát azonban ezek is tartoznak fizetni. — A konviktusi és internátusi kedvezmény nem okvetlenül kapcsolatos.

Minden internátusi tagnak kell hoznia egy (180 cm. hosszú és 80 cm. széles) szalmazsákot, egy párnát, egy paplant, legalább két rendbeli ágyluzatot, 4 inget 4 lábravalót, 2 törülközőt, 2 hálóinget, 4 pár harisnyát vagy kapezát. Ágytakarót, széket, szekrényt s mosdótálat az intézet ad.

A díjak fele a beiratáskor, egynegyede a karácsonyi, egynegyede a husvétii szünidő utáni első napon előre fizetendő.

Részletesebb ismertetés lesz a nemsokára megjelenő Értesítőben.

A vizsgálatokra, egyéb segélyekre és beiratásokra vonatkozó tudósításokat e lapok következő számában közlöm.

Kincs Gyula, igazgató.

Általános tudnivalók a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-Kollégiumban a tanulók felvételére és beiratkozására nézve, a jövő 1903—904. isk. évre.

1. A tanulók szabályszerű felvétele és beiratása szept. hó 1—5 napjain délelőtt 3 órától 12 óráig történik, de — minthogy az internátusban és konviktusban csak 224 növendék helyezhető el — a felvételt lehetőleg tanév végével legkésőbb aug. 1-g az Ertesítő benyújtása mellett írásban, vagy szóban mindenkinek kérnie kell az igazgatóságnál.

Az iskolai év ünnepélyes megnyitása szept. 6-án d. e. 10 órakor leend.

2. *Felvétel a gimnáziumba.* Egy osztályba a törvény értelmében 60 tanulónál több nem vehető fel. Tapasztalat szerint az alsóbb osztályokba, különösen pedig az *első osztályba* szoktak a növendékek nagyobb számban jelentkezni. Mint-hogy párhuzamos osztályokat nem állíthatunk fel, s így az összes jelentkezők felvétele a törvényesen megszabott legmagasabb létszám (60), esetleg egyik, vagy másik terem kicsinyisége miatt lehetetlenné válhatik, figyelmeztetjük az érdekelteket, hogy a felvételért jó előre, legkésőbb aug. 1-ig folyamodjanak.

Bejelentéseket írásban vagy szóban a kollégium igazgatóság fogad el.

(Nb. Egyebekre nézve bővebb tájékoztatást lapunk jövő száma nyújt. Szerk.)

Templomszentelés.

A kükküllői egyházmegye egyik kis — összesen 324 ref. lelket számláló — községében: Magyar-Dellőn folyt le folyó hó 12-én igen szép rendben és ékesen a templomszentelési ünnepély. — A csaknem kizárólag ref. hivekből álló kis község — összes lakóinak száma 343 — erejét messze túlhaladó áldozatkészséggel, vas-zorgalommal, fáradságot nem ismerő erőfeszítéssel, a régi sövényből font temploma helyett, egy az újabb kor igényeinek megfelelő, szilárd anyagból (kő, téglá, cserép) készült új templomot emelt és teljesen berendezte. — A templomépítés idejére esik az ugyancsak nagy költséggel járó tagosítás keresztültivitele is, a mi azonban nem lankasztotta a hívőknek sem buzgóságát, sem áldozatkészségét.

Az önérzet, a büszkeség és egyuttal a bizalom sugalta követeléssel állottak elé a vezérőknél, a szeretve tisztelt lelkészöknél, hogyha ők — bár külsegítséggel és mások áldozatkészségével gyámolítva is — egy 20,000 koronás templomot építtettek: annak csak az lehet méltó befejezése, csak az a szentelés felelhet meg az ők áldozatkészségöknek: a melyet az erdélyi részünk egyházi feje, maga a Püspök ur óméltósága végez. Tisztelik ők papjokat, meghajolnak és elismeréssel adóznak az eperesöknek s más tudós papoknak, de nekik püspöki elismerés, püspöki biztatás és püspöki áldás kell. Ezen kívánság előtt hajlott meg a Püspök ur óméltósága, midőn folyó hó 12-én reggel elindult Nagy Károly theol. tanár kíséretében Kolozsvárról a magyar-dellői templom felszentelésére.

A kükküllői egyházmegyének az utvonalba eső községei, illetve ezeknek ref. lakói nemzeti zászlók alatt vonultak ki az állomásra, a hol 1—2 perczig tartó megállás alkalmával lelkes éljenzéssel üdvözölték a szeretett Főpásztort, ki mindenütt leszállva a kocsiból, megköszönte a szeretetnek eme nyilvánítását és többekkel kezet fogott. „En kezet fogtam a Püspökkel.“ „En is kezet fogtam,“ azt modotta mindeniknek büszkeséget, megelégedést és boldogságot sugárzó arca. „En láttam,“ „én is láttam a Püspök urat“ mondotta a nagy tömeg felindult arca — „nem ok nélkül fáradtunk ki.“ Mily kevés teszi boldoggá és megelégedetté az egyszerű embereket! — Miért nincs ilyenkor a Püspök urnak tiz keze, hogy kezet foghatott volna mindegyikkel! Lám a kath. püspök bérma utjában mindenütt napokat tölt, csókolhatják kezeit a buzgó hivek. Neki vannak kanonokai, de a ref. püspök minden egy maga még közönséges fungus papja is Kolozsvárnak. A megholt pápának pedig a rácson kinyujtott lábán a papucsot csókolják a nagy urak is.

A végállomásnál Kerelő-Szent-Pálon Nagy Domokos kükküllői esperes üdvözölte a papság élén. — Míg a nagy tömeg a kompon átkelt a dellői oldalra, mely kissé hosszasan tartott, mivel a Maros meg volt dagadva, a szeretett főpásztort kíséretével gróf Haller György óméltósága látta szívesen villásreggelire.

A dellői oldalon a két diadalkapunál, a határszéli Kovács József járási szolgabíró, a község részéről Bitai Albert körjegyző és a papi lakáson Szabó Ferencz lelkész üdvözölte a Püspök urat.

Az istentisztelet megkezdése előtt a templomajtonál egy kis iskolás-leányka és egy ifju legény üdvözölték a Püspök urat. Mire kinyílt az ajtó és ott volt a csinosan, izlésesen berendezett új templom, teljesen üresen. — Egy pár percz alatt oly zsufolásig megtelt, hogy alig maradt az úrasztala körül egy szűk kis kör.

Először Nagy Domokos esperes szívből jövő s szívhez szóló imája emelkedik és emeli a mi lelkünket is a magasba az Ur trónjához. Majd Nagy Károly theol. tanár tartja meg tartalmas és magvas beszédét a I. Kir. XIX. 7. v. alapján. Felavató beszédében a lelkeket meggyőzve bizonyítja be, hogy mint hajdan Ilyés prófétának, ugy a gyülekezetnek is szól az angyal: „Kelj fel, egyél, mert erőd felett való utad van.“ A templom felépítése után nem az aluvás, a nyugalom következik, hanem az emberi erő felett való ut a lelki élet felépítése, mely az Istenhez vezet. Ez uton nem szabad csüggedni még akkor se, ha mindenik ember egymagára is marad, mint hajdon Ilyés Izraelben. Ily erő feletti munkát vár és követel az egyház, a haza és nemzet. Ilyés engedelmeskedett az angyali szózatnak, az ott levő pogácsából és vízből meritett erőt, hogy az Isten hegyéig eljusson, nekünk is meg van

terítve a Jézus Krisztus asztala, melyről a ki eszik, erőt nyer az erején felüli ut megejtéséhez.

Majd a méltóságos Püspök ur magas szárnyalásu, de a hit ihletétől áthatott buzgó imája ejti rabul az áhítatos szíveket és viszi magával a Mindenhatóhoz, kitől áldást, szentlelket és megszentelést kért az új hajlékra és a gyülekezetre. E főpásztori megszentelő ima után a m.-bogáti lelkész Pásztóhy Dénes osztott urvacsorát Hegyi Sándor bonyhai lelkész segédletével. Legvégül következt a templom építésének története, melyet a helybeli lelkész olvasott fel. És ennek rövid imája zárta be a beszédeket. Kijövetkor az egész gyülekezet fennállva énekelte el az „Isten áld meg a magyart.“

Templomozás után a papság és a vendégek egy része Kerelő-Szent-Pálra tért vissza, a hol gróf Haller György óméltóságánál gazdagon terített asztal várakozott a meghívottakra. A késő délutáni órákban eltávozva, kiki övéi és hivatása körébe tért.

Cs. Zs.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen ily czímen tegyék meg: „Ellenzék-nyomda“ (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám). Távol létünkben is, de mindenkor ez a legczélszerűbb ut és mód, mert a lappéldányok raktára ott van.

Lelkésztársainknak szíves figyelmébe ajánljuk a lapunk 29-ik számában megjelent 2987/1903. sz. igazgatótanácsai körlevél alapján *kollégiumaink rászéről a jövő iskolai évre vonatkozó felvételi- és beiratkozási dátumokat és feltételeket*, hogy érdekelt hiveiket e tekintetben kellő tanácsokkal és utasítással láthassák el. — Igyekezzenek ref. hiveink gyermekeit, a mennyire lehet, saját kollégiumaink felé terelni, hol vallásos nevelésükre nagyobb gond fordítatik, mint egyebütt, főleg más felekezeti iskolákban. A kitünő és mégis felette olcsó internátusok kollégiumaink mellett, az utazás könnyüségé és olcsósága ma már lehetővé teszi, hogy távolabbi helyekről is a ref. növendékek ref. kollégiumainkba seregjenek össze. — Kollégiumainkban a múlt évben is átlag a tanulók egyharmad része nem ref. vallásu volt. — Ha e felekezeti arányszám a mi javunkra változik, a minek utját egyengeti az 1902. évi egyh. ker. közgyűlés 74-ik jksz. 2. p. határozata, ez csak előnyére válik ugy kollégiumainknak, mint ifjuságunk nevelésének. Különösen nagy a más felekezeti tanulók arányszáma a szászvárosi és zilahi kollégiumoknál, a melyekre tehát különösen felhívjuk a figyelmet. Reméljük, hogy ez évben nem igen lesz ref. növendékünk, ki hely hiánya miatt egyik vagy másik kollégiumunkba be ne juthatna.

XIII. Leó pápa, a róm. kath. egyház feje folyó hó 20-án d. u. 4 órakor 93 éves korában meghalt. Hetek óta tartó szenvedéseit az agg embernek mi is részvéttel néztük s most, hogy nagy szenvedéseitől megváltotta a halál, kívánunk testének csendes nyugalmat s lelkének Istentől azt a kegyelmet, hogy az örök igazság ismeretére elvezéreltessék. — 25 éves pápasága nevezetes korszak egyháza történetében. A pápás reakció, a klerikális ultramontanizmus felvirágzása világszerte az ő nevéhez fűződik. Egyháza hajójának kormányzásában kezét láthatatlanul a jezsuiták vezették s e tekintetben nem lesz változás az új pápa alatt sem, mert a róm. kath. egyháznak ma már a jezsuiták az urai.

Apponyi Albert gróf nem tagadja meg magát a képviselőház elnöki székében sem. A pápát parentálva el folyton „az egyház gyászáról“ beszélt. Es protestáns képviselő nem akadt, ki azt a „róm. katolikus egyház“-ra helyesbítette volna s hogy a sokat szenvedett ember iránt mindnyájan érezzük a részvétet, de az egyházfőben való veszteség siratását, mint *ország* tisztelettel átengedjük azon polgártársainknak és azok *egyházi* szervezetének, kik a keresztyénség általa képviselt felekezetéhez tartoznak. (De mégis! Hanem erről jövőre. Szerk.)

2836—1903. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik kollegium méltóságos t. előjáróságának

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. é. 43381. szám alatt kiadta s megküldötte a gymnasiumi új tantervhez készített utasítást, melyre azzal hívjuk fel a méltóságos t. előjáróság figyelmét, hogy az utasítás alapelvei az államilag segélyezett gymnasiumokra kötelezők és mindenik gymnasiumnál irányadóul szolgálhatnak.

Felhívjuk a méltóságos t. előjáróságot, hogy az új tanterv alapján most már véglegesen megállapítható, hetek szerint beosztott állandó tanmeneteket f. év szeptember hó végéig igazgatótanácsunkhoz beterjeszteni szíveskedjék.

Kolozsvárt, 1903. július hó 14-én.

Dr. Bartók,
elnök.Kádár János
tanügyi előadóh.

Szám: 3181—1903.

PÁLYÁZAT.

rendes tanári állásra.

A szászvárosi ev. ref. Kuun-kollegium államilag segélyezett főgymnasiumánál pályázat hirdetik egy r. tanári székre, melynek tárgya a magyar és német nyelv és irodalom és a melyet a f. évi novemberi egyházkerületi közgyűlés választás által fog betölteni. Folyamodhatnak a magyar és német nyelv és irodalomból középiskolai tanári oklevéllel bíró pályázók.

A tanszék javadalma évi 2400 korona fizetés havi előleges részletekben és szállás természetben, vagy 600 kor. lakásbér évnegyedes előleges részletekben, továbbá öt izben 200—200 korona ötödéves korpótlék és idősbégi sorrendben való előléptetés a 2600, 2800, 3200 és 3600 koronás fizetési fokozatokba.

Az ötödéves korpótlék megállapításánál a hazai más középiskoláknál rendes tanári minőségben eltöltött szolgálati évek 10 év keretén belül beszámíthatnak.

Megválasztottnak 3-ik rendes tanári szolgálati év betöltéséig a 2400 koronás fizetési fokozatban kell maradnia. A megválasztott rendes tanár a nem állami tanárok nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagja.

A tanszék, amennyiben arra más pályázó választatnék meg, mint a ki e tanszéket akkor, mint helyettes betölteni fogja, 1904. szept. 1-én foglalandó el.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat, katonakötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányokkal felszerelt s a kollegiumi előjárósághoz címzett folyamodványaikat a kollegium igazgatóságához 1903. szept. 10-ig nyújtják be.

Kelt az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától. Kolozsvárt, 1903. év július hó 20.

Dr. Bartók,
elnök.Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZAT.

amerikai magyar ref. lelkészi állásokra.

Rev. Dr. T. J. Barkley, az egyesült államokbeli ref. egyház belmissziói bizottságának a titkára, ezen bizottság július első napjain tartott gyűlésének határozatából megbizta és fölhatalmazta alólírottat, hogy az üresedésben levő phoenixvillei, Pa- és perthamboy, N. J., magyar ref. lelkészi állásokat magyarországi ref. lelkészekkel a lehető legrovidebb idő alatt betöltse. Ezen megbízás és fölhatalmazás következtében a nevezett lelkészi állásokra ezennel pályázatot hirdetek.

1. Phoenixville város Pennsylvania államban, Philadelphia közelében. Jövedelem: készpénzfizetés évente 840 dollár és lakás; ezenkívül stóla (keresztelés 2 dollár, esketés 5 dollár, temetés 5 dollár) és az anyaszentegyházhoz tartozó nagy kiterjedésű missziói kör területén, istentiszteletek tartása alkalmával befolyó perselypénz. Összes jövedelem 1200—1300 dollárral van értékelve.

2. Perth Amboy város New-Jersey államban, New-York közelében. Jövedelem: készpénzben évente 600 dollár, ezenkívül stóla (fenti díjazás szerint) és az ezen kör-

lelkészséghez tartozó 7 (hét) társegyház gondozásáért külön megállapított havi fizetés. Összes jövedelem 1300—1400 dollárra van értékelve.

3. Teendők: a rendes lelkészi teendők végzése.

4. Egy dollár öt koronának felel meg.

5. A megválasztott lelkészek mindegyikének, ha nőlen, 100—100 dollár, ha pedig családosa, 150—150 dollár utiköltséget küldök.

6. Pályázati kérvények keresztlevél és szolgálati bizonyítványok másolatával e címre küldendők: Rev. Z. Kuthy, 121 Seventh St., New-York, U. S. A.

7. A megválasztandó lelkészeknek a szept. 29-én Hamburgból induló Deutschland nevű hajóval kell jöniök; e hajón jönnek Kuthy Elemér derecskei (Biharm.) s lelkész és Nánássy Lajos s. lelkész (jelenleg baselli theológus) urak is itteni lelkészi állásuk elfoglalására.

New-York, 1903. július 7.

Kuthy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.

104—1903. sz.

PÁLYÁZAT PÉNZTÁRNOKI ÁLLÁSRA.

A marosvásárhelyi dr. Gecse Dániel „Emberszereteti intézet” pénztárnoki állására pályázat hirdetik a következő feltételek mellett:

1. Evi fizetés 2000 korona, előleges, 12 havi, egyenlő részletekben kifizetve.

2. Csak ev. ref. vallású nagykorúak pályázhatnak pályázó életkorát, képességét és eddigi szolgálatát tartozik okmányokkal igazolni. Ez ideig pénztár kezeléssel foglalkozók előnyben részesülnek.

3. Az állás választás utján életfogytiglan, de a m. belügyminiszter ur által jóváhagyott szabályzat 7. és 11. §-ában jelzett jogfentartás mellett az igazgatóválasztmány által fog betölteni.

4. A megválasztott és az állásában megerősített pénztáros köteles 4000 kor. óvadékot készpénzben (betéti könyvecskében) vagy értékpapirosokban 6000 koronát letenni, vagy 8000 korona becsértékű ingatlan zálogilag lekötni. Az óvadékul szolgáló értékek a pénztár ellenzáros szekrényében fognak őriztetni.

Pályázók kellően felszerelt folyamodványaikat a dr. Gecse Dániel „Emberszereteti intézet” igazgatóválasztmányához (Marosvásárhelyt. Ev. ref. kollegium.) címezve folyó évi augusztus hó 11-ig nyújtják be.

Marosvásárhelyt, 1903. július hó 15-én.

A dr. Gecse intézet
igazgató választmánya.

Sz. 896—903.

MEGHÍVÓ.

Görgényi egyházmegyei gyámintézetünk felügyelőbizottságát tisztelettel meghívom szászrégeni hivatalos helyiségünkben, jelen év aug. 13-án d. e. 9 órától kezdődő gyűlésre. Tárgyak: Folyó ügyek.

Ugyanekkor, — folytatólagosan, — 10 órakor, az egyházmegyei daloskör is választmányi ülést tart, a feloszlás előkészítése végett. Választmányi tagok: Benedek Árpád karnagy, igazgató, Felmeri Sándor s. karnagy, jegyző, Pataki Lajos pénztáros, Szabó Miklós ellenőr, Jánosi Béla, Kövendi Kálmán és Kiss József választmányi tagok. Makkai Kálmán h. karnagy.

Gernyeszeg, 1903. július 14.

Csekme Ferencz,
esperes-elnök.

Szerkesztői üzenetek.

G. L. Székelyudvarhely. Nem méltóztatott jelezni, hogy a küldött levelet a lapban kiadatni óhajtja-e? Ha igen kérem tudatni; jövő számunk hozza; ha nem, a szerkesztőség fogja tartalmát ismertetni.

N. D. Kutyalva. Iskolai értesítések, értekezletiek cikkek és a sok hivatalos és számból kiszorítottak; de legközelebb jön. Szíves elnézést kérünk.

P. K. A. Sőfalva. A mint az értekezletiek lejárnak, megkezdjük, a kányádi ügyről level megy.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

XIII. Leo.

Hogy a halál lezárta a 98 éves aggastyán szeméit, sirja fölött egyesül a világ, hívek és ellenfelek, a befejezett küzdelem s a befejezett vagy megkezdett alkotások mérlegelése közben határozatva meg az elköltözött férfiú helyét a fejlődés menetében. A sajtó első sorban a napi sajtó, a jelen történetírása, melynek csatornáján át ülepednek meg a meg nem szűnő fejlődés maradandó mozzanatai, immár a föld minden zugában minden olvasó szeméi elé segítettek kirajzolódní egy képet a pápai szék e nagy alakjának életéről és munkáiról. Mégse hisszük fölöslegesnek e történelmi jelentőségű férfiú eszményeit és céljait, abból a néző pontból itélni meg, melyet protestáns életünk s elveink egyenesen s kizárólag nyitnak meg előttünk; s nem hisszük, hogy egy férfiú működésének, mely történelmi helyzetéből fogva egy világelv megtestesítésére természetesen volt hivatva, értékelésén csorbát ejtene az ellentétes világléssel való összevetés. A római egyház történelmi kialakultságában objective adott világléssel sulya ugyan bizonyára sokat kölcsönöz a pápai szék mindenkor betöltőjének, de XIII. Leo kétségkívül fényes sikerekkel emelte széke dicsőségét s a roppant hatalom holt tömegét személyes kiválósága éltette s irányította. E sikerek megítélésében kétszeres kötelességünk az egyetemes törvény szerint a pápa sajátos felfogásába helyezkednünk; katolikus néző pontból itélnünk, hogy tisztább legyen protestáns itéletünk. Tartalmával ez emberi nagyság benne tündöklő egyetemes formáinak alig érthetünk egyet; de nemes ellenfelekhez illik az emberi nagyság elismerése s a küzdelem nemességét jelenti az ellenfél állásfoglalásának megértésén alapuló tisztelete.

XIII. Leo álláspontja a protestantizmussal szemben a végigmenő s kitartó ellenfél. Nem ütközhetünk meg a római egyház megtestesítőjének e viszonyán. A protestantizmus előtte «pestis, a legdögvészesebb eretnokség, ostoba, döllyből és istentelenségből származott rendszer» (1874-i pásztori levél a perugiai diocesisben) s felfogása élete végéig sarkköve maradt működésének. A reformáció felelős társadalmi mizériáinkért (1878. és 81-ki encyklikák); a reformáció, ez a »legörületesebb háboru, melyet az ujítók a 16. században a kath. egyház ellen szítottak); hittérítőink egyházunk munkásai »a család emberei«; kik a sötétség országának terjesztésében foglaltosak (1880. encyklika); evangéliumi prot. iskoláink felállítására »páratlan szegényfolt, mert borzalmas tévtanokkal betegítik meg az ártatlan gyermekeket«; a mint hogy a reformáció tévedése az erkölcs romlását a legmagasabb fokig juttatta s veszedelmes mérget öntött

először a német tartományokba, aztán az egész föld népessége (a híres Canisius encyklika militantis ecclesie, 1887. feleletképen a Melanchton ünnepélyre). Idézhetnénk még e megszokott nyilatkozatokból; megütközünk rajtuk alig lehet, megijedünk bizonyosan még kevésbé. De pápai működésének gyökérszállai e viszonyból táplálkoztak s a spiritaliák és temporaliák kormányzásának gyümölcsei e gyökérszállakból szívták erejüket. Mert e spiritaliák, melyre IX. Pius utódját mintha egyenesen ráutalta volna a történelmi alakulás, még XIII. Leo számára se pusztán az egyház szellemei által adott végtelen birodalom; még korántsem lemondás s gazdag s nagyfontosságú temporaliák pápai befolyásolásáról. — Mindenesetre a pápai székek is nemcsak szellemiekben, de anyagiakban is hivatása uralkodni, mert az egyház nemcsak fenkölt szellemei közösség, de egy látható társaság is. De a római egyház százados hagyományát, e temporaliák abszolút alávetését, nem a szellemnek, de a római egyháznak, Leo épen olyan kevésbé hanyagolta el, mint akármelyik elődje a pápa-királyok közül. Nagy ideálja, szeretik mondani, az volt, hogy szüntesse meg a schismát, édesgesse vissza a protestáns Európát a római egyházba. E politikai eszmény azonban, a prot.-mushoz való viszonyát ismerve, különös mód-szert kényszerített reá. Ez az eszmény nem is az egy akoi, egy pásztor emelkedett eszménye; ez egy politikai ideál, melynek megközelítésére csak egy ut állt nyitva, mely bár a politikai életben csaknem a tisztességes eszköz jogosultságát élvezi, tisztességhez mégsem juttathatja alkalmazóit, mert legszelidebb neve — kétszinűség. Ime, a pápa, kinek a protestantizmus pestis, a békesség olajágával nyújtotta békülékeny jobbát a prot. német császárnak, midőn megválasztatását tudatta vele: egészen találó nyitány ez elé az oportunos politika elé, melynek lelkiismeretét alig bánthatja a tartalékban lappangó hátsó gondolat. — A Bismark megindította kulturharczot jelentéktelen áldozatok odaengedésével lecsillapítani, de az egyház igényeit oly magasra helyezni, hogy elérésüket meg se kísérelje az ellenfél: mindenesetre finom diplomatikus győzelem; hiszen Spanyolország és a német birodalom közt a Karolina-szigetek fölött felmerült villongást elintéző békebiróságban is »a fejedelmek és királyok atyjának« s »a földkerekség uralkodójának« nevezhette magát. Bismark kora legkiválóbb diplomatájának nevezte Leót, valóban a német protestantizmus erősségén is nem egy rést kezdhetett ez a politika.

E diplomáciai győzelmekben más prot. és kath. államokkal szemben való magatartása is osztozott, mindazáltal távol a nagy gondolat akármilyen kicsiny

s távoli elérésétől. Ausztriát a szláv püspökökhöz intézett breve (1901.) se tudta annyira megerősíteni, hogy az elszakadás folyamatát bár megakadályozza; s tán magyar püspökeinkben is kelthetett az 1886-i encyklika s a pápa egész politikája olyan meggyőződést, hogy a vallási egység s hazaszeretetre buzdító igék csak a hadsereg, budget s diplomácia nélküli világuralom »magasabb« gondolatából nyerik értelmük rejtett igazságát. Belgium meg is szüntette (1880.) a vatikánvaló diplomáciai összeköttetését, mikor a pápává lett nunciusz politikáját igazi opportunitása színében láthatta; Franciaországnak az egyház legidősebb leányának — elhisszük — »különös« viselkedése fölött, mindvégig fájdalmas panaszkokban kellett csodálkozását kifejezni Leonak. — Az anglikán egyház egy részének forró sóvárgását Róma felé csak egy rossz időben alkalmazott lehűtés ellensúlyozhatta: az anglikán püspökök felszentelésének merev el nem ismerése. Olaszországban magában, mintha a közvetlen uralma alatt álló erőben jobban biznék Leo, mint sem egy közvetlen ellenség erejétől tarthatna, a nemzeti királysággal szemben, úgy látszik, hagyomány-szerűen elfoglalt intranzigens álláspontja, mely annyira kiélesedett, hogy hiveit a politikai választásoktól is eltiltotta, az egyház a pápaság súlyának talán legérezhetőbb csökkenését okozta.

E taktika, mely az őszinteséget fokokkal nézi a cél szerint, bizonyára a Leónál kisebb koncepciókban se vezet sikerre; de a római egyház politikájában, akármely pontról mozgassa valami vezető erő, bizonyára az az egyetlen mód, míg a Vatikán foglyai az egész világot óhajtják börtönüknek. — E nagyszerű méreteken jelentkezik, mondják, Leo elméleti nagysága. Egy világelv mindenestre kényszerít meglátni a nagy perspektívákat; de e perspektívákat a hagyomány készen, nyitva adja a tiarával s csak tágitásukat követeli viselőjétől, a meddig csak lehet. E nyomasztó uralmában a római egyház világévének, hol szabadabb gondolkodás legkisebbet és legnagyobbat egyaránt áldozatnak lát, azt hisszük, az egyéni nagyság csak egy résen jelentkezhetik: mint próbálja megvalósítani a meggyőződéssé vált lehetetlenséget, melyet ellenállhatatlanul *kell* megvalósítani próbálni, míg nem akar meghasonlani magával. Leo a kath. egyház egyetemes elvét, az egyház üdvözítő uralmát, reformátor-pápa elődeihez hasonló módon egy, úgy mondhatjuk, belülről kiinduló folyamattal óhajtott erősíteni, tán általános diadalra juttatni. Ez bizonyosan nem egy ember munkája; egy emberöltő se; ez egy program; az egyetlen lehető programja Rómának is. Valóban, Leo diplomáciai győzelmeinél 25 éves pápasága belső erősítései maradandóbb győzelmek. Azok, igaz, biztosították sok helyütt a továbbélést, ezek még több helyütt megújították az életerőt. Iskolák, tudományos társulatok, munkásabb egyház társadalmi tevékenység, új törekvések, miknek összefoglaló neve az elképzelhetetlen »reform-katholicizmus«, XIII. Leo pápaságának látható eredményei. Diplomáciai helyzetét erejével egyenlő coefficiensek sokszor más eredő irányába terelték, mint amilyenbe akármilyen erős kitartása erőltette; ebben a belsőbb, szellemibb sphaerában szellemének kizárólagos volt uralma. Kétségkívül az emberi nagyság meghatározói, nemes erények, miket élet és gondolkodás alakítanak ki s erőteljes képességek, miket a gondviselés ingyen jókedvűből teremt, e finom emelkedett szellemben örömeztőbb merültek el ebben az intenzív munkában, melyben kedély és tudomány s művészet szeretete a vezető sugár. Fájdalom, az általános emberi nagyság e kereteit méltatlan tartalommal tölti meg éppen az az elv, melynek szolgálatára szentelve volt. A nemzetállam eszményei eléggé megdönthetetlen bástya egy világuralom, éppen a római egyház világuralmi törekvései ellen; de összemérhetlenül szilárdabb ellentállás Róma

spiritualis uralmi törekvéseinek a szellem szabadságának öntudatos megragadása, gyökere annak a politikai ideálnak is, éltetője az erkölcsnek, mely az evangéliumból kél ki, társadalomnak, tudománynak is; s alig lehet megindulás nélkül szemlélni e »lumen de evelo« fényének megtörését Róma középkori levegőjében. Avagy mit mondjunk a tudományos buvázkodást előmozdítani kész rendelkezésekről, mikor a csillagászat s physika törvényeit, miket e világ terhének irt elé a teremtő, a pápai székéből elhangzó rendelet külön kezelte s külön az Aquinói Tamás rendszerét, hogy igaz legyen a tudomány s igaz a lourdesi csoda is? Vagy a hazaszeretetre intő nemes exhortatiokról, mik egy lapra vannak írva az üdvözítő egyházhoz való ragaszkodás parancsaival? Egy csodás, de világát mult szellem minden érdekese, de immár lehetetlen sajtóságairól, miket milliók és milliók ura féltékenyen őriznek s meggyőződéssel galvanizálnak?

Tagadhatatlanul, sok bosszúságot okoz e földnek ez a folyton gálvánizált csoda, de XIII. Leóra, a mi az ellenfél bosszus küzdelme közepette harag s rokon érzések alakjában szállott, bizonyosan ezt a múmiát illeti, melynek népére az a szomorú sors van kimérve, hogy az életnek nézzék. Nekünk egy még oly fényes időszak is a pápaság történetében alig lehet egyéb, mint a lehetetlenség szaporodó bizonyítékainak egyre növekvő erejével való szemtől szembeállítás. Szeretjük, Lessing mély intése szerint az igazságnak a kész, durva eredményről becsesebb kutatását, de a hátrafelé sietőkön sajnálkozunk s a lekötött szemek makacsságán bosszankodunk, s ha fáj, hogy a nyomról-nyomra való küzdelemben meg-megelőz egy világelev erőteljesebb elényomulása, mely *erejét* az emberek *gyengeségének* köszöni, inkább sajnálkozással, mint haraggal gondolunk a lehetetlen eszményeken csünggés elvesztegetett kincsére, s a pusztá kereteket, mikből kihull az emberiség számára hasznavehetetlen munkásság, csak azzal a vigasztalódással tudjuk nézni, hogy egy szelid lélek éltette az emberiség haladó életének egy igen nevezetes korszakában, s egy éppen olyan nevezetes korszakra nem hagy égő és olthatatlan lángokat örökségül.

Tankó Béla.

19!

E becses lapok 27. számában, az igazg. tanácsi tudósítás egyik pontja szerint, a kükküllői egyházmegyének 19 lelkesze (világi képviselőkről ne szóljunk) kéri a kutyfalvi egyházközségnek már 1904. év elején a n.-enyedi ehmegyébe való bekebelezését.

Nem szokás ugyan az ilyeszerű tudósításokra reflectálni, de az a 19-es szám oly feltűnő ott a sorok között mintha egyenesen valakihez — tegyük fel, hogy épen hozzám — szólna. Még pedig nem is szól, hanem oly hangosan kiált, hogy a nagy olvasó közönség is figyelmes kezdett lenni erre a furcsa historiára. Itt-ott kérdések is emelkedtek az iránt, hogy: miként lehet ez? Mit vétett az a szegény egyházközség, hogy eddigi testvérei kirekeszteni akarják maguk közül? Egyáltalán mi adhatott okot erre a nem keresztényi eljárásra?

Hát bizony nagyon furcsa dolog! Próbáljuk e talányt megfejteni.

Mindenek előtt bizonyos az, hogy a kutyfalvi ehközség nem vétett semmit az ehmegyéjének, sem annak a 19 lelkesznek, kik excomunikálni akarják. Eddig is meg volt békességben és hordozta egyházmegyéje közös terheit, annak békességét soha fel nem zavarta, annak szégyenére, kisebbségére soha nem járt. Századokon keresztül élt a kükküllői egyh-megye kebelében és él most is a nélkül, hogy akár

mal, a mikor egy pillanatra épen az atyafiak egyességének örülünk, hogy feltárjam annak az egyességnek, ami anyaszentegyházunknak tátongó sebeit, amelyek az egy szervezetbe egybekötözött tagokat egymástól elválasztják. Elnézitek, ha nem szólok arról, hogy a szellemben és lélekben hiányzó egyességet miként akarják egységes törvények szakaszainak rendelkezéseivel megparancsolni és nem illettek szemrehányással, ha elmellőzöm ama versengéseket is, a melyek emberi önzésből, szeretetlenségből és hatalomvágyból egyházak és egyházak, pásztorok és pásztorok, hívek és hívek között dúlnak, sőt ha távol kerülöm annak a megemléztetését, hogy még ezekben a veszedelmes időkben sem tudunk még magunk sem egyességre jutni; nem ragyog rajtunk az egyesség szent olaja és nem üdit fel az egyesség égi harmatja. Egyenként, elkülönözve állunk egy őrálló helyünkön s ha az egyik talán kürt jelet is ad, a másik merőben más hangon felel s a zengésből összhang nem kél. Különkülön ha próbálgatunk is építgetni, ha a másik eljő, nem azért jön, hogy segítsen, hanem hogy kifogásolja, hogy rossz a körünk, faragatlan, szétmorzsolódó porhanyós, avagy túlon-túl is aczélos a téglánk, nem megfelelő a ragasztékunk, silány a vakolat, nem elég mély a fundamentum, régi kórhadó anyag a tetőzet, vagy pedig, hogy nem hazai földben termett sem a kő, sem a fa, hanem Hírám királytól való, az tengeren szállította idegen tartományból. Ha valaki valamit tenni akar, ha csak egy halmocskát akar is elhordani, hogy az utat egyenesebbé tegye, vagy egy völgyecskét betölteni, abban a pillanatban már önző féltékenységünk azt keresi, hogy vajjon miféle magán céljai lehetnek s nem tudjuk megérteni, hogy lehetnek még ma is, akik úgy érzik, mint egykor Pál apostol, hogy ők kötelesek mind a görögöknek, mind a barbarusoknak, mind a bölcseknek, mind a bolondoknak (Róm. I.: 14.); a kiknek szent meggyőződésük, hogy arra a fundamentumra, amely egyszer vettetett, mindnyájunknak föltétlenül építenünk kell nem a magunk hasznát keresve, a hanem másokét nem magunknak kedveskedve, hanem mindenikünk az ő felebarátjának, a mint a Krisztus is nem kedveskedett magának (Róm. XV.: 2. 3.).

De ha mind ezeket elhallgatom is, elmondhatom-e ellentmondás nélkül, hogy immár csakugyan egyenlő indulattal egy értelemmel és egy akarattal vagyunk, semmit nem cselekszünk versengés, vagy hiába való dicsőség által, hanem alázatossággal, mindenikünk a másikat nálánál jobbnak ítélvén? (Filipp. II.: 2., 3.). Pedig »mely igen jó és gyönyörűségű dolog az atyafiaknak egyességben való lakások!«

És ha ezt jónak és gyönyörűségűnek érezte a zsidónép; erőt érzett abból származni, mennyivel jobbnak és gyönyörűségesebbnek, mennyivel nagyobb erőforrásnak kellene éreznünk ez egyességet nekünk, a kik a Krisztusnak vagyunk a tagjai. Annak, a ki egy az Atyával, aki nemcsak megmutatja az Atyát nekünk, hanem aki Vele ki is békít, a ki mindnyájunkat az Istennek gyermekeiül hív el. Mely igen jó és gyönyörűségű egyetértőleg egészen bizalmasan együtt lenni az Urnak nevében, egymást a hitben, a szeretetben és a reményben építeni és érezni az Ur ama boldogító ígéretének beteljesedését, hogy »a hol ketten-hárman az én nevében egybegyűjtök, veletek leszek.

Az atyafiaknak egyessége szent és vigasztaló, isteni jellegű és megbecsülhetetlen értékű, mint az a drága olaj, amely a főpap fejére töltetett s a melyből a mirha, a fahéj, a kásia és egyéb jóillatú fűszál (II. Móz. XXX.: 22. s köv.) harmónikusán lehel felénk. Az egyességnek a lelke, mint a balzsam, mely betölti az egész házat illatárjával s még az idegenre nézve is kívánatosá teszi az itt való lakozást. Balzsam, mely sebeket gyógyít és hegeszt, fájdalmakat

enyhit, érdességeket elsimit, keménységeket lágyít és hézagokat betölt.

A későbbi zsidó legenda szerint az Áron főpap fejére töltött szent olajnak két cseppje, mint két ragyogó gyöngyszem állandóan ott fenylett Áron leomló szakállán, mint a kiengesztelésnek es a bekenek jelképé.

Nem kellene-e minden keresztyénnek arcán ott ragyognia az egyezés drága kenetéből legalább két cseppnek: a kiengesztelés és a béke két cseppjének, hogy minden valaki lát bennünket azonnal ismerje meg rajtunk, hogy az szentelt minket a maga papjaivá és tanítványaivá, a kinek egész élete engesztelés és béke volt.

Hát még az a második hasonlat, melyről a zsolttár-író szól! Az atyafiaknak egyessége, mint a Herman hegyének harmatja. Minden harmatcsepp üdítő, ezerszer inkább, gazdagabb, őseréjében éltetőbb volt az a harmat, a mely a magas, erdőkoszoruzta, virág-ékesítette Hermonon született s teleszivá magát a kis növényzet illatával úgy ömlött alá a halmokra és völgyekre. A szívó homokon, avagy a fehér mészhegyeken, a hol csak kórót lengetett a szél, vagy csak cse-nevész növényeket, ugyan micsoda harmatot szülhetett az ég? A kermon harmatának kellett idáig is elszállania. S mint a négy égtáj felől egybe sereglenek a testvérek a Sionon: úgy érzik, mintha csak az északi Hermon finom, illatos, bő harmatja hullana alá fel-üdítés után sovárgó lelkükre.

Aztán itt van a Sion. E gyülekezési helyre, a testvérek egyességének helyére parancsolta az Ur az áldást és az életet. Itt fakadnak az örök életre buzdó források, a melyekből csak meríteni kell s ad az Ur szomjohuzónak ingyen; itt a kegyelem Bethesda tava, melyet angyalok szárncsattogatása mozdit meg; minden hullámvetés kész gyógyulás a beteg sziveknek és lelkeknek és itt az áldás, a maga teljességében.

Anyaszentegyházunk Szent Sionja ideparancsolta az Ur megdönthetetlen és megmásíthatatlan örök érvényű rendjével, hogy az Atyafiaknak, a Szenteknek egyességével te légy áldás és te légy élet mindörökké! Te szabd meg ennek az életnek a tartalmát; Te mond meg, jelöld ki, mint az igének és a Sakramentumoknak sáfára, letéteményese ennek az életnek a célját, mutasd meg a javaknak javát, a legfőbb jót, hogy ehhez jöjjenek az emberek mindenünnen! Neked arról kell meggyőznöd az embereket, azzal kell őket vigasztalnod, hogy ha egyszer bennünket a mi Istenünk kegyelmébe vett, onnan soha több ki nem esünk s ha egyszer Ő minket gyermekeivé fogadott tőle el nem szakaszthat semmiféle hatalmasság e világon, mert ha fiak vagynak, akkor örökösök is vagyunk és a Krisztusnak örökös társai.

Egybegyűlt atyák és hívek, k. af. kell-e még több bizonyágtétel; kell-e még több indoklás? Tudtok-e többet mondani, mint a mennyit a Szent Zsolozsma mond?

Zendüljön ez meg ajkaitokon, ne csak az élet ünnepi perczeiben, hanem éneklésével végezzétek a hétköznapi munkáit is s az egységre munkáló Szent Lélek gyógyítson meg mint drága balzsam üdítsen fel, mint égi harmat, legyen mindnyájatokon áldás és biztosítsa nektek az életet mindörökké! Ámen.

Kenessey Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

A tiszántúli ref. egyházi értekezlet 1903. augusztus hó 27. napján Máramaros-szigeten tartja ez évi közgyűlését. Tanácskozási ügyszorozat: I. Augusztus hó 27-ik napján délelőtt 8 órakor istentisztelet az ev. ref. templomban. Predikátor Eröss Lajos debreczeni theol. akad. tanár. Ezt követőleg II. *Értekezleti közgyűlés* a „Vigadó“ nagytermében az alábbi ügyrenddel: 1. Elnöki megnyitó. Tartja: Kiss Áron püspök, értekezleti egyházi elnök. 2. Az értekezleti közgyűlés üdvözlése és pedig a Máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye nevében Szikszay Zoltán esperes által; Máramarossziget város részéről

tani az urvacsorát mindkét egyházban ugyanazon napon délelőtt; végzi Damoson a hétköznapi istentiszteleteket, minden csütörtökön reggel Jákótelkén könyörög s az ottani iskolás növendékeket vallásra oktatja. — A damosi állami iskolában tanítja a vallást, a miért külön tiszteletdíjban részesül.

Pályázati határidő 1903. aug. 20. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes urhoz küldendők Gyaluba.

Dr. Bartók György,
püspök.

Sz. 758—903.

PÁLYÁZAT.

Az erd. ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai ehmegyébe kebelezett magyar-létai egyhközség papi állására pályázat nyitattik.

Javadalom: Kényelmes, új lakás, nagy kerttel, gazdasági épületekkel. Fizetés az egyház részéről a miniszter által megállapított tiszta jövedelmet véve alapul 573 korona 7 fillér, melyből 50 kor. 7 hold kanonika portió haszonbéri értéke. Kézpénz 45 kor, 12 fill. Termény értéke 430 kor. 34 fill. Ehez járul 1600 kor. kiegészítésig 1026 kor. 93 fillér kongrua.

Kötelessége lelkésznek a rendes papi teendők végzése, ide értve a vallástanitást is, a melyért a szervezett állami iskolában külön tiszteletdíjban fog részesülni.

Pályázati határidő 1903. aug. 20. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Dr. Bartók György,
püspök.

757—1903. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erd. ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett körösfői egyhközség papi állására pályázat nyitattik.

Javadalom: Kényelmes lakás, kerttel, gazdasági épületekkel. Fizetés az egyház részéről a miniszter által megállapított tiszta jövedelmet véve alapul 1158 kor. 83 fillér, melyből 28 kor. 10 fillér a 7 hold kanonika portió értéke. Kézpénz a hivektől 895 kor. 93 fill., félvétenként fizetve. Dézmakárpótlás 214 kor. 80 fillér, stóla 10 kor. — Ehez járul 1600 kor. kiegészítésig 441 kor. 17 fill. kongrua. — Az első évben az állás félfizetéssel töltetik be.

Kötelessége lelkésznek a rendes papi teendők végzése és az állami iskolában a vallástanitás, a melyért külön tiszteletdíjban részesül.

Pályázati határidő 1903. aug. 20.

Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Dr. Bartók György
püspök.

ÉRTESÍTÉS.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium államilag segélyezett főgimnáziumában és az ezzel kapcsolatos internátus- és konviktusban a beiratkozások szeptember 1-én kezdődnek és 4-ig tartanak.

Beiratási díj újonnan jövő tanulóktól	4 korona.
Tandij egész évre	32
Bennlakásdíj magyar ajku protestáns vallásu tanulóktól	37
Bennlakásdíj nem magyar ajku és nem protestáns tanulóktól	73
Országos nyugdíjintézetbe fizetendő illeték 6	"
Könyvtárdíj	2
Fürdésdíj (csak bennlakókra kötelező)	1
Konviktusdíj egész évre	192
Jó magaviseletű szegénysorsu tanuló tandij és konviktus kedvezményben részesülhetnek.	"

Azonkívül 26 szegénysorsu tanuló, mint alumnus évi 48 koronáért kap teljes ellátást és 10 lakást és tanítást.

A bennlakás és konviktus, valamint az alumnusi hely elnyerése iránti folyamodványok legkésőbb aug. 10-éig benyújtandók az Igazgatósághoz.

A szept. 1—3-ig tartó beiratkozások alatt első sorban csak ev. ref. vallásu növendékek vétetnek fel; más vallásuak csak azon esetben, ha a törvényes létszám keretében számukra hely marad.

M.-Vásárhely, 1903. július 18.

Az igazgatóság.

PÁLYÁZAT

amerikai ref. lelkészi állásokra.

Rev. Dr. T. J. Barkley, az egyesült államokbeli ref. egyház belmissziói bizottságának a titkára, ezen bizottság július első napjain tartott gyűlésének határozatából megbizta és fölhatalmazta alóliroittat, hogy az üresedésben levő phoenixvillei, Pa- és perthamboy, N. J., magyar ref. lelkészi állásokat magyarországi ref. lelkészekkel a lehető legrövidebb idő alatt betöltse. Ezen megbízás és fölhatalmazás következtében a nevezett lelkészi állásokra ezennel pályázatot hirdetek.

1. Phoenixville város Pennsylvania államban, Philadelphia közelében. — Jövedelem: kézpénzfizetés évente 840 dollár és lakás; ezenkívül stóla (keresztelés 2 dollár, esketés 5 dollár, temetés 5 dollár) és az anyaszentegyházhoz tartozó nagy kiterjedésű missziói kör területén, istentiszteletek tartása alkalmával befolyó perselypénz. Összes jövedelem 1200—1300 dollárral van értékelve.

2. Perth Ambóy város New-Jersey államban, New-York közelében. Jövedelem: kézpénzben évente 600 dollár, ezenkívül stóla (fenti díjazás szerint) és az ezen körlelkészességhez tartozó 7 (hét) társegyház gondozásáért külön megállapított havi fizetés. Összes jövedelem 1300—1400 dollárra van értékelve.

3. Teendők: a rendes lelkészi teendők végzése.

4. Egy dollár öt koronának felel meg.

5. A megválasztott lelkészek mindegyikének, ha nőtlen, 100—100 dollár, ha pedig családos, 150—150 dollár utiköltséget küldök.

6. Pályázati kérvények keresztlevél és szolgálati bizonyítványok másolatával e czimre küldendők: Rev. Z. Kuthy, 121 Seventh St., New-York, U. S. A.

7. A megválasztandó lelkészeknek a szept. 29-én Hamburgból induló Deutschland nevű hajóval kell jönniök; e hajón jönnek Kuthy Elemér derecskei (Biharm.) s. lelkész és Nánássy Lajos s. lelkész (jelenleg baselli theologus) urak is itteni lelkészi állásuk elfoglalására.

New-York, 1903. július 7.

Kuthy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.

104—1903. sz.

PÁLYÁZAT PÉNZTÁRNOKI ÁLLÁSRA.

A marosvásárhelyi dr. Gecse Dániel „Emberszereteti intézet” pénztárnoki állására pályázat hirdettetik a következő feltételek mellett:

1. Évi fizetés 2000 korona, előleges, 12 havi, egyenlő részletekben kifizetve.

2. Csak ev. ref. vallásu nagykoruak pályázhatnak, pályázó életkorát, képességét és eddigi szolgálatát tartozik okmányokkal igazolni. Ez ideig pénztárkezeléssel foglalkozók előnyben részesülnek.

3. Az állás választás utján életfogytiglan, de a m. belügyminiszter ur által jóváhagyott szabályzat 7. és 11. §-ában jelzett jogfentartás mellett az igazgatóválasztmány által fog betöltetni.

4. A megválasztott és az állásában megerősített pénztáros köteles 4000 korona óvadékot kézpénzben (betéti könyvecskében) vagy értékpapirosokban 6000 koronát letenni, vagy 8000 korona becsértékű ingatlant zálogilag lekötöni. Az óvadékul szolgáló értékek a pénztár ellenzáros szekrényében fognak őriztetni.

Pályázók kellően felszerelt folyamodványaikat a dr. Gecse Dániel „Emberszereteti intézet” igazgatóválasztmányához (Marosvásárhelyt. Ev. ref. kollégium) czimezve folyó évi augusztus hó 11-ig nyujtsák ba.

Marosvásárhelyt, 1903. július hó 15-én.

A dr. Gecse intézet
igazgató választmánya.